

Villa Cooper

Rakennushistoriaselvitys

LARS SONCKIN VILLA ENCKELL
JÄRVENPÄÄN KAUPUNKI

Villa Cooper Rakennushistoriaselvitys

LARS SONCKIN VILLA ENCKELL

30.1.2007

Arkkitehtitoimisto Okulus 2006-7

Mikko Bonsdorff ja Kati Winterhalter

JULKAISUTIEDOT

Työn tekijät

Arkkitehti Mikko Bonsdorff, SAFA
Arkkitehti Kati Winterhalter, SAFA

Arkkitehtitoimisto Okulus
Vanha Saunalahdentie 20
02330 Espoo
puhelin 09-455 3554

etunimi.sukunimi@okulus.fi

Työn tilaaja

Järvenpään kaupunki/
Järvenpään kulttuuritoimi, Museopalvelut/ intendentti Minna Tuominen
Kitäimme Uudenmaan ympäristökeskusta
rakennushistoriallisen selvityksen avustuksesta.

Tulostusmäärä

50 kappaletta

Tulostuspaikka

Sokonet 2007

ISBN 978-952-99472-6-3

PERUSTIETOTAULUKKO

VILLA ENGKELL, SITTEMMIN VILLA COOPER

Arkkitehti Lars Sonck

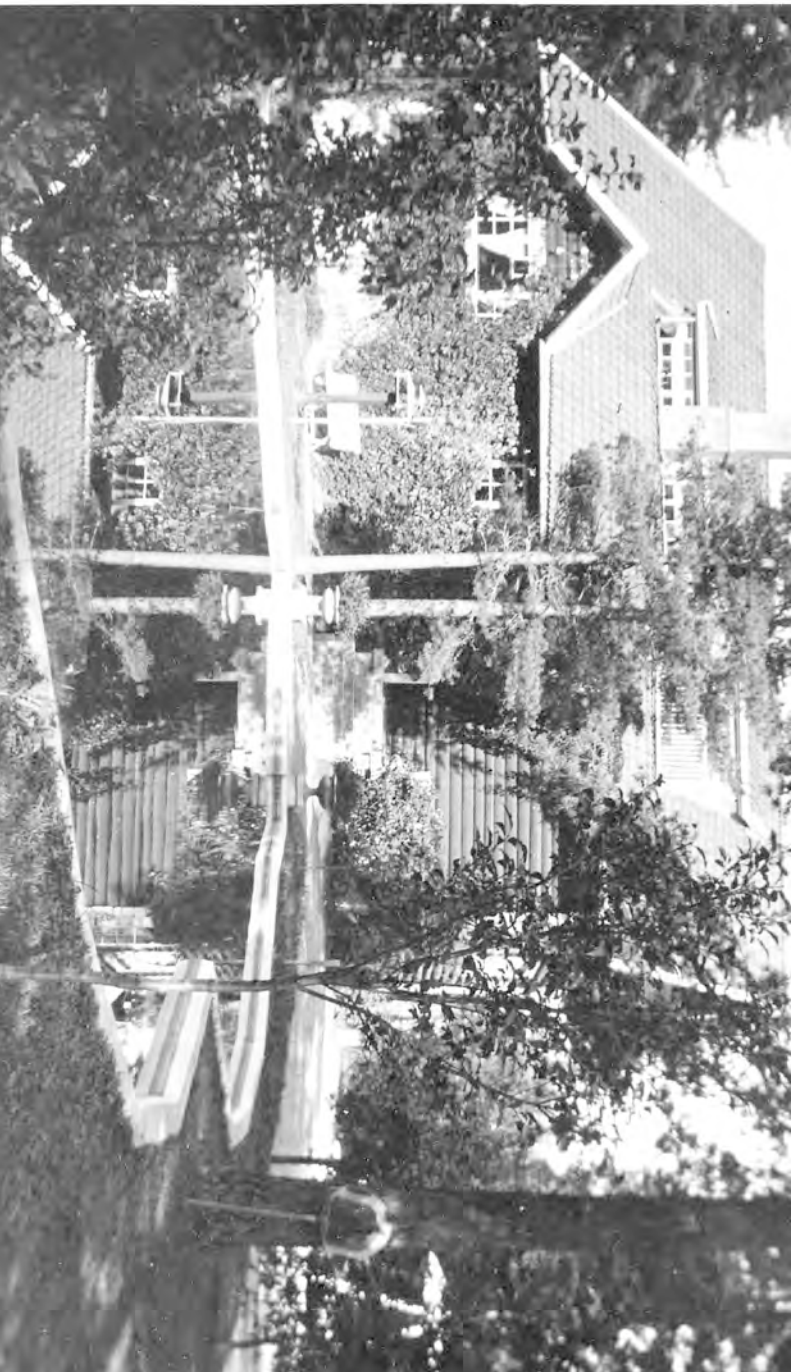
Suunnittelujakso	1902-1904 ¹
Rakennusvuosi	1904
Rakennuttaja	Gösta ja Sigrid Endkell Järvenpään kaupunki
Omistaja	Järvenpään kaupunki
Pinta-ala (kerrosala)	kellari ja autotali: 29,5 m ² , alakerta 180 m ² , yläkerta 68 m ² kylmä ullakko 38,5 m ²
Rungon päänmitat	14,2 x 14,3 metriä (hirsikehän ulkomitat)
Kiinteistönummus	186-6-644-7
Osoite	Myllytie 14, Järvenpää
Kaavatilanne	Y-tontti, päärakennus suojeltu (sr) asemakaavamerkinnällä S8
Keskeiset vaiheet	1904 Rakennus valmistuu 1916/17 Enckellit myyvät kiinteistön takaisin Järvenpään kartanolle 1918/9 Rakennus siirretään nykyiseen sijaintiinsa 1931 Edvard ja Agnetha Cooper ostavat rakennuksen 1973 Testamenttilahjoituksena Järvenpään kaupungille 2004 Rakennuksen hallinta siirtyy Järvenpään kaupungille

SISÄLLYSLUETTELO

Yhteenveto.....	6
1 Johdanto.....	7
1.1 keskeiset lähteet.....	8
1.2 kuvailähteet.....	8
2 Lars Sonckin huvila-arkkitehtuuri ja Villa Enckell.....	9
2.1 Sonckin kontaktit ja vaikuttimet.....	9
2.2 Lasses Villa.....	11
2.3 1890-luvun huviloita.....	12
2.4 1900-luvun alun huviloita.....	13
3 Rakennushistoria.....	15
3.1 Villa Enckell (l. villa Vårbacka).....	15
3.1.1 Järvenpään kartanon Vårbackan tila.....	15
Gösta ja Sigrid Enckell.....	16
Gösta ja Sigrid Enckell Tuusulanjärven taitelijayhteisön aloitteentekijöinä...	17
Villa Enckellin suunnittelun käynnistyminen.....	17
Huvilaelämää.....	19
Vårbackan myynti takaisin kartanolle.....	20
3.1.2 Rakennuksen alkuperäisäsu.....	21
Rakennuspaikka.....	23
Pohjakaava.....	24
Ulkoasu ja hirsirakennustapa.....	26
Vesikatto.....	30

Ikkinat.....	34	Keittiö	76
Ovet.....	36	”Anon huone”.....	80
3.2 Bjarne Westemarckin aika; ”Ruokala”.....	38	Kylpyhuone.....	82
3.2.1 Bjarne Westemarckin koetila ja kasvinjalostuslaitos.....	38	Sauna.....	84
3.2.2 Rakennus Bjarne Westemarckin perheen asuntona	40	Yläaula.....	86
3.2.3 Rakennuksessa siirron yhteydessä tehdyt muutokset	40	Makuuhuone.....	88
3.3 Villa Cooper 1932/33.....	44	Vierashuone	90
3.3.1 Edvard ja Agneta Cooper.....	44	Ullakkohuone	92
Edvard Cooper, englantilainen Suomessa.....	45	Autotalli	94
Agneta Cooper, tehtaanihtajan rouva.....	45		
3.3.2 Ruokalasta tulee Villa Cooper.....	46	5 Rakennuksen vauriot ja riskialueet.....	96
3.3.3 Muutostyöt Cooperien aikana.....	48	5.1 Vesikatto.....	96
Julkisivuissa tehdyt muutokset.....	48	5.1.1 Vesikaton vauriot.....	96
Sisäilma- ja tontti.....	50	5.1.2 Vesikaton ylläpitoon liittyvät toimenpiteet.....	98
Puutarha ja tontti.....	52	5.2 Julkisivut.....	99
3.4 Järvenpään kaupungin omistama ”Cooperin huvila”	56	5.2.1 Julkisivujen vauriot.....	99
3.4.1 Testamenttilahjoitus 1973.....	56	5.2.2 Julkisivujen ylläpitoon liittyvät toimet	101
3.4.2 Viime vuodet.....	56	Otos rakennuksen valaisimista ja esimerkkejä sähköasennuksista	103
4 Rakennuksen sisätilat.....	59	Viitteet.....	104
Eteinen.....	60	Lähteet.....	106
Sali	62	Lite: Työselostus	108
Työhuone	68	Lite: Mittauspiirustukset	110
Ruokasali ja tarjottuhuone (?)	72		

Villa Cooper 1940- luvun loppupuolella tai 1950-luvun alkupuolella
(kuva Järvenpään kulttuurioimi / kuva-arkisto AO)

YHTIENVEITO

Myllytien huvila on ollut osa Järvenpään historiaa kolmessa hyvin erilaisessa vaiheessa.

Tuusulan Rantatien varrella rakennus on todistanut taitelijayhteisön kulttuurisesti rikkaista ja sosiaalisesti vilkasta elämää. Huvilan rakennuttaneet Sigrid ja Gösta Enckell olivat keskeisessä asemassa yhteisön muodostumisessa alun perin ja Enckellien perhe otti vilkkaasti osaa yhteisön elämään. Itsenäistymisen alkoihin Enckellit kuitenkin luopuivat rakennuksesta ja myivät paistan takaisin osaksi Järvenpään kartanoa. 1910-ja 1920-lukujen vaihteessa Järvenpään kartanon Bjarne Westermarckin dynaamisen tilanhoidon seurauksena rakennus siirrettiin Järvenpään kartanon läheisyydestä silloisten koetilojen, laboratorio- rakennuksen ja tilan konttorin viereen työntekijöiden ruokalaksi ja asunotilaksi. Westermarckin liikeyritysten kaatuaessa vähitellen 1920-luvun jälkipuoliskolla Järvenpään kartanon maat ja rakennukset myytiin. Ruokalarakennus päättyi lopulta insinööri Edvard Cooperin ja vaimonsa Agnetan omistukseen vuonna 1931. Edvard Cooper kuoli vuonna 1966 ja Agneta asui rakennuksessa vielä tämän jälkeen noin 40 vuotta. Cooperit tekivät rakennuksessa

suurempia muutostöitä ainakin kahdessa vaiheessa. 1930-luvulla julkisivut on maalattu, pärekatto on korvattu betonitiilikatteella ja rakennukseen on liitetty eteläinen iso parveke-terassi ja sisäänkuloterassi. Sotien jälkeen rakennuksen sisätiloissa on tehty mittava pintaremontti sekä jonkin verran tilamuutoksia. Samassa yhteydessä on ilmeisesti rakennettu autotalli ja sauna. Agnetan kuoltua 2004 rakennus siirtyi Järvenpään kaupungin omistukseen. Huvila on aikoinaan rakennettu kesäasunnoksi keskelle luontoa, luontoon puuttumatta. Siirron jälkeen rakennus oli kymmenkunta vuotta ”käyttöraKENNUKSENA”, jonka ympäristöä ei selvästikään hoidettu esteettisin perustein. Rakennuksen historian pisin vaihe on ollut Coopereiden aika. Noin 30 vuoden aikana, 1930-luvulta 1960-luvulle, Cooperit vähitellen rakensivat huvilan ympärille vaikuttavan puutarhan, jonka osaksi rakennuskin muuttui uusien terassien myötä. Komeimmillaan rakennus ja puutarha ovat olleet maisemallisesti ehjiä kokonaisuus. Tontin ja puutarhan pienentämisen jälkeenkin rakennuksen ja puutarhan välinen suhde on vahva ja merkityksellinen.

1 Johdanto

Järvenpään kaupunki on saanut testamenttilahjoituksena omistukseensa *Villa Cooper* nimisen rakennuksen vuonna 1973. Lahjoittajalla, rouva Agneta Cooperilla, oli rakennukseen elinikäinen käyttöoikeus. Rouva Cooperin kuoltua vuonna 2004 on rakennuksen tuleva käyttötapa nyt harkittavana. Tämä rakennushistoriallinen selvitys on tilattu päätöksen taustatiedoiksi ja rakennuksen tulevien huolto- ja huoltotoimenpiteiden lähtökohdaksi.

Villa Cooperin rakennuttivat alun perin Sigrid ja Gösta Enckell Järvenpään kartanon läheisyyteen. Tästä johtuen arkkitehti Lars Sonck on nimennyt suunnittelukohteen ”*Enckellin huvila*”. Rakennuspaikkansa tilan nimen mukaan rakennusta on kutsuttu myös *Villa Vårbackaksi*. Jälkimmäinen nimitys on aiheuttanut sekaannusta, koska samalla tilalla sijaisi vanhempi, ”*Villaniksi*” ja myös Majniemeksi kutsuttu rakennus, joka tosin nykyään tunnetaan nimellä *Ahola*, Juhani Ahon mukaan. Alkuperäisellä paikallaan rakennus sijaitisi ilmeisesti noin vuoteen 1918 saakka, jolloin se siirrettiin nykyiselle paikalleen, tontille K 49 T11, osoitteeseen Myllytie 14. Ennen Myllytien linjaamista on rakennuksen osoitteena ollut *Kulmate*.

Tutkimuksen kohteena oleva rakennus on ensi katsomalla helposti todettavissa Lars Sonckin huvilaksi ja keskeiset rakenteet ovat pääsääntöisesti säilyneet sitä huolimatta, että rakennus on kertaalleen siirretty. Tarkempi tutkimus paljastaa varsin runsaasti yksityiskoh-
tia, joissa rakennuksen nykyasu eroaa Sonckin suunnittelemaa kokonaisuudesta. Yleisesti ottaen voidaan todeta rakennuksen säilyneen sangen hyvin ja se on todistusvoimainen esimerkki Lars Sonckin 1900-luvun huvila-arkkitehtuurista.

Ensi vaikutelma rakennuksesta nykykunnossaan on hiukan nuhjuinen, hyvin hämääjä ja monimuotoinen. Ulospäin rakennus näyttää vaatimattomammalta kuin mitä sisätilat lopulta tarjoavat. *Villa Cooper* on rakennus, jossa on paljon löydettävää. Ja erityisen kiinnostavaksi rakennuksen tekee sen moninainen historia. Asukkaidensa kautta

Villa Cooperin lounainen nurkka syksyllä 2004. (Oikulus 2004)

voidaan Järvenpään kaupungin syntymisen historia kertoa 1800-luvun lopun kartano-kulttuurin ja taiteilijayhteisön ajasta koeviljelmävaiheen kautta pieneteollisuuden syntyyn ja aina 1960- ja 70-luvun kaupungistumiseen. Lars Sonckin suunnittelemana hirsihuivialla on ollut kiinnostava rooli jokaisessa vaiheessa.

1.1 KESKEISET LÄHTEET

Rakennuksen varhaisen vaiheiden selvittäminen on ollut työlästä ja monipuolisen lähdeaineistohaun tulos on ollut harmillisen laiha. Moneen suuntaan tehdyistä kyselyistä huolimatta emme löytäneet esimerkiksi Hakon Westermarckin valokuva-aineistoa, muutamia yksittäisiä Museopalvelujen kuva-arkistosta löytyneitä valokuvia lukuunottamatta. Rakennuttajasuku ei ole omistanut rakennusta kahteen sukupolveen. Asiakirja-aineisto on olematonta ja valokuvamateriaalikin hyvin niukkaa. Suureksi onnaksi on Enckelleiden suku pitkä-ikäistä ja sukututkimuksesta kiinnostunutta. Lämmiin kiitos Lars ja Kai Nordenswanille, joilta saimme kiinnostavia tietoja sekä yhteyshenkilöt Enckelleiden lapsenlapsiin, Carl-Eric ja Inger Ehrströmeihin. Westermarckin lyhyestä omistuvaiheesta ei löytynyt Juuri mitään tietoa, mutta Coopereiden vaiheesta taas saimme arvokkaita tietoja Jatta von Konowilla. Järvenpään kaupunki on omistanut rakennuksen vuodesta 1973 ja vastannut huolto-toimenpiteistä. Koska kyseessä on ollut yksityisen henkilön asunto, ei kaupunki ole dokumentoinut tehtyjä muutoksia ja korjauksia omiin arkistoihinsa.

Näistä asianharoista johtuen tämän tutkimuksen ehdottomasti ensisijaisin lähde on ollut rakennus itse. Lisäksi on rakennuksesta löytynyt jonkin verran Coopereiden jälkeinäneitä asiakirjoja. Erittäin arvokkaaksi osoittautuivat myös vanhat valokuvat, joiden perusteella saattoi edes karkeasti hahmottaa Coopereiden aikana tehtyjen muutostöiden järjestystä.

1.2. KUVALÄHTEET

Raportissa esiintyvät kuvälähteet on nimetty kuvateksteihin. Agneta Cooperin jälkeinäneistä papereista ja tavaroista löytynyt kuvamateriaali on nimetty ”kuva: Järvenpään kulttuuritoimi / kuva-arkisto AC”. Valtaosa kuvamateriaalista on uutta, tutkimuksen teon yhteydessä, vuonna 2006 otettuja kuvia. Nämä kuvat on merkitty ”Okulus 2006 kuvan ottajan nimikirjaimet”. Muutamia Lars Sonckin muuhun tuotantoon liittyviä kuvia on saatu Suomen rakennuslaitteen museon kuva-arkistosta. Nämä on merkitty ”SRM”.

Saisista yläkertaan vievä portas (Okulus 2006)

2 Lars Sonckin huvila-arkkitehtuuri ja Villa Enckell

Lars Sonckin suunnittelemat huvilat sijaitsivat eri puolilla Suomea, Ahvenanmaalla, Ruotsissa tai Latviassa. Osa huviloista on purettu, tuhoutunut tai siirretty, ja monista jäljellä olevistakaan ei ole tiedossa piirustuksia. Tämän tutkimuksen puitteissa Sonckin huvila-tuotantoon on ollut mahdollista tutustua pääasiassa muiden tutkijain kautta, sekä vieraillemalla *Ainolassa* ja *Ramsphyttanissa*. Seuraava analyysi pohjautuuikin siten lähinnä Pekka Korvenmaan ja Riiva Wäreén omista tutkimuksissaan esiin nostamaan aineistoon ja näkökulmiin sekä Suomen rakennustaiteen museon Lars Sonck –monografiin, jossa on tiittävästi kattavin työluettelo.

Lars Sonck tunnetaan ehkä parhaiten kaupunkiympäristöön rakennetuista jyrkevästä kirkoistaan, yhdistysten ja yhteisöjen liikerakennuksista sekä kaupunkikerrostaloistaan. Toisen merkittävän suunnittelutehtävän Lars Sonckille ovat muodostaneet huvilat. SRM:n monografian työluettelon mukaan *villoiksi* nimettyjä rakennuksia on 38 kpl, ja tämän lisäksi muutama toteutumaton suunnitelma. Pääosa näistä on puurakenteisia.

2.1 SONCKIN KONTAKTTIJA VAIKUTTIMET

Varhaisena viitteenä Sonckin kiinnostuksesta kansallisen rakennuskulttuurin tutkimusta kohtaan voidaan pitää Muinaismuistoyhdistyksen tadehistoriallisista reikeä 1892.¹

Polyteekkarit Sonck ja Yrjö Blomstedt dokumentoivat hautakiviä piirtämällä Hämeen, Satakunnan ja Varsinais-Suomen kirkoissa. Kaksi vuotta myöhemmin, keväällä 1894, Sonck, Blomstedt ja silloin yleisten rakennusten yllähdhollituksessa työskennellyt arkkitehti Victor Sucksdorff suunnittelivat jo omaa kansantieteellisen aineiston keruumatkaa Karjalaan.

Yhtenä tavoitteena keruumatkalle oli etsiä Suomalaisen kansojen rakennustapoja ja ”näitä kehittämällä ja niiden henkeen sovitamalla klassillisen ja uudenaikaisemman arkkitehtuurin muotoja, saatavan aikaan oma, omituinen suomalaisen rakennustaide”, kuten työryhmä oli asian kirjannut.² Tavoitteena ei siis ollut pelkkää aineiston objektiivinen keruu vaan tietoinen inspiraation etsiminen uutta arkkitehtuuria varten. Keruumatkalle 1894 osallistuivat lopulta vain Blomstedt ja Sucksdorff, sillä Sonckin kilpailuvoitto Turun Mikaelinkirkosta esti häntä lähtemästä. ”*Karjalaisia rakennuksia ja koristemuotoja keskeisestä Venäjän karjalasta*” ilmestyi kuva- ja tekstiosiona julkisuuteen vasta 1900 ja 1901. Matkan tuloksia (500 piirustusta ja

Kansikuva Yrjö Blomstedtin ja Victor Sucksdorffin kirjasta *Karjalaisia rakennuksia ja koristemuotoja*

Gallen-Kalleen kaletta (kovattu 2004/0kuluus) ja Emil Wikströmin Visavuori (kirjasta Rakennettu suomalaisuus) edustavat taitelijoiden itselleen suunniteltua huviloita

150 valokuvaa) esiteltiin Muinaismuistioyhdistykselle ja Arkkitehtiklubissa kuitenkin jo syksyllä 1894, ja Sonck on varmasti ollut hyvin perillä ystäviensä kerruaineistosta.³ Tämän kansantieteellisen aineiston ja Sonckin arkkitehtuurin vertailu edellyttäisi laajempaa tutkimusta.

Ajatus Karjalan kerruumatkasta oli syntynyt Yrjö Blomstedtin kautta. Tämän taustalta taas on löydettävissä Emil Wikströmin vaikutus ja hänen Visavuoren huvilansa suunnitteluvaihe. Kun Visavuoren huvilaa suunniteltiin vuonna 1893 Sääksmäellä, Saaren kestitkieverassa vierailivat taitelija Väinö Blomstedt ja hänen serkkunsa polyteekkarit Yrjö Blomstedt. Samassa yhteydessä paikalla vieraili myös yleisten rakennusten yliarkkitehti Sebastian Gripenberg.⁴ Taitelija Wikström oli ruotsalaisen maalarin, kreivi Louis Sparren kanssa tehnyt oman kerruumatkan Vienan karjalaan vuonna 1892 ja saanut tästä puolestaan inspiraatioita Visavuoren taitelijahuvilan rakennustavalle.⁵ Sparre oli kuitenkin jo 1890 matkailut Akseli Gallen-Kalleen kanssa samoilla seuduilla.⁶ Yrjö Blomstedt on myöhemmin (1910) todennut, että ”*juuri Wikström oli mainioilla ja innostavalla kertomustavallaan herättänyt Blomstedtissa vastustamattoman halun lähteä Karjalaan keräämään rakennus- ja koriste-aiheita*”.⁷ Oletettavasti myös itse Visavuoren suunnitelmat olivat herättäneet Yrjö Blomstedtin innostuksen ja hän piti huvilaa erinäisissä yhteyksissä nimenomaan suomalaisen tyylin edustajana. Päivälehdessä 1893 julkaistun artikkelin mukaan Wikströmin aikomuksena oli rakennuttaa itselleen ”*suomalais-kuosinen*” huvila.⁸ Wikström piti huvilasuunnitelmiään niin huomionarvoisina, että ne esiteltiin vuoden 1893 taitelijanäyttelyssä. Voidaan olettaa, että myös Sonck on ollut tietoinen Visavuoren suunnitelmistä, vaikkei tiedetäkään vierailiko Sonck Visavuoressa. Joka tapauksessa Visavuoren (1893-1896) yhden satulakaton alle kootussa rakennuksen perushahmossa, korostetun pitkissä räystätissä harjaruodepuineen, pitkänurkkaisessa hiirsirakennustavassa ja jyllässä maastoon ja maisemaan asettamisessa on sinä määrin yhtymäkohtia Lasses Villan kanssa, ettei tämän yhteyttä Sonckin huvilasuunnittelun herättäjänä voine sivuuttaa.

Aiheita puurakentamiselle Sonck löysi myös muinaispuhjoismaisesta (”*formoridisk*”) eli skandinaavisesta perinteestä.⁹ Varsinkin Sonckin 1890-luvun loppun rikaskoristeisissa puurakennuksissa, esim. Loviisan kylpylahotelissa, on ilmeinen norjalaisen alkalaissarkkitehtuurin, *drakestiin* vaikutus. Esikuvana esimerkiksi arkkitehti Hans Munthens Holmenkollenin hotelli vuodelta 1889. Harvoissa alkalaisskitoituksissa Sonckin ”*tyyliä*” luonnehdittiin varovaisesti joko suomalaisena, karjalaisena tai karjalaisuomalaisena. Yhtä lailla Sonckin arkkitehtuurin todettiin olevan ”*originellia*”, ”*pitoreskia*” tai ”*uuden liikkeen*” piiriin kuuluvaa eli pääasiassa oimintakeista ja modernia arkkitehtuuria, jonka taustalta oli

1.2 Villa Cooper Rakennushistoriaselvitys

löydettävissä erinäisiä enemmän tai vähemmän tunnistettavia vaikuttimia.¹⁰ Ritva Wäre toteaa, että Sonck käytti eri aiheita ”tarvittaessa, tilaajan toiveista tai rakennuskohteen luonteesta riippuen” ja jatkaa, että ”Sonck saattoi käyttää jopa karjalaisia aiheita isämaallisessa hengessä ja palvelella samalla aikaansa seuranneita rakennuttajia”.¹¹ Sonckin arkkitehtuurissa ei näy pakonomaisia tarvetta leimautua jonkin tyylisuunnauksen kannattajaksi, tai vastustajaksi, vaan paremminkin kyky toimia taitavana ja hyvin menestyvänä arkkitehtina ajan hermolla.

2.2 LASSES VILLA

Sonckille tarjoutui uransa varhaisvaiheessa poikkeuksellinen tilanne rakennuttaa oma ateljeerakennus luonnonohelmaan. Opiskellessaan Polyteknillisessä Opistossa arkkitehdiksi hän oli tietävästi harjoitusyönä alkanut suunnitella Turun Mikaelinkirkkoa, josta oli julistettu 1893 arkkitehtuurikilpailu. Kun kilpailun tulos julkistettiin kesällä 1894, voitaneen ehdotuksen tekijäksi paljastui 23-vuotias Polyteknillisen Opiston viimeisen kurssin oppilas Lars Sonck.¹² Kilpailusta saamallaan palkintorahoilla Sonck osti saman vuoden syyskuussa jylhän kallioiden rantatontin kotipiitäjästään Ahvenanmaan Finnströmistä. Jo seuraavan vuoden (1895) kesällä arkkitehdin oma huvila, *Lasses Villa*, oli pystyssä kohoten veistoksellisen kallon päältä. Vaikka Sonck keskittyi Mikaelin kirkon vaatimaan suunnittelutehtävään, ja teki esimerkiksi opintomatkan Saksaan vuonna 1894, hänellä riitti aikaa myös oman huvilan suunnittelulle. *Lasses Villasta* tuli lopulta eräänlainen esikuva koko Sonckin huvilatuotantolle. Kuten Ritva Wäre toteaa *Lasses Villa* ”oli eräänlainen prototyyppi, jonka piirteitä Sonck käytti puurakennussuunnitelmissaan vuosikymmeniä”.¹³ Wickberg on todennut terävästi, että ”... juuri Sonck ennen muuta sovelsi vastedes karjalaisen pyöröhrisarkkitehtuurin herätettä *huvilarakennuksinsa*”.¹⁴ *Lasses Villa* onkin tiettävästi varhaisin pyöröhrisipintain kansallisromanttisen kauden huvilarakennus. Sonck jatkoi pyöröhrisarkkitehtuuri kehitystä määrätietoisesti läpi koko tuotantonsa. Esimerkiksi *Villa Klarni*, Sonckin viimeisiä huvilasuunnitelmia vuodelta 1945, on pyöröhrisipintainen ja profiloituihin pitkänurkin tehty satulakattoinen rakennus. *Lasses Villa* on myös varhaisimpia aikakauden taiteilijahuviloista. Axel Gallen-Kallelan Ruoveden ateljee, Kalela, joka usein mainitaan esikuvalliseksi taiteilijahuvilatyyppin kehitykselle, oli rakenteilla samoihin aikoihin kuin *Lasses Villa*.

Lars Sonck huvilansa parvekkeella 1800-luvun lopusta tai 1900-luvun alusta (kuva SRM)

Skogshyddan 1896 laaveeraus
(kuva SMN)

Skogshyddanin vanha räystäsarannemerkkiä
(kuva SMN)

Lasses *Villan* analysointia vaikeuttaa se ettei rakennuksesta ole tiedossa

alkuperäspiirustuksia, ja että rakennuksen nykyasu periytyy 1951 sattuneen tulipalon jäljiltä. Korvenmaa ja Wäre ovat omissa julkaisuissaan analysoineet Lasses *Villaa* lähinnä vanhojen valokuvien perusteella. Näistä voidaan havaita, että kaksikerroksisen rakennuksen päällä lepää laaja pärekatto. Katon päätyräystäät kurottavat voimakkaana rakennusrungon ulkopuolelle ja räystästä kannattavat pyöreät ruodepuut. Muita koristeellisemmaksi veistetty harjavuolainen ulkonee lisäksi räystäsiinjasta. Rakennuksen hahmon yllä kohtaa kaksi koristeellista eri sävyisistä tiilistä muurattua piippua. Rakennuksen hirsiruunko on toteutettu pyöröpuisena ja salvokset pitkänurkkina. Salvosten nurkat laajentuvat yläpäistään muodostaen vesikattoa kantavia konsoleita ja toisaalta alaosissa niin ikään laajenevat nurkat luovat hirsikehälle jalustamaista tukevuutta. Rakennuksen pihan puolella toisessa kerroksessa on rungosta ulkoneva parveke, muistuttaen karjalaisalojen *galdaria*, ja merinäköalaa puolella kaksi rakennuksen rungosta lohkaistua suojaista avokuisia.¹⁵ Ensimmäisen kerroksen ikkunat ovat melko suuria aukkoja, vaalein ja jyrkein kehystaudoin sekä ohuin välipuittein varustettuja. Matalalle laskeutuvasta vesikatosta johtuen toisen kerroksen ikkunat sijoittuvat päätyihin, mutta näiden lisäksi ainakin toisella lappeella on havaittavissa kaksi lapeikkunaa. Riva Wäreen mukaan ruokasali on tiettävästi ollut paljaalla hirsipinnalla ja välkkätorakenteet (lattavuolaiset) ovat olleet näkyvillä.

2.3 1890-LUVUNHUVILOITA

Kun jatketaan Lars Sonckin huviloiden suunnittelusarjaa kohti *Villa Enckellia*, voidaan todeta, miten Sonck varioi Lasses *Villassa* esiin tuomiaan peruselementtejä. Rikasmuotoinen ornamenttiikka, karjalais- norjalais- yms. kansantieteellisine aiheineen leimaa 1890-luvun tuotantoa. Vuonna 1896 Sonck suunnitteli huvila *Skogshyddan*, josta Sonckin tiedetään maininneen suunnitteleensa rakennuksen ”norjalaiseen malliin”.¹⁶ Huvilan hahmon perusjäsenely (satulakatto, pyöröhirsi, muotoillut salvokset etc.) on pitkälti samanlainen kuin Lasses *Villan*, mutta koristelu on rikkaampaa. Erityistä huomiota Sonck on kiinnittänyt räystäspuiden ja harjavuolaisten artikulointiin lohikäärmettä muistuttavin päättein sekä ikkunoiden kehystalojen muotoiluun. Päätyräystäät ulkonevat voimakkaana harjalle tulaessa. Sama piirre näkyy entistä korostuneempana *Villa Hällbergissä* vuodelta 1896, jossa päätyräystäät kurottuvat kaarevamuotoisina kohti harjaa. Korvenmaan mukaan tällä olisi yhtymäkohtia mm. japanilaisessa arkkitehtuurissa.¹⁷ Alkuperäisellä rakennuspaikallaan Maarianhaminassa talo oli nostettu korkean jalustan varaan rinteeseen. Edellisistä poiketen *Villa Hällberg* oli rankorakenteinen ja valmistettu tiittävästi Oulunkylän puusepäntehtaalla Helsingissä.¹⁸ Tähän koristeellisten ja rikasmuotoisin julkisivujäsentelyin tehtyjen rakennusten sarjaan kuuluivat lisäksi sahanomistaja Anders Kurthin talo Torniossa, Loviisan

kyllähotelli ja kasino sekä Kymintehaan Mätkkoulun Kuusankoskella. Kaikki vuoden 1897 suunnitelmiä.

Vuoden 1897 jälkeen Sonckin huvilasuunnittelussa on tiettävästi viiden vuoden tauko. Tähän kohtaan osuu myös Sonckin asettuminen Turusta Helsinkiin. Sonckin siteet Ahvenanmaalle ja Finnströmiin säilyivät kuitenkin vahvoina läpi koko elämän. Korvenmaan mukaan Sonck liikkui lähinnä Helsingin ja Ahvenanmaan välillä, ulottaen matkansa kuitenkin usein Tukholmaan, minkä arkkitehtipiireihin hänellä oli läheiset yhteydet. Vuodesta 1898 Sonck mainitaan Helsingin rakennussuunnittelijoiden luettelossa, mutta vasta vuodesta 1900 lähtien hän vakiinnutti asemansa Helsingissä niin, että pystyi perustamaan oman toimiston.¹⁹

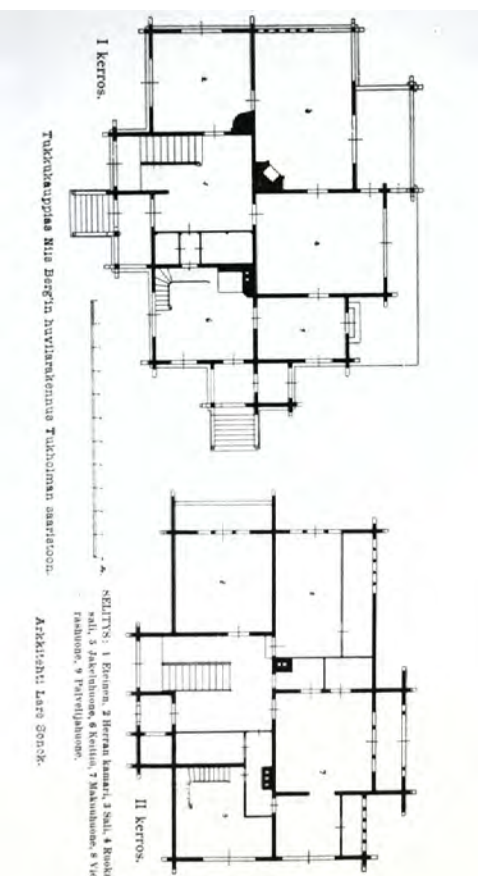
2.4 1900-LUVUN ALUN HUUVILOITA

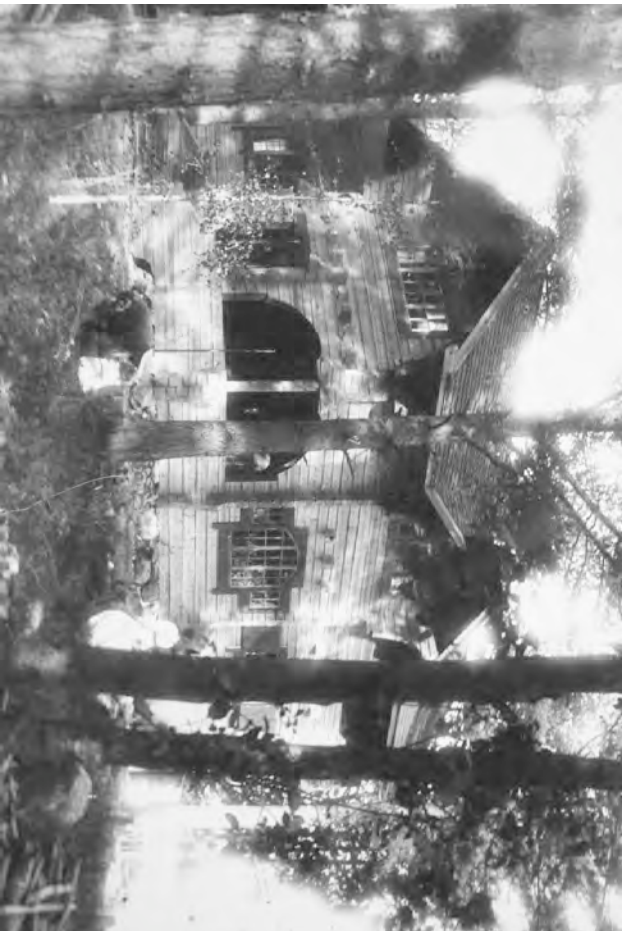
1900-luvulle tullaessa Sonckin suunnittelemat huvilat vaikuttavat jakautuvan kahteen erityyppiseen ryhmään ulkoisten ominaisuuksien perusteella. *Lasses Villasta* alkanutta paljasta pyörihirsipinnasta ja säkvorakenteiden koristeellisuudesta ammentavien hirsihuvioiden sarjaa jatkavat vuonna 1902 suunnitellut *Villa Pittiniemi* Kuopiossa ja *Finnvilla* Marholmenissa, Ruotsissa, *Villa Ramslyttan* Helsingissä (1904-07) ja *Villa Enckell*. Näissä on havaittavissa myös selvä ero 1890-luvun huvioihin nähden. Pienipiireisten ja kansanomaisen koristeaiheiden määrää vähenee. 1900-luvun hirsihuvioiden arkkitehtuuri on pelkistetympää ja modernimpaa. *Villa Pittiniemessä* ja *Finnvillassa* koristeellinen muodonnanto keskittyy pääasiassa hirsisälvösten sekä ovi- ja ikkunakehysten että kuislien ja parvekaukkojen muotoiluun. Varsinkin sälvösten muodonnanto on tuttua jo *Lasses Villasta*. Molemmat huvilat suunniteltiin tehtäväksi piilutusta hiresistä. Sonckin 1900-luvun alun hirsihuvioiden arkkitehtuuri vaikuttaa liikkuvan lähemmäs sitä karua ja enemmänkin hirsirakennustaidon kauneudesta ammentavaa ilmaisua, mikä on leimallinen Kalelan (1894) ja Haloseniemien (1901) taitelijahuviolle.

Toisen ryhmän Sonckin 1900-luvun alun tuotannossa muodostavat huvilat, joiden julkisivuissa on erilailla käsiteltyjä kenttiä. Rakennuksen hirsirunko saattaa olla osittain näkyvillä, esimerkiksi parvekkeissa, mutta pääosin seinissä on joko vaaka- tai pystypaneelointia tai osa seinistä on päällystetty päreellä. Pääsääntöisesti nämä huvilat sijaitsivat uusissa huvilakaupunginosissa, kuten Kaunaisissa ja Kulosaaressa, jonne Sonck suunnitteli itselleenkin *Villa Sonckin* 1909. Sijainnitaan poikkeava on Jean ja Aino Sibeliuksen *Villa Aino*, joka sijaitsee luonnon keskellä. Vaikka vuonna 1904 valmistunut *Aino*la vuorattiin

Tukholmalaisen kauppiaan Nils Bergin huvila Finnvilan vuodelta 1902 (kuvat SRM)

Villa Kalle Profeldtin Pirttiniemi vuosisadan alussa (kuva:SMN) alla Sibeliuksen Aina-la vuonna 2006 (Otulus)

pystylaudoituksella vasta 1915, on lyhyturkkainen ja piiluttu hirsirakennus jo suunnitelmisissa esitety lautavuorattuna.

Sonckin 1900-luvun alun huvioille on leimallista pohjamuodon eräänlainen vapautumisen varhaisempiin villoihin nähden. Pohjamuoto perustuu erikokoisten neljömäisten huoneitilojen, parvekkeiden ja kuislien liittämiseen toisiinsa ja tilojen sangen vapaaseen keskinäiseen ryhmittelyyn. Pohjista puuttuu kaikkinaisen symmetria, aksiaalisuus ja pitkien linjojen muodostuminen tms. kurinalainen järjestämisen pakko. Pohjamuoto on huomattavan rikas verrattuna suomalaisen puurakentamisen perinteeseen. Vapamuotoisen pohjakaavan esikuvia on löydettävissä sekä ajankohdan amerikkalaisesta huvila-arkkitehtuurista että karjalaisaloista. 1900-luvun vaihteessa amerikkalaisia ideoita alettiin soveltaa sekä Ruotsissa että meillä.²⁰ Korvenmaa viittaa ruotsalaisen alkalis-arkkitehti Ferdinand Bobergin rakennuksiin.

Pohjamuotoon verrattuna on yllättävää miten yksinkertaisia ja vaiomuotoisia Sonckin rakennukset ovat ulkomuodoltaan. Usein rakennuksen päällä lepää laaja ja symmetrinen satulakatto, jota rikastaa yksi sekä poikkipiipäyty. Useat rakennuksista ovat T-mallisia. Lisäksi saattaa olla pienempi poikkipiipäyty ja lapeikkunoita, eli katonosia jotka nousevat ylös peruspinnasta ja joiden alla on matalana nauhana ikkunoita. Tyyppillisiä ovat myös sisäänvedetyt kuisit sekä kansanomaisista luhitaitoista tutut parvekkeet solakäytävineen ja nurkkapiiareineen. Pitkälle rungon ulkopuolelle ulottuvat räystäät luovat voimakkaan ja suojaa antavan vaikutelman.

Vapamuotoisen pohjakaavan yhdistäminen hirsirakennustapaan on ollut luonteva rakennustekninen ratkaisu Sonckin villoissa. Huoneet eli hirsikehät on toteutettu ehjillä (max 8-9 m) hirsillä ja kehien liittokset on sijoitettu poikkittaisseinää vasten. Näin on vältetty pitkien hirsiseinälinjojen muodostuminen sekä hirsien pitkittäisjatkokset. *Finnvillanin* pohjamuodosta havaitaan esimerkiksi kuinka pitkät ulkoseinälinjat on ”kakkottu” 4-5 jakssoon tuomalla huoneita tai parvekkeita ulos rakennuksen peruslinjasta tai vetämällä seinälinjia sisään esimerkiksi kuisin kohdalla. Samaa periaatetta noudattaa *Villa Enckell*.

3 Rakennushistoria

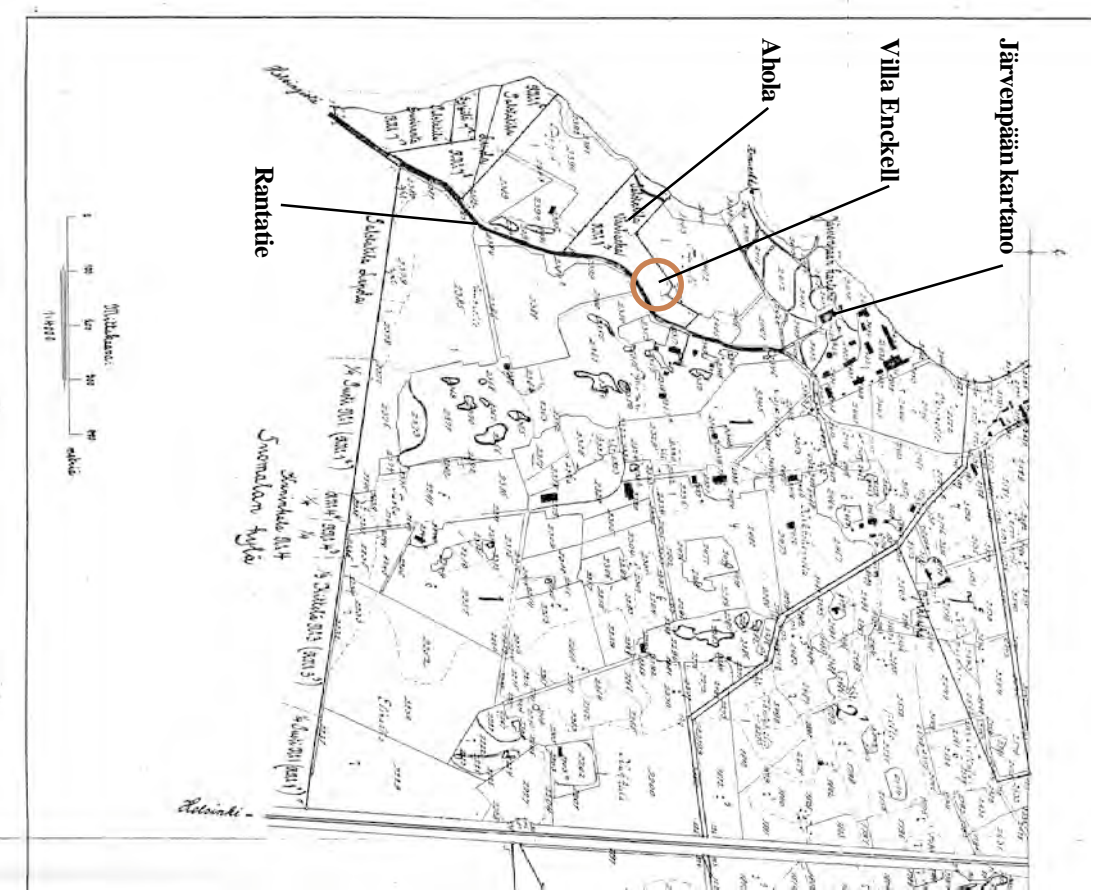
3.1 VILLA ENCKELLIN VILLA VÄRBÄCKA

3.1.1 Järvenpään kartanon Värbackan tila

Järvenpään historisassa lähes kaikki liittyy jollain tapaa Järvenpään kartanoon. Tuusulanjärven itäisiä rantaa hallinnut Järvenpään kartano omisti aikanaan lähes kokonaan nykyisen Järvenpään keskustan alueen. Suuren kartanon ympärillä oli myös elävä maaseutuyhteisö. Vuonna 1840 tiedetään Järvenpään kylässä olleen jo 434 taloa. 1900-luvun alkuun saakka on alue ollut kuitenkin pääsääntöisesti agrariaa maisemaa. Toinen keskeinen tekijä nykyisen Järvenpään alueella on ollut rautatie ja sitä myöten erinomainen yhteys pääkaupunkiin. Järvenpään asemarakennus on Suomen rautatierakentamisen varhaisinta rakennuskantaa ja se on valmistunut rautatien rakentäjien käyttöön, siis jo ennen rautatieä, vuonna 1858. Nämä kaksi tekijää aikanaan toivat Tuusulanjärven rantamille sen poikkeuksellisen aktiivisen kulttuurisen yhteisön, jonka alkuvaiheisiin myös *Villa Cooper* nivoutuu.

Kartanon perimys on useamman kerran siirtynyt tyttären kautta, mistä johtuu omistajasuvun nimen muuttuminen vastaavasti. Kartanoa ovat hallinneet suvut Boucht (1700-luvulta 18XX Eva Catarina Boucht avioon Gråån kanssa), Gråå (18XX-1863, 1863 Hilma Gråå vihille Alexander Ehrströmin kanssa), Ehrström (1863- 1897, Alfhiid Ehrström vihille Anton Valter Westermarckin kanssa) ja Westermarck vuoteen 1924, jolloin kartanon kantatila menetettiin valtiolle. Anton ja Alfhiid Westermarckille tila siirtyi oston kautta vuonna 1897. Samoihin aikoihin on Alfhiidin sisar Sigrid Enckell saanut hallintaansa Värbackan tilan²¹. Vuonna 1891 Sigrid oli mennyt naimisiin Gösta Enckellin kanssa.

Kartanosta irrotettu Värbackan ”palstatilla” sijaitisi päätarjennuksen eteläpuolella, laaksopainanteen toisella laidalla, silloisen Mäyryläksi kutsutun tilan takana. 1860- tai 1870-luvulla oli tilalle rakennettu huvia Hilma Ehrströmin sedan lesken käyttöön.²²

Nk Uudistuskartta tietävästi vuosisadan vaihteen tienoilta, jossa Värbackan palstatilla näkyy selvästi (Järvenpään kaupunki, tekninen palvelu)

GÖSTA JA SIGRID ENCKELL

Sigrid (os. Ehrström Enckell) vasemalla, Gösta Enckell seisomassa keskellä, Althiid (os. Ehrström) ja Anton Westermarck pöydän ääressä, vanha pariskunta Alexander ja Hilma Ehrström oikealla sekä heidän välissään Bjarne Westermarck (kuva kirjasta Järvenpään historiaa vanhoin kuvin 1850-1952)

Enckellien suhteet Tuusulaan asettuviin taiteilijoihin ennen huvilan valmistumista ovat hahmoteltavissa jonkinlaisella tarkkuudella. On tunnettua, että Gösta opiskeli Yliopiston Piirustuslaitoksella mm. Eero Järnefeltin johdolla vuosina 1884-87 ja toisaalla hän opetti Helsingin Yliopiston piirustuslaitoksella anatomiaa 1880-1884.²³ Gösta Enckell oli ilmeisen monitaitoinen ja taiteellisesti lahjakas herrasmies, joka lääkärin koulutuksen saatuaan hankki myös hammaslääkärin pätevyyyden Berliinissä voidakseen hoitaa potilaitaan kokonaisvaltaisesti. Tietävästi Göstan opettajat ovat kouluaikoina päivitteleet lahjakkaan pojan monitaitoisuutta – musiikinopettaja veikkasi hänestä pianista, kuvaamataiteenopettaja kuvataiteilijaa ja luonnontieteiden opettaja tiedemiehestä.²⁴ Tytärenpoika Carl-Eric Ehrström muistaa isoisänsä nimenomaan luonteeltaan uteliaana ja monipuolisesti sivistyneenä paitsi taiteen myös tieteen ja historian alueella. Kuvataiteellisten opintojen ohella hän oli taitava pianisti ja toimi myöhemmin sekä MM-mieskuoron että Akademiiska Sångföreningenin kuoronjohtajana. Perhepiirissä tiedetään hänellä olleen absoluuttinen sävelkorva.²⁵ Hän kirjoitti epäsystemaattisesti Nya Argus-lehteen artikkeleita kuvataiteen, tieteen ja musiikin alueelta.²⁶ Gösta Enckell valmistui myös taiteilijaksi, tosin vasta 1919, kun Tuusulan ydinyhteisö oli jo pääsääntöisesti hajonnut ja Enckellin huvia myyty pois. Hänen tiedetään opiskelleen myös Pariisissa vuonna 1922 yksityisessä ja avoimessa Académie Colarossissa. Suomen Taiteilijain näyttelyissä hänellä on ollut teoksia esillä ainakin vuosina 1925 ja 1928.²⁷ Samanaikaisesti kuvataiteen harrastuksensa ohella hän on myös toiminut aktiivisesti lääkärinjärjestöissä, erityisesti Suomen Hammaslääkäriliitossa sekä sihteerinä että varapuheenjohtajana välillä 1905...1916.

Sigrid Enckell puolestaan oli monipuolisesti sivistynyt, suuren kartanon tytär. Sigrid oli oppilaana Helsingissä sijaitsevassa, vain tytölle tarkoitettussa Fruntimmerskolamissa ja asui näinä vuosina Emma-tätinsä luona. Kesinä 1883-1884 Sigrid tutustui ylioppilas Gösta Enckelliin kun tämä vanhempineen tuli kesävieraitaan vuokralaisiksi Järvenpään kartanolle. Häitä vietettiin vasta vuonna 1891 ja ensimmäiset vuodet nuoripari asui Helsingissä, missä Gösta opiskeli lääkäriksi. Viimeistään vuodesta 1896 alkaen vuoteen 1903 Gösta on toiminut Hausjärvellä kunnanlääkärinä²⁸, sittemmin samanaikaisesti myös rautatietelääkärinä (vuodesta 1897) sekä Hämeenlinnan kaupunginlääkärinä (vuodesta 1898) ja pataljoonan lääkärinä. Perhe asui ensin Hikiälällä, sitten Riihimäellä.²⁹

GÖSTA JA SIGRID ENCKELL TUUSULANJÄRVEN TAITEILIJAHYTEISÖN ALUOTTEENTENKIJÄNÄ

Pitkä tapahuttumakeiju, joka johti lopulta Tuusulanjärven taiteilijayhteisön kehittymiseen, on alkanut Enckellien ja Brofeldtien ystävyyydestä. Venny Soldan-Brofeldtin opiskellessa Suomen Taideyhdistyksen piirustuskoulussa 1880-1883 oli Gösta koulun anatomian opettajana.³⁰ Enckelleitten tyttätenttör Ingger Ehrströmin³¹ mukaan oli perheiden välinen ystävyys peräisin jo tältä ajalta. Brofeldti taas asuivat Hausjärvellä vuosina 1894-1897, samaan aikaan kun Gösta toimi siellä kunnanlääkärinä (Juhani Aho otti suomenneeton nimensä käyttöön vasta vuonna 1907). Monissa lähteissä esiintyvä väite, että perheet olisivat tutustuneet toisiinsa vasta Hausjärvellä, ei ainakaan täysin pidä paikkaansa.

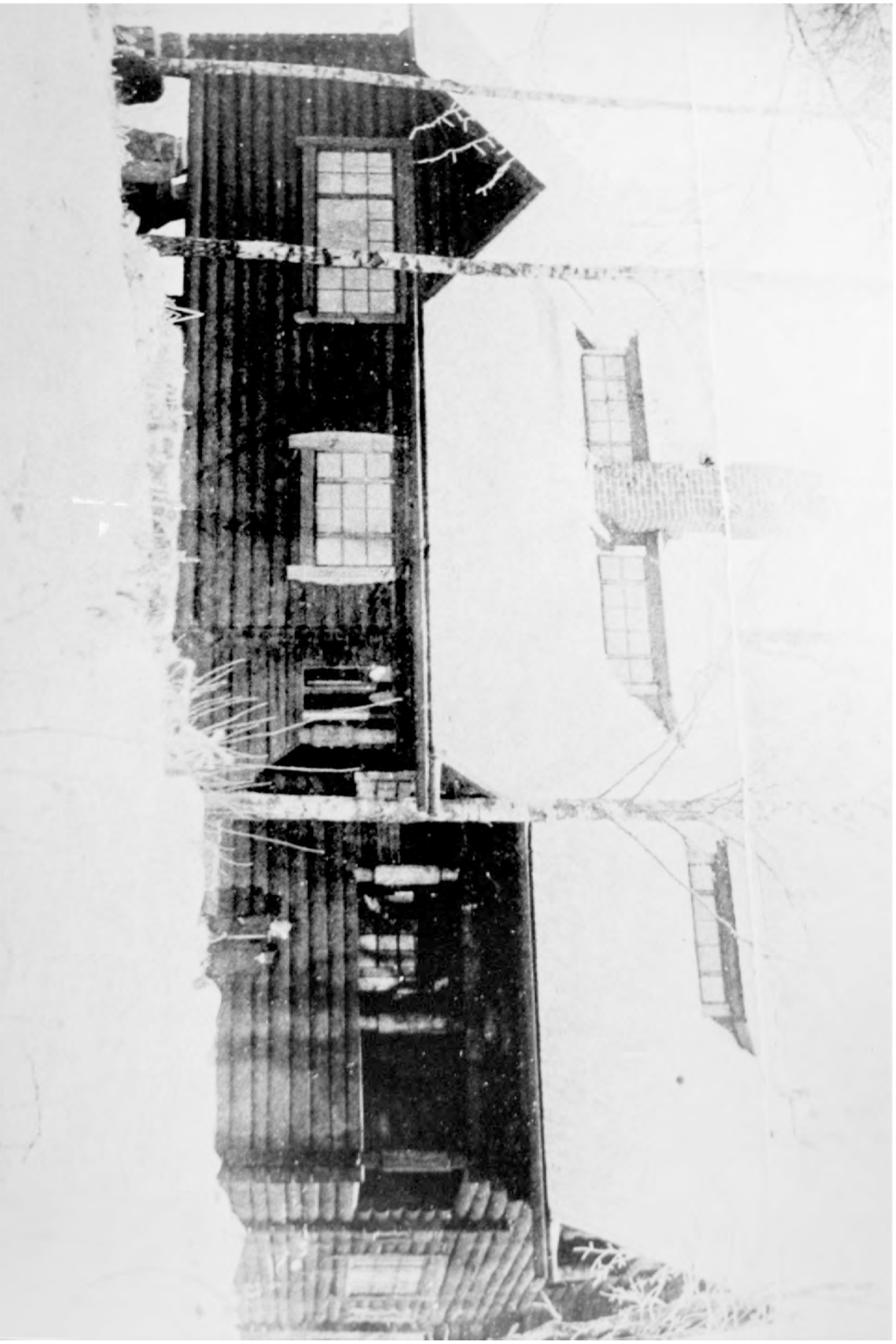
Ingger Ehrström tiesi kertoa, että Venny oli tiedustellut Sigridiltä löylyisikö Järvenpään kartanon malla asuinpaikkaa Brofeldtien perheelle. Sigrid oli asiaa tiedustellut isältään, joka oli vastannut ensin kovin kieltävään sävyyn. Sigrid oli kuitenkin ”kauniisti puhumalla” saanut lopulta isältään suostumuksen ja niin Värbackan palstan ”*Villan*” vuokrattiin Brofeldteille vuodesta 1897. Samana vuonna Värbackan palsta rakennuksineen siirtyi Enckellien hallintaan, osana Sigridin perintöä. Enckellit ilmeisesti kokivat silloisen *Villanin* itselleen liian pieneksi. Uuden ja kookkaamman huvilan suunnittelu samalle palstalle oli ollut ajatuksissa jo *Villania* Brofeldteille vuokrattaessa, tai viimeistään ennen vuosisadan vaihtumista.³² Jämfelitten Suviranta ja Pekka Halosen itselleen rakentama Halosenniemi olivat valmistuneet vuonna 1901. Taiteilijayhteisön elinvoimaisimmat ja sosiaalisesti vilkkaimmat vuodet olivat alkamassa.

VILLA ENCKELLIN SUUNNITTELUN KÄYNNISTYMINEN

Göstan toimi kunnanlääkärinä piti Enckellit talvikauden Hausjärven ja sittemmin Hämeenlinnan läheisyydessä, mutta kesän vietto taiteilijayhteisön ja Sigridin kotikartanon lähinaapuruudessa veti heitä Järvenpäähän. Uuden huvilan suunnittelu käynnistyi kuitenkin vasta vuoden 1903 aikana. Talvikauden 1903-1904 Enckellien perhe asui Berliinissä Göstan hammaslääkäriopintojen takia. Samaan aikaan Berliinissä oli myös lääkäri Christian Sibelius, joka oli Göstan läheisimpiä ystäviä. Christianin vaimen, Jeanin perheen talonrakennushanke Värbackan lähistölle oli myös käynnistymässä näihin aikoihin. Enckellit tarvitsivat hyvän ja luotettavan suunnittelijan, jonka käsiin he saattoivat jättää suunnittelutyön Berliinissä ollessaan. Yhteisen arkkitehdin valinnasta on tässä tilanteessa ollut ilmeisesti molemmiin puoleista hyötyä. Tarkkaa tietoa siitä kumpi arkkitehdin valitsi ensiksi tai minkä pöydän ääressä ja minkä seurueen istuessa arkkitehti valittiin, ei ole olemassa. Ingger Ehrströmin mukaan valintaan oli yksi selvä syy: ”*Sonck oli muodissa.*” Tosin

Ahola Juhani Ahon ja Venny Soldan-Brofeldtin aikaan (kuva kirjasta *Suuri-Tuusulan historia*)

Villa Endell pian valmistumisensa jälkeen. Pihalla todennäköisesti Endellien vanhimmat tytöt Alice ja Brita (kuva Järvenpään kulttuuritoimi / kuva-arkisto; kuva saatu Juhani Kolehmaiselta)

Sonck oli jo tunnettu myös näissä ”piireissä”. Hän oli vastikään suunnitellut Kalle Brofeldtille (sittemmin Kalle Aho), Juhaniin veljelle, hirshuvilan Kuopioon (*Villa Pirttiniemi* 1902).³³ Vuonna 1903 tiedetään Sonckin aloittaneen *Ainol*an suunnittelun ja voidaan olettaa, että toimeksianto *Villa Enckellin* suunnittelu varten on tehty samoihin aikoihin. *Ainolalla* ja *Enckellillä* on yhteinen Sonckin kirjoittama työselostus.

Monista kirjallisista lähteistä löytyy maininta siitä, kuinka taitelijat tukivat toisiaan. Näin on esitetty erityisesti Sibeliuksen ja Sonckin suhteesta Ainolan suunnittelun osalta. 1980-luvulla Ainolasta löytyi kuitenkin Aino Sibeliuksen tallettama asiakirja-aineisto, josta kävi ilmi, että Ainolan suunnittelusta Sonck on laskuttanut yhteensä 4900 mk.³⁴ Tätä voidaan pitää kohdallaisen korkeana korvauksena työstä, kun sitä verrataan talon urakoineen Rikard Laineen tarjoukseen rakennustyöstä: 7950 mk.³⁵ Enckellien Sonckille maksamasta suunnittelukorvauksesta ei ole tietoa, mutta huvilan urakkatarjous hinnan tiedetään olleen 8100 mk.³⁶

Enckellien huvilaa suunniteltiin ja pitkälti myös rakennettiin heidän Berliinissä olonsa aikana. Inger Ehrströmin mukaan Sonckille annettiin jokseenkin vapaat kädet suunnittelutyössä. Sibeliuksen huvilan (sittemmin *Ainol*a) suunnittelu ja valmistuminen oli kiireisempi tehtävä, koska säveltäjäperheellä oli tarve nopeasti päästä muuttamaan uuden kodin rauhahan. Yhteisen arkkitehdin lisäksi molemmat rakennukset urakoi samainen rakennusmestari: Rikard Laine. Sibeliukset pääsivät muuttamaan syyskuussa 1904. Ilmeisesti rakennustyötä on tehty jossain määrin samanaikaisesti, sillä tiedetään että Enckellit viettivät uudessa huvilassaan jo seuraavan kesän, 1905. Viimeistelytyöiden osalta Sibeliusten huvila on varmasti tehty ensin ja sitten vasta Enckelleiden.

Vårbackan tilan uusi huvila sijaitsi hyvinkin lähellä *Aholaa*. Rakennuksen sijainniksi on mainittu koivikkoineen mäki Järvenpään ensimmäistä kansakoulua (ent. nk. Notkon koulu) vastapäätä, toisella puolella nykyistä Rantatietä.³⁷ Vårbackan palsta ei ole kovin suuri ja sen puutteissa lienee rakennus sijoitettu etäälle *Aholasta*.

HUVILAELÄMÄÄ

Enckellien huvila sijaitsi keskeisellä paikalla, Aholan naapurissa ja Ainolan ja Suvirannan läheisyydessä. Juhani Kolehmainen (Eero Jämfelitin tytären poika) tiesi kertoa, että myös Suvirannan Järnefeltien kanssa Enckellit olivat läheisessä kosketuksessa. Hän totesi myös, että Enckellien kanssa oliin tekemisissä aivan eri tavoin kuin kartanon väen kanssa muutoin.

*Quackelin huvilan siivoksiäkin tekemään
tänään työskeltyksen mukaan kakkosen tekemään
joka on saatu 1800 markkaa.
Pääsimppänsä 25 p. Helsingin 1904.*

Rikard Laine

*Osasto
Heikki Kaartanen*

St. G. H. H. H.

Rikard Laineen urakkatarjous, joka liittyy Lars Sonckin laatimaan työselitykseen (Kari Soinolan hallussa)

Enckellen perheellä onkin ollut kahtalainen rooli huvilayhteisössä – Sigridin kautta osana kartanon väkeä mutta samalla henkisesti ja sosiaalisesti vahva osa taiteilijayhteisöä.

Kaj Nordenswan muistelti isoitinsa Ulla Nordenswanin (os. Enckellin) kertoneen, että hän sisaruslauman nuorimmana (Sigridin ja Göstan nuorin tytär, syntynyt 1908) jäi vanhempien sisarusten leikkien ulkopuolelle, kun nämä yhdessä Sibeliusten vanhempien tyärtten kanssa kävivät salaista kirjeenvaihtoa 1910-luvulla.

Oman vahvan taustavoiman muodosti Väinökaisten viiden sisaruksen sarja. Tietäväsi ensin Ahojen palvelustyttönä ja sittemmin Enckelleillä työskennellyt savolaissyntyinen Aino Väinökaainen oli siskoista ensimmäinen. Lopulta sisaruksista Hilma työskenteli Ahoilla, Helmi Sibeliuksilla, Anni Borgin perheessä ja Mimmi Kihlmanella. Lars Nordenswan tiesi kertoa, että *Ainolan* ja *Villa Enckellin* palvelusväki vietti vapaa-aikaansa usein yhdessä; voisipa kuvitella, että myös muut sisarukset olivat usein toisiaan tapaamassa ja myös toisilleen talojen kuulumisia kertomassa.

Berliinistä Suomeen palattuun Enckellit asettuivat asumaan Helsinkiin, missä Gösta avasi hammaslääkäriin vastaanoton. Myös Helsingissä muodostui Enckellien kodista kulttuurisesti rikas, kuvataiteilijoiden ja muusikoiden tapaamispaikka. Enckellit ovat olleet monin tavoin kulttuurimesenatteja – aivan harvinaista ei ollut se, että hampaiden hoidosta maksu suoritettiin taulun muodossa.³⁸

VÄRBÄCKAN MYYNTI TAKAISIN KARTANOLLE

Järvenpään kartanon vuosisatainen herraskainen historia lähenei loppuaan 1910-luvulla. Jo vuonna 1908 kartano siirtyi Alfhiid ja Antton Westermarckin pojain, tällöin vasta noin 20-vuotiaan Bjarnen hoitoon, koska isä Antton kärsi tuberkuloosista³⁹. Bjarne suhtautui tehtävänsä vakavuudella ja energisellä oteella. Hän ryhtyi aktiivisesti kehittämään kartanon maataloutta, laajentamaan viljelysmaita ja kohentamaan puutarhaa, tavoitteenaan sekä työväestön paremmat olot että tian tehokkaampi tuotto. Puutarha-alueen laajentamisen määrätietoinen suunnittelu on aloitettu vuonna 1915⁴⁰, ilmeisesti Alfhiid Westermarckin aloitteesta. Tällöin suunnitelman laati Rautateiden ylipuutarhuri Nykopp. Bjarne Westermarckin toimesta puutarha-alueetta kasvatettiin edelleen ja se ulottui ilmeisesti Enckellien huvilan läheisyyteen saakka. Samaan aikaan Tuusulan huviloiden vireä yhteisöllisyys heikkeni vähitellen, kun keskeisten henkilöiden tiet veivät toisalle. Juhani Aho ja Venny Soldan-Brofeldt olivat olleet ensimmäisiä tulijoita, mutta myös ensimmäisiä,

jotka tiivistä yhteisöstä muuttivat eteenpäin. Ahola tyhjjeni vuoden 1911 aikana ja vuodesta 1913 rakennuksessa tiedetään toimineen neiti Vera Gripenbergin pitämä täysihoidola. Ero Jämefelt asui Suvirannassa ympärivuotisesti vuoteen 1917 asti, sen jälkeen vain kesäisin. Vuosien 1917-1918 tapahtumat osaltaan lopullisesti päättivät Järvenpään kartanon seesteisen ja kulttuurisesti konservatiivisen ajan. Punaisien ja valkoisten väliset vihamielisyydet olivat Järvenpääsakin raskaita.

Kaikki edellä mainitut seikat lienevät osaltaan vaikuttaneet siihen, että kesät Vårbackassa eivät olleet entisen kaltaisia. Inger Ehrström tiesi isoäitinsä Sigridin harrastuneen lopulta myös siihen, että huviloiden kesken oli kehkeytynyt jonkinlainen kilpailutilanne puutarhojen hoidosta. Sigrid oli luonteeltaan erittäin sosiaalinen, kirjallisesti lahjakas ja monipuolisesti sivistynyt, eikä lainkaan puutarhassa puuhaaja. *Villa Enckellin* ympärille oli räivattu tilaa muutamaa marjapensasta varten, mutta esimerkiksi kaikki vihannekset Enckellilt olivat saaneet suoraan kartanolta. Vuoden 1917 tienoilla on huvila palstoinen myyty takaisin kartanolle. Sigrid oli tiedustellut puolisonsa serkulta Carl Enckelliltä, joka omisti Eriksäsin kartanon Sipoossa, mikäli tämän tiedossa olisi otollisia kesänviettopaikkaa. Sipoosta löytyikin kalliosaaari Käringholmén, jolla sijaisi viehättävä vanhempi asuinrakennus eikä lainkaan puutarhanhoitomahdollisuuksia.

3.1.2 Rakennuksen alkuperäisasu

Koska *Villa Enckellin* alkuperäisasusta on ollut hyvin vähän dokumentaarista tietoa löydettävissä, on alkuperäisen hengen tavoittamiseksi vertailua tehty kahden muun samanhenkisen ja samanaikaisen Lars Sonckin suunnitteleman huvilan avulla. Ainolan käyttäminen vertailukohtana on itsessään selvää, koska sen rakennuttamisprosessi nivoutuu monella tapaa *Villa Enckelliin*. *Ainolan* tekee kiinnostavaksi nimenomaan rakennusten väliset erot. *Ramshyttan* on kauppias Carl Stockmannin itselleen vuosien 1904 ... 1907 välillä rakennuttama hyvin paljon *Villa Enckellin* henkinen huvila, joka sijaitsee Ramsinniemellä Helsingin Vuosaaressa. *Ramshyttanin* sisätilat ovat säilyneet monin osin koskemattomina, ulkoasun dramaattisin muutos on ikkunajonon häviäminen, kun vanhat pokat on korvattu jaottomilla pokilla.

Rakennusten keskinäinen vertailu paljastaa vahvan sukulaisuuden, jota ei selitä pelkästään sama arkkitehti. Esimerkiksi *Ainola*a varten tehdyissä varhaisemmissa luonnoksissa esiintyy selvästi poikkeaviakin ratkaisuja. Pikkemminkin kyse on Sonckille tyyppillisen ja mieluisan yhden idean variaatioista.

Ainoa esille tullut säilyvä *Villa Enckellistå Vårbacken* pöytäla. Kuvassa Sigrid Enckell lukee lehteä salissa (kuva Lars Nordenswanin hallussa)

Eteläinen pääty pian valmistuksen jälkeen (kuva lähempään kulttuurikohtiin / kuva-arkisto; kuva saatu Juhani Kolhmaselta)

RAKENNUSPAIKKA

Vanhaisimmalla rakennuspaikallaan Vårbackassa *Villa Enckell* oli sijoitettu rinteeseen siten, että keittiöpäätty sijaitisi ylärinteessä ja asetui kohti rietä. Tämä julkisivu sijoittui rakennuksen läheisyyssuuntaan saavuttaessa Tuusulanjärven Rantatietä myöten. Vanhan valokuvan perusteella voidaan todeta, että keittiön lattiataso oli melko lähellä maapinnan tasoa ja rakennus oli perustettu ylärinteen puolella umpinaisella vaikuttavan sokkeilin varaan. Mahdollisesti on keittiön alapuolella sijainnut myös osittain betonirakenteinen kellari.⁴¹ Rakennuksen alarinteen suuntaan ulottuva salippäätty oli perustettu korkeiden luonnonkiveistä ladottujen pilareiden varaan. Vanhassa *Villa Enckellistä* oletussa valokuvassa näkyvät keittiön ulkopoortaat, jotka laskeutuvat pitkälle alarinteeseen. Näistä viitteistä voidaan todeta, että *Villa Enckellin* pihapiirin korkein kohta on sijainnut pääsisäänkäynnin ja keittiön välisellä alueella.

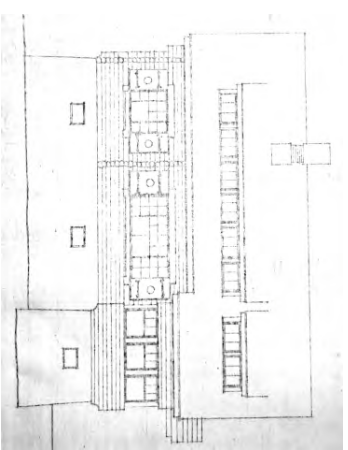
Alakerran tiat Sonck on järjestänyt luonnonympäristön muodot huomioiden niin, että pääsisäänkäynti on lähellä maantasa. Periaate on tuttu Sonckin muistakin *villoista*, jotka yhdeltä puolelta ovat juurevasti kiinni maan tasossa ja toiselta puolen nousevat korostetun voimakkaana ylös kalliojyrkännteeltä. Esimerkiksi samoihin aikoihin rakennettu *Ramslyttan* on yläpihalle rakennettu laajan terrassin suunnasta aivan maapinnassa kiinni, kun taas toisella puolen, alarinteestä, rakennus kohtaa parimetrisen luonnonkivisokkelin päältä. Sama asetelma toteutuu myös *Ainolassa* ja useissa muissa Sonckin huviloissa. Saapunnen rakennuksiin on enemminkin herkästi johdatteleva, kuin mahtipontinen. *Ramslyttanin* saavutaan rakennusrungon sisään vedelyn avokuisin kautta. Tämä periaate esiintyy myös Sonckin *Ainolaa* varten piirtämässä luonnoksessa, vaikkakin *Ainolaa* sisäänkäyntijärjestelyt toteutettiin lopulta pienen, rakennusrungon ulkopuolisen terrassin kautta. *Enckellin* puolestaan saavuttiin avokuisin vieraä myöden, jossa ulkopoortaan päällä lepäävä rakennuksen katto otti tulijan suojaansa.

Vaikka *Villa Enckellin*, *Ainolaa* ja *Ramslyttanin* yhteys pihapiiriin on suunniteltu helpoksi ja välittömäksi antaa varsinkin rakennusten alarinteen puoli vaikeasti saavutettavan linnamaisen vaikutelman. Rakennusten suhde ympäristöön on etäinen ja tarkkaräiveä, jopa dramaattinen, kuten jyrkännteen reunalla seisova *Ainola*. Kuisit ja parvekkeet ovat syvällä rakennusrungon suojassa. Huviloille tyypillinen maastomuotoihin mukautuminen sopii hyvin aikakauden luontoa kunnioittavaan ajattelutapaan. Jo 1900-luvun alkupuolen valokuvissa rakennukset ovat arkaaisen oloisia ja esiintyvät ikään kuin vanhempina kuin ovatkaan. Rakennuspaikoilta on puuta kaadettu ilmeisesti vähäisessä määrin ja esimerkiksi *Villa Enckellissä* puut (olkoonkin melko nuoret koivuut) kasvoivat aivan kiinni rakennuksessa.

Ylämä Ramslyttanin eteläinen julkisivu, jossa korkea luonnonkivinen sokkeeli ja terrassot rinte korostaa rakennuksen hahmoa (piirustus 1960-luvulta, Barbara Rutasen hallussa)

Keskellä Ramslyttanin itäinen julkisivu, jossa näkyy rakennuksen sijoittaminen maastoon - yläpihan puolella muutama porraskorostus ja tulijan läntiselle veramalle. Kuvassa vaaleampi hisinen osuus on myöhempiä lisäystä. (Okulus 2006)

Myös Ainolassa sisäänkäynti on lähellä maantasa. (Okulus 2006)

Varsinkin *Ramshyttanissa* ja *Enckellissä* voidaan havaita, miten maastoon sovitaminen näkyy pieninä taseroina sisätilojen järjestyksessä. *Ramshyttanissa* yksi alarinteen puoleisista huoneista on muita tiloja pari askelmaa alempana ja samoin yläkerran tilat sijaitsevat kahdessa eri tasossa. *Enckellissä* ylärinteen puolella keittiö ja avokuusi olivat n. 45 cm muita alakerran tiloja ylempänä. Nykyisessä *Villa Cooperissa* taseroit ovat edelleen olemassa, vaikkei tontin laakeampi muoto tätä edellyttäisi. Erot huoneiden lattiatasojen välillä ja huonekorkeuksien vaihtelu olivat keskeinen elementti Sonckin huvilasuunnittelussa. Vaikka huviloiden perushahmo on useimmiten hyvin selkeä ja valiomuotoinen, niikkovat tätä vaikutelmaa erilaisten ikkunoiden vaihteleva sijoittelu, rakennusrungosta sisään vedetyt avokuusit koristeellisine aukkoineen sekä parvekkeiden ylätyksellinen sijoittelu. Ulkoasun perusteella on hyvin vaikea muodostaa käsitystä sisätilojen järjestyksestä, saati huoneiden määräästä ja käyttötarjouksesta.

POHJAKAAVA

Kaikkien näiden huviloiden pohjakaavoissa Sonckilla on ollut samankaltainen tilallinen ydin. Alakerrassa on kolme tai neljä alarinteen maisemaan aukeavaa huonetta (sali, ruokasali, työhuone, tms.), joista keskimäinen on suurin ja luonteeltaan tuvan tai salin kaltainen. Tämän keskeisen huoneen takaseinällä nousevat portaat yläkerran makuuhuoneisiin. Porrassseinän takana sijaitsee keittiö ja siihen liittyvät aputilat. *Villa Enckellissä* näkyvästi on ollut Tuusulanjärven rantaan laskeva puistomainen maisema, *Ainolassa* kaukomaisena yli peltojen Tuusulanjärveä kohden ja *Ramshyttanissa* merinäköala Ramsinsalmeen ja Vartiosareen.

Huviloiden keskeisimmän tilan muodostaa sali, joka *Enckellissä* ja *Ramshyttanissa* on pyöröhisipiintainen ja *Ainolassa* piiluhisipiintainen. Saliin saavutaan eteishuoneesta, joka sijoittuu lähelle pääportaiden alkupäätä. Portaan yläpään alapuolella on huomaamattomampi yhteys keittiöön ja palvelijoiden tiloihin. Näin porrassseinä jakaa rakennuksen toiminnallisesti herrasväen tiloihin ja palvelusväen huoltotiloihin. Variaatioita esiintyy palvelijan tai palvelijoiden huoneiden sijoittelussa. *Enckellissä* ja *Ainolassa* palvelijoiden huoneet sijaitsivat samassa tasossa keittiön kanssa, kun taas *Ramshyttanissa* yläkerrassa keittiön päällä. Yhteistä näille oli kuitenkin se, että palvelijoiden huoneisiin kuljettiin keittiön kautta.

Yläkerran huonejärjestyksessä Sonckin periaatteet ovat vapaammat. *Villa Enckellillä*, *Ainolaa* ja *Ramshyttanilla* verrattaessa tulee mieleen, että yläkertaan on sijoitettu se määrää tiloja mitä

Villa (Enckell) Cooper

Oskari 2006

Villa Enckellin ennallistuspiirustus (Oskari)

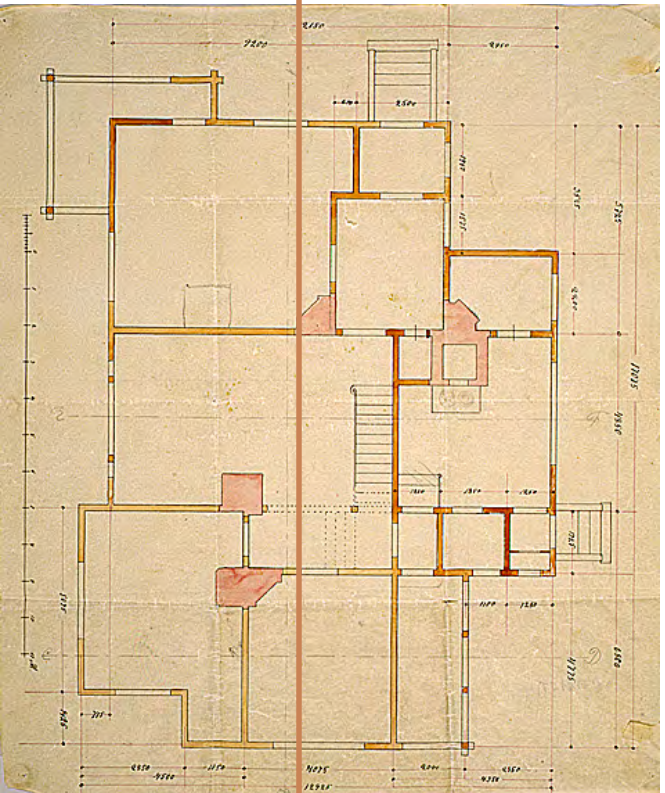
harjalinja

Ennallistuspiirustus
alokerrasta
1906–1918

Ainola

Oskari 2006

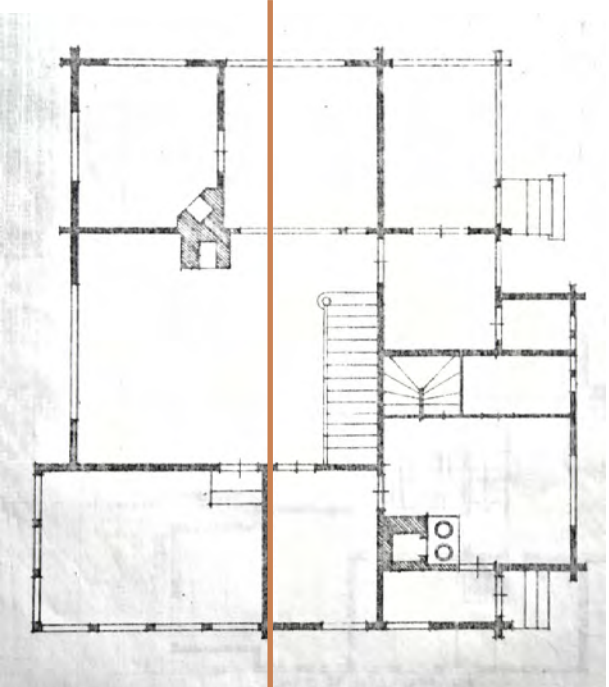

Ainolan mitoitettu pohjapiirustus (SRM)

Ramsbyntan

Oskari 2006

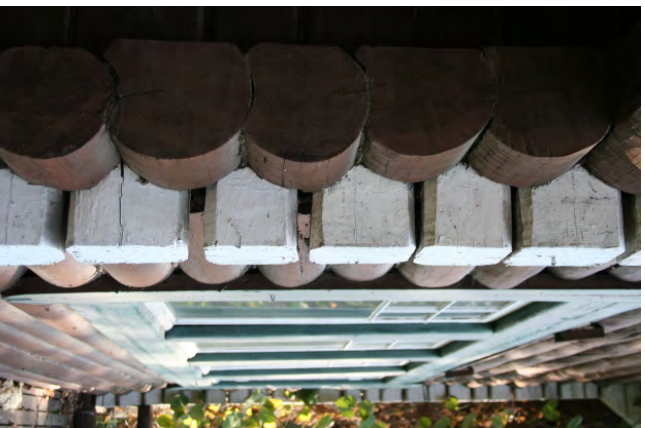
1960-luvulla laadittu alakerran mitauspiirustus (Barbara Ruusasen hallussa)

harjalinja

Villa vuonna 1904 AIKA-lehdessä julkaistu kuva Ainolasta hirsipintaisena. Rakennuksen leimallinen hahmo on esitetty hyvin kompaktina.

Alla Villa Endellille tyypillinen puolipyöröihirsi näkyy läntisen veraman salvokeassa. (Okuluus 2006)

rakennuttajia on toivonut ja toisaalta niin paljon kuin jyrkkien katonlappaiden suojaan ullakkokerrokseen on sopinut. Ullakkokerros on mahdollistanut myös vaihteittaisen rakentamisen, jossa tiloja on otettu käyttöön tarpeen mukaan. Esimerkiksi työselityksessä *Ainolasta* Sonck toteaa, että ”*Winttikerrosta ei valmisteta nyt muuten, paitsi sinne tulevat seinät, jotka tehdään piilutuista hirsistä*”, kun taas *Villa Enckellistä* Sonck kirjoittaa, että ”*Winttihuoneet tehdään yhtä valmiiksi kuin alakertakin*”. Yläkerran tilajärjestyksen periaatteenä kaikissa kolmessa rakennuksessa on, että pienehkösti yläaulasta, johon alakerran porras nousee, on suora yhteys kaikkiin yläkerran makuuhuoneisiin. *Ramshyttanissa* on lisäksi erillinen palvelusväen porras. Satulakattoisen päävolymin päätyhuoneisiin Sonck on sijoittanut joko sisäänvedetyt parvekkeet, kuten *Enckellissä* ja *Ramshyttanissa*, tai rungon ulkopuoliset parvekkeet kuten *Ainolaa* ja *Ramshyttanin* toisessa päädyssä.

Verrattaessa kolmen huvilan ulkohahmon suhdetta tilajärjestykseen voidaan havaita, että *Ainolassa* ja *Ramshyttanissa* katonharja sijaitsee porrasselinän suuntaisesti, *Villa Enckellissä* taas porrasselinään nähden poikittain. Koska *Villa Enckell* oli päämitoiltaan käytännöllisesti katsoen neliö (14,2x14,3 m²) olisi Sonck voinut sijoittaa rakennuksen satulakaton harjan myös toisin päin – ja sama pätee myös *Ramshyttaniin*. *Ainolassa* rakennuksen hahmo on selvästi pitkänomainen ja harjan suunta noudattaa siis rakennuksen hahmoa – tosin *Ainolaa* katto on lähesymissuunnan päädyistä aumattu, ikään kuin Sonck olisi halunnut tuotoilla rakennuksen kokonaisuutta kompaktimmaksi ja kokonaisemmaksi. Rakennuksen vahva ja jakamaton, mutta samalla monimuotoinen kokonaisuus voidaankin nähdä yhtenä Sonckin arkkitehtuurin leimallisista ominaisuuksista.

Näiden kolmen huvilan pohjakaavojen ja ulkomuodon välinen suhde kertoo miten Sonck käytti samoja elementtejä ja perusteita eri huviloita suunnitellessaan, mutta toisaalta miten joustavasti hän tuotti näistä lähtökohdista yksilöllisiä ja paikkaan sidottuja rakennuksia.

ULKOASU JA HIRSIRAKENNUSTAPA

Villa Enckell ja *Ramshyttan* kuuluvat Sonckin pyöröihrihuviloitten sarjaan. Julkisivujen kaikki peruspinnat on tehty pyöreäksi kuorittua hirrestä, kun taas salvokeissa ja yksityiskohdissa hirret on veistelty sileiksi. Karjalaiseen rakennusperinteeseen liittyvä pyöröihirsi on Sonckin arkkitehtuurissa edustanut erityisempää rakennustapaa kuin suomalaisen perinteen piiluttu hirsi. Yrjö Blomstedt toteaa kirjoituksessaan Karjalaisia rakennuksia ja rakennusmuotoja 1901, että ”*Yleensä ovat Venäjän-karjalaiset rakennukset, varsinkin vanhemmat, tehdyt veistämättömistä, pyöreistä honkahirsistä...*”⁴²

Villa Enckellin ja Ramsbyntanin hirsityöstä voidaan paikalla todeta, että hirsi on joko kuorittu ja viimeistely pyöröpintaiseksi tai piluttu puhtaaksi – käsittelemätöntä hirttä ei rakennuksessa esiinny. Sonck työselityksessäänkin kirjoittaa: ”Kaikki seinät tehdään piilutusta hirsistä, paiksi...”. Tämä käy ilmi vaikkapa ullakoilla ja komeroitioissa, joissa kaikki hirret ovat piiluttuja. Sonckin tapa käyttää pyöröhirsipintaa tai puhtaaksi piiluttua pintaa on selvästi arkkitehtoninen tehokeino.

Toisaalta pyöröhirteen elämissessä osana rakennetta on tiettyjä piirteitä, jotka rakennuksen ikäänlyessä tulevat esille. Kuivuksessaan puun ydin kutistuu vähemmän kuin pintapu ja puumateriaali kutistuu enemmän kehän kuin säteen suunnassa. Potkikleikkaukseltaan pyöreässä hirsessä suurin halkeama syntyy tyypillisesti varauksen kitaan sekä pienempiä ympäri hirttä. Piilutussa rakenteessa halkeama ilmestyy keskelle hirren kylkeä, missä puun vahvuus keskispiseestä on pienin. Rakennuksen kestävyysden ja lämpöaloudenkin kannalta halkeamista on vähiten haittaa mikäli ne saadaan ohjattu seinän sisäpuolelle. Tästä näkökulmasta Sonckin käyttämä ”puolipyöröhirsirakenne”, jossa ulkopuolen lustot ovat leikkaamattomat ja sisäpuoli piiluttu on oivaltava. Halkeama ilmestyy ennemmin ohennettuun, sisäpuolen kylkeen. Teoriaa vahvistaa *Villa Cooperin* julkisivujen nykyinen, pääsääntöisesti hyvin vähän halkeillut pinta, ja toisaalta sisäpuolen kohdat joissa puolipyöröhirteen taustapuoli suurine halkeamineen on nähtävissä.

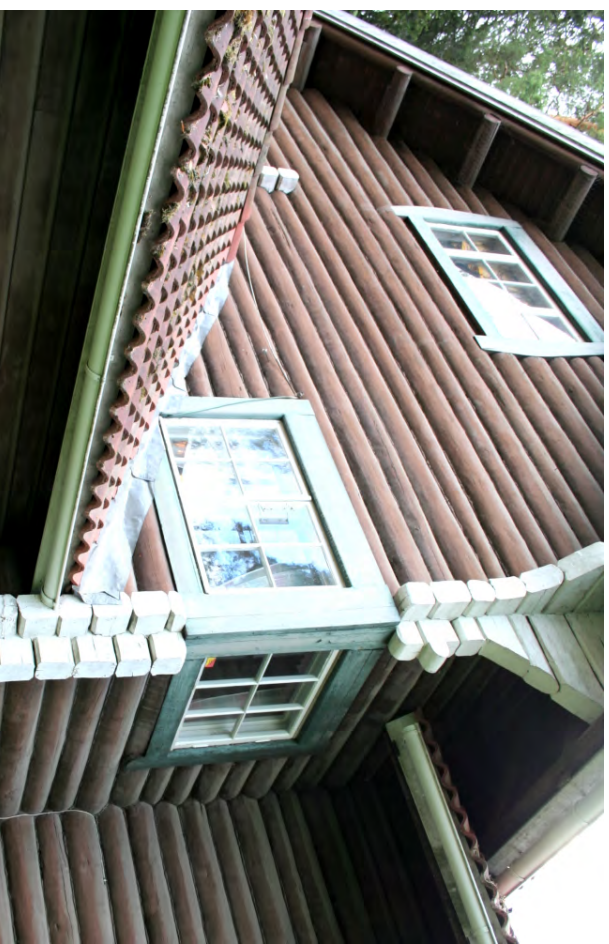
Sisätilojen väliseinissä on käytetty molemmilla puolilla piluttuja hirsitä. Pääosa näistä seinistä oli tarkoitettu ”paperilla päällystettäväksi”, mutta tietyissä tiloissa piluttu hirsipinta oli suunniteltu näkyväksi pinnaksi. Näiden tilojen hirsien työstämisistä Sonck tarkentaa työselityksessään seuraavasti: ”Salin, veranta ja eteisen, joiden seininä ei päällystetä paperilla ovat sen tähden puhtaaksi veistettävät”, ja ohje jatkuu vielä (Sibeliusken huvilan kohdalla), että ”...puhtaaksi piiluttavat ja näkyvä osa saumasta höylättävä”.

Villa Enckellin sali toteutettiin lopulta työselityksen ohjeesta huolimatta pyöröhirsipintaisena. Koko rakennuksessa ainoastaan salin länsiseinässä hirret ovat sekä sisältä että ulkoa pyöröhirsipintaisia, mikä vastaa n. 5% julkisivuvalaata. Pyöröhirsien puhdistamisessa Sonck viittaa työselityksessään vain kuorimiseen: ”Ulkoseinän ulkopinta tehdään ympyräisistä kuorituista hirsistä”. *Villa Cooperin* salin sisäpinnosta voi todeta, että siistin sisäpinnan saamiseksi näissä pyöröhirsipinnoissa on käytetty myös höyläitämisä.

Hirsien varaamisesta Sonck kirjoittaa työselityksessään, että ”Seinät hakataan niin, että hirsien varaus on vähintään 10 sm leveä. Hakatessa asetetaan hirsien väliin sammat, sekä valmiina riveittäin saumat molemmin puolin tappura riveillä.”

Kuvapari esimerkinä hirsien käyttäytymisestä - ullakkokamarin piiluttu sisäpinta on vahvasti halkeillut, ulkopinta jokskenkin eijä (Okulius 2006)

Nurkkasalvoktien ulkoneminen leveiden räystääden kannattamiseksi on yksi tyypillisistä ominaisuuksista Sonckin pyöröhuonekatteluissa. Vasemmalla ja alla Villa Enckellin veistettyä muotoja, oikealla Ramsbyttarin suoraviivainen nurkka. (Ouluus 2006)

Villa Enckellin kuistien ja parvekkeiden sisäpinnat, sisäänkäynnin kaiderakenne sekä kaikki nurkkasalvokset on veistetty sileiksi. Salvoksissa tämä on ymmärrettävä hirsrakennustavasta lähtevänä käytännöllisenä ratkaisuna, koska salvoksen veistäminen on helpompaa mikäli hirteen pään pulleet posket saavat lohjeta irti. Veistetyt nurkat antavat pyöröhuonepinnalle myös arkkitehtonisesti terävemmän ilmeen. Sonck kirjoittaa työselityksessään salvosten muotoilusta, että ”Nurkkapäätt profiileerattula ristinurkalla”. Villa Enckellissä nurkkien ”profiileeraus” näkyy salvosten yläosissa, jotka on muotoiltu konsoleiksi kannattamaan pitkälle ulkonuvia räystäitä. Yrjö Blomstedt kuusuu näitä karjalaisessa rakennusperinteessä näkyviä ”katon alaisia” hirsia ”vuoleneriksi”, joihin on usein tehty myös runsas koristelu.⁴³ Villa Enckellissä osa konsoleista on mallitään yksinkertaisesti viistettyjä ja osassa on kaarevaa muotoilua. Mitään selvää lainalaisuutta erimuotoisilla konsoleilla ei ole, vaan jokainen nurkka on enemmän tai vähemmän yksilöllinen. Poikkekipäädyn ulkonurkissa on muista poiketen erikoinen pieni yksityiskohta: ulostuleva puolipyöreä muoto konsolin alla. Itäpuolen nurkka on saunasivun myötä kohta jäänyt uudempien rakenteiden sisään. Vaikka Sonckin arkkitehtuurissa hirsisalvosten muodonta on yksi keskeinen elementti, on toisinaan hirsisalvosten piilottaminen yhtä lailla harkittu osa arkkitehtuuria. Niin Villa Enckellissä kuin esimerkiksi Ramsbyttarissa voidaan havaita, että salin pyöröhuonekehään liittyvien viereisten tilojen salvokset eivät näy salin puolelta. Toinen pillosalvos Villa Enckellissä on keittiön ruokakomeron seinän ja ulkoseinän liitoksessa.

Villa Enckellin parvekkeet ja nurkkakuusit (”verannat”) on sijoitettu rakennusrungon sisään. Pääosin pyöröhuonepintaa kätkee taakseen huoneitiloja, paikoitellen se toimii parvekkeen tai kuistin kaitena tai aukkoja rajaavana rakenteena. Parvekkeiden ja kuistien takaseinät jäävät syvälle tumman varjon peittoon. Pyöröhuonepintojen aukkojen muotoiluun Sonck on kiinnittänyt huomioonsaan erityisiä huomioita ja niissä on usein nähtävissä eniten ”kansantieteellisiä” yksityiskohtia. Juuri parvekkeiden ja kuistien muodonta luo Sonckin huvioiden ulkoarkkitehtuurille niiden luonteenomaisen ja yksilöllisen sävyn. Lasses villasta (1894) alkaen Sonck on muotoillut parvekaukkoja erilaisin kaarin ja koristeplarein. Villa Enckellissä Sonck on pitäytynyt melko pekkisetyssä ilmaisussa, kun taas Ramsbyttarin (1904-07) pilareissa on runsas veistämiä tehty koristekuviointi. Vaikka Sonck on työselityksessä antanut ohjeeksi: ”Verannan tolpat tehdään yksinkertaisilla leikkauksilla koristetut”, ovat Villa Enckellin tolpat jääneet sileäpintaistiksi. Muutoin tasapaksut tolpat on ala- ja yläpäistään kavennettuja ja pääsäätöisesti muodoltaan symmetrisiä. Vain sisäänkäynnin yksittäisen tolpan kaula on alaosaa korkeampi, mallitään keilamainen. Yläkerran parvekaukkojen sivut on muotoiltu kaareviksi ja ne muistuttavat suomalaiskansallisten luhtaitojen solakäytävän aukkojen muotoilua. Jo vuonna 1894 Vilho Penttilä oli kirjoituksissaan tuonut

esiin juuri luhtaittojen merkittävyden kansanrakentamisessa: "Voinpa väittää, että noissa luhti- eli solarakennuksissa piilee suomalaisen rakennustyylin perusnuodot..."⁴⁴ . Villa Enckellissä Sonck asettanut yläkerran parvekkeisiin ja läntiselle verannalle rivin pieniä valoaukkoja. Yksi hirsivarvi on korvattu pienillä, harvakseltaan asetetuilla pystytolpilla. Makuuhuoneen parvekkeessa koristeaihe on tosin sijoitettu parvekkeaukon alapuolelle, toiseksi ylimmän kaidehinnan kohdalle, koska makuuhuoneen lattiataso on ylempänä, eikä koristeaihe olisi mahtunut harjan alle kokonaan. Yläkerran parvekkeiden kaaripäätteet ja niihin liittyvät tolpat ovat julkisivussa leimallinen tekijä. Alakerran verannat taas ovat hyvin suoraviivaiset, ja etenkin läntinen pieni veranta on ollut hyvinkin korkeakäteinen ja umpinainen.

Sonckin huviloiden ulkoarkkitehtuurille leimallinen piirre ovat katon lappeesta nostetut matalat ikkunat, jotka sijaitsevat vapaasti kattopinnolla. Näitä Sonck on lisännyt rakennuksiin tilanteen mukaan antamaan hieman valoa yläkerran keskialueen huoneisiin ja tarvittaviin kohtiin. Villa Enckellissä portaiden päähän ja huoneiden sisäänkäyntien kohdalle on sijoitettu vaatimattomat pikkuikkunat. Lepotiloiksi tarkoitettut yläkerrat ovat Sonckin suunnitelmassa olleet tyypillisesti vähävaloisia ja rauhallisen hämyisiä.

Parvekkeiden aukkoja kannattavat pienet tolpat ovat voimakkaita aiheita vaakahirsipinnassa. Alla vasemmalla ja keskellä Villa Enckellin parvekkeiden muodontaa, oikealla Ranshyttanin koristeellinen tolpapa. (Oksanen 2006)

VESIKATTO

Villa Enckellin katto on suhteellisen jyrkkä ja räystäät ulottuvat pitkälle rakennusrungon yli. Vanhimmissa valokuvista havaitaan, että talossa on alkuaan ollut pärekatto, kuten myös mm. Lasses Villassa ja Ainolassa. Sonckin työselityksessä katoista kirjoitetaan seuraavasti: ”Mesikatto tehdään ympyräisten hirsiösten päälle siten, että orsien päälle joka menee vaakasuoraan suuntaan asetetaan tarpeeksi vahvat kattopiirut, joiden päälle nauataan puolipuhraisia laudoisia laudoitus, mihin päreet naukataan. Päreet kastetaan seoksessa, jota tehdään sekoittamalla punamultaa kuparifitritiin.”

Villa Enckellin aikana puhtaaksi muuratut ja yläosaan snippenevaksi muotoillut kolme piippua kohosivat korkealle kattopinnan yläpuolelle. Vastaavan malliset piiput ovat edelleen olemassa Ainolassa.

Villa Enckellissä räystään harjaspuu ja alaräystäiden puiset vesikourut kannatuskoukkuneen työntyvität pitkälle räystäälinjaan ulkopuolelle. Tällä aiheella on esikuvia niin norjalaisessa drakestilissä, sveitsiläisessä puurakentamisessa kuin karjalaisessakin rakennustavassa. Yrjö Blomstedt kirjoittaa karjalasta 1901, että: ”...kattoa kannattavat vuolaisorret jätetään muita pitemmiksi” ja että ”on huomattavaa, että jokaisen rakennuksen neljä räystäspuun päätää on useimmiten erilaisilla koristeilla kirjaellut”.⁴⁵

Ullakkohuoneen kuvassa näkyvät mainitut rakenteet siirron jälkeen uudestaan pystytyessä rakennuksessa, kuvattuna vuonna 2006 - alkuperäisiä lienevät kaikki muut päreet ja mahdollisesti nk. puolipuhdas laudoitus. (Okulus 2006)

Piippujen alkuperäinen hahmo on ollut selvästi nykyistä hoikempi ja korkeampi. Ainolan piipussa on alkuperäinen malli säilynyt. (mustavalkokuva surennoos sivulta 22, värikuva www.ainola.fi)

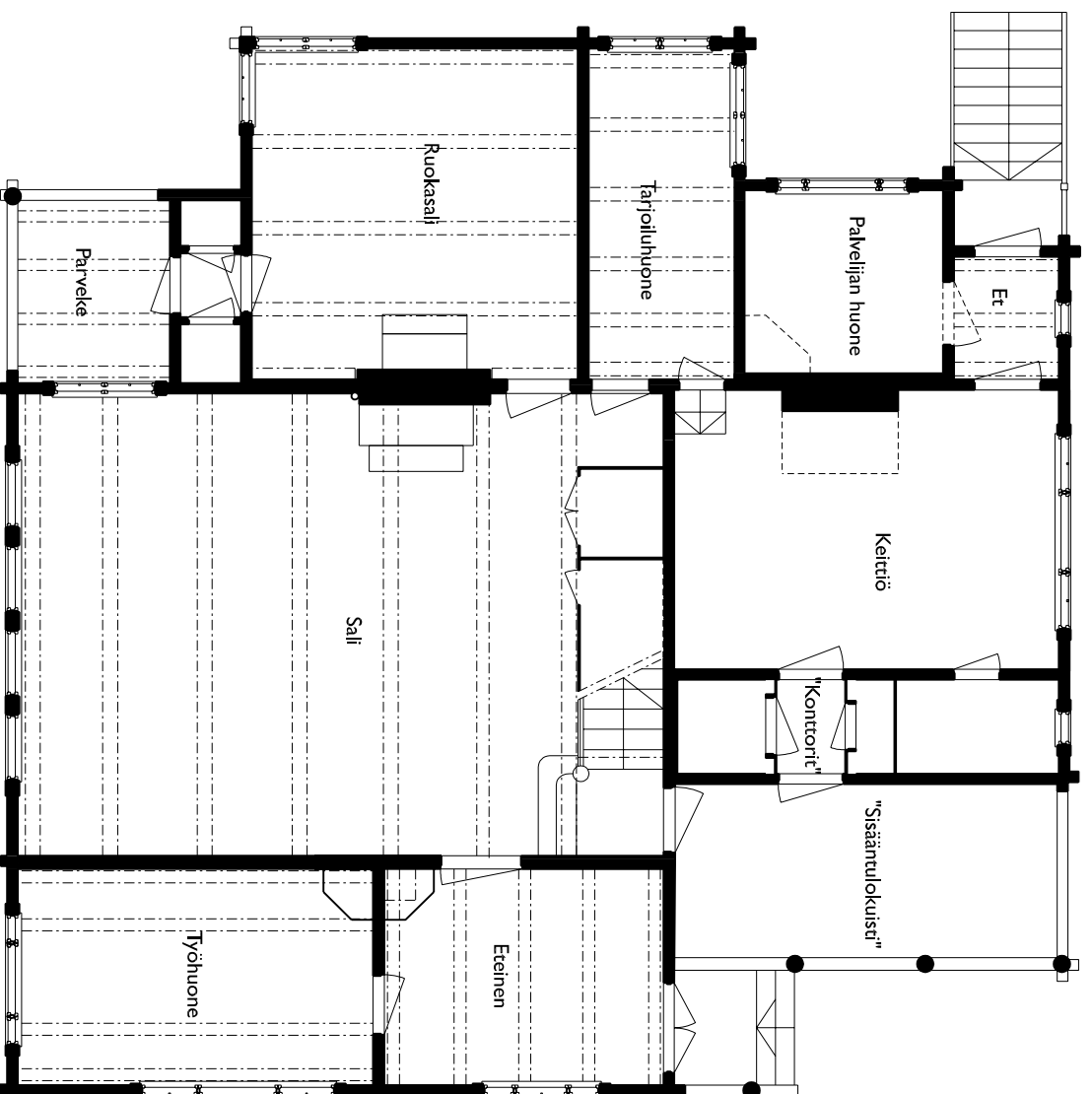
Oikealla Villa Enckellin vanha valmistuksen jälkeinen rakennuksen hahmo esiinyy kuvassa pitkänomaisena harjalinjan takia - todellisuudessa rakennuksen pohjan äärimmitat muodostavat nelion.

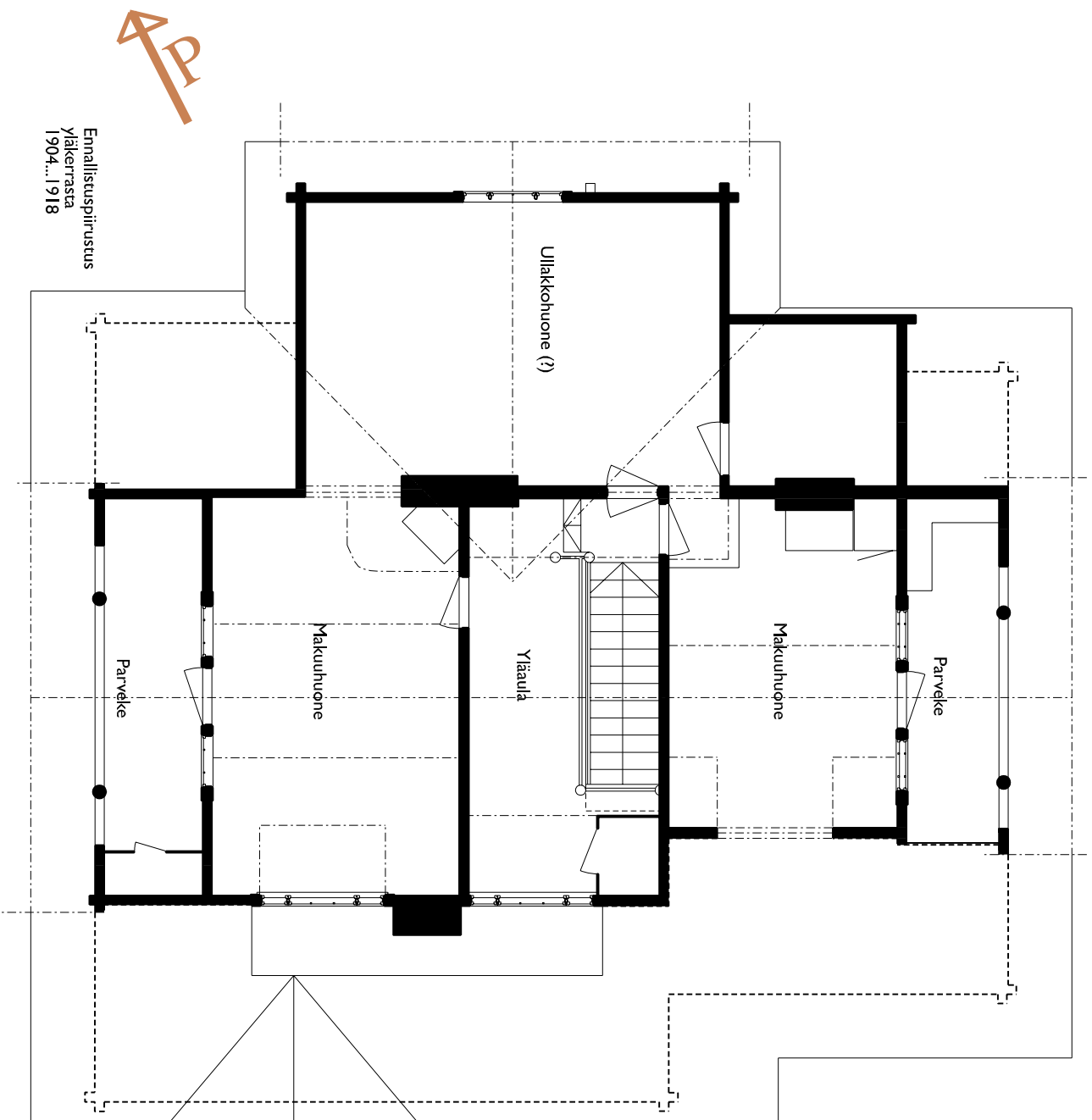
(kuva Järvenpään kulttuuritoimi / kuva-arkisto; kuva saatu Juhani Kolehmiselta)

Tarjoiluhuoneen ja ruokasalin käyttötarkoituksista ei ole varmuutta, mutta niiden käyttö on todennäköinen. Tässä tapauksessa on huoneiden välillä ollut ovi. Toimen vaihtoehto on, että tarjoiluhuone on ollut toinen palvelijahuone ja suurempi huone on saattanut olla esimerkiksi herrain huone.

Ennallistuspirstustus
yläkerrasta
1904...1918

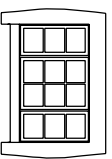
IKKUNAT

Villa Enckellin ikkunoiden koot ja puitteijat ovat vaihtelevia. Lähes jokainen ikkunakokonaisuus muodostaa oman tyyppinsä. Perusrungon ikkunakehyslaudoissa Sonck on alun perin käytäntynä kahla eri tyyppiä – pullistuvaa jugendhenkistä kehystä sekä suoraa, alappäätään pyörästettyä kehystä. Ikkunoiden kehyslaudat ovat olleet osa julkisivun tasapainon sommittelua. Alun perin jokaisella julkisivulla on ollut vain yksi visuaalisesti raskaampi, pulleakehysinen ikkuna. Yläkehys on kehysistä raskain, noin 22 cm korkea, salin pääikkunan yläpuolinen jopa 26 cm. Kehyslaudat on tehty noin 2” puusta ja osittain upotettu pyöröhiirispintaan. Julkisivun kehyslaudat korreloivat sisätilojen kehyslautoihin – pulleiden ulkokehysten ikkunoissa on sisäpuolellakin kaarevat sivukehyslaudat. Yksinkertaisempia, pyöreäpäätteisiä kehyslautoja taas vastaavat sisäpuolellakin suorat kehyslaudat, jotka tosin päättyvät ikkunapenkkiin.

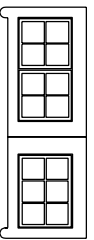
Alkuperäiset ulkoikkunat koostuvat suurelta osin 1x2, 1x3, 2x3 ja 2x2 -ruutuista ikkunapokista, joissa ruutukoko on karkeasti ottaen sama. Lisäksi oman tyyppinsä muodostavat salin 1 iso + 3x2 pientä yläikkunaa - tyyppi sekä yläparvekkeiden kookkaat monijakoiset kehukset (periaatteessa 4x4 ruutua, joissa neljä keskiruutua muodostaakin yhden ison ruudun). Sisäpölkien iästä ei voi olla varma. *Villa Enckellin* salista kesäkaikan oletusa valokuvassa ei sisäpuolisista pölkä näy. Koska rakennus on suunniteltu nimenomaan kesähuviatiksi, on hyvin mahdollista, että sisäpölkät on tehty vasta rakennuksen siirron jälkeen, kun se on otettu ympärivuotiseen käyttöön. Alakerran sisäpölkien profiili on hyvin lähellä alkuperäistä, mutta kiinnitysmekanismit viittaisivat myöhempään ratkaisuun. Alakerran huoneista ainoastaan keittiössä on sisäpölkissä ulkopokkia vastaava väljäläke, samoin kuin esimerkiksi *Ainolassa*. Mahdollisesti on keittiö ollut siis aluperininkin talvilämpimäksi suunniteltu huone.

Alkuperäisten ikkunoiden profiilointi on ollut hyvin yksinkertainen. Kunkin pokan kehys on sisäpuoleltaan vahvasti pyörästetty ja hennommat myös pyöreämuotoiset väljäuut liittyvät kehysen suoraan pintaan. Myöhempien ikkunoiden profiiloinnit ovat pääsääntöisesti alkuperäistä koristeellisempia ja sisäpuolelta noudattaa ulkopokan jakoa.

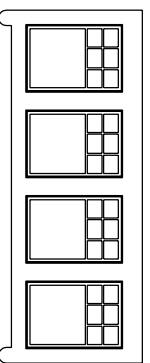
RAKENNUKSEN VANHINPIÄ IKKUNATYYPEJÄ

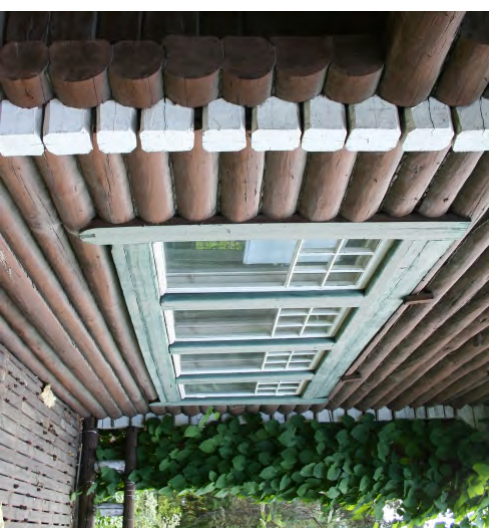
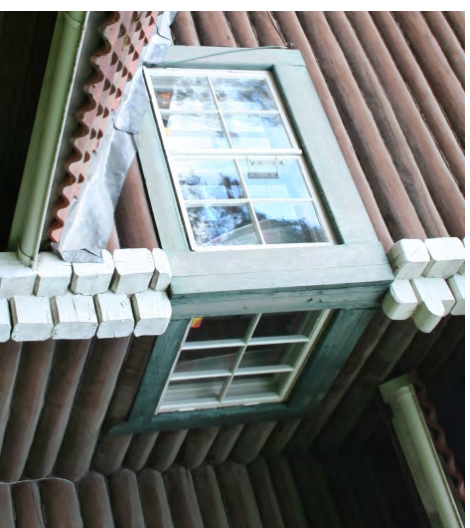
Eteisen ikkuna, jossa kaareviki muotoillut vuorilautojen sivukapaleet. Ikkunoiden sisä- ja ulkopuolien vuorilautatyypit vastaavat toisiaan.

Nurkkaikkuna ruokasalissa. Ikkunavuoren pystyskaappaleen alaosa puoliakaaren mallinen. Vasemmalla oleva katto on 1940-luvun lopussa rakennetussa autotallissa.

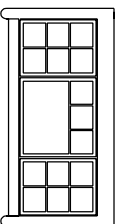

Salin neljän ikkunan muodostama kokonaisuus, jossa vahva kehys. Kehyksen ja hirsrungon liityntäperiaatteena on, että kehystä varten hirret on veistetty saliksi. Näin kehys uppaa ulkonälkään tiivistä julkisivupintaan.

RAKENNUKSEN VANHINPIÄ IKKUNATYYPPEJÄ

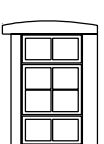
Työhuoneen (103) sivuseinän, etelään suunnattuva ikkuna, jonka ulkopuolella katto muodostaa ikkunan päälle vesikatteen poikkipäädyn. Kuvassa kestiimäinen saranoinaton sisäpöytä on nostettu paikoihtaan ja sivulla olevat saranoidut käännetty auki.

RAKENNUKSEN VANHINPIÄ IKKUNATYYPPEJÄ

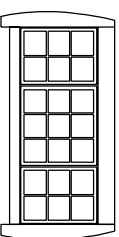
”Winttikerroksen” lapelkunoita. Alun perin, pärekaton yhteydessä, ikkunoiden yläpuolinen katto on ollut merkittävästi ohuempi-rakenteinen, ja alapuolella katto on alkanut alemppaa.

Poikkipäädyn ”winttikerroksen” ikkuna.

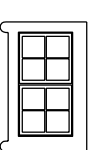
Yläkerran parvekkeiden ikkunatyyppejä.

Keittiön 3-aukkoinen ikkuna, jossa kehyllä 9-ruuviinen ja lalidissa 6-ruuviiset pokat. Keittiössä on muista vanhoista ikkunoista poiketen myös sisäpöydissä välijäot. Ikkunan sisä- ja ulkopuolisten vuorilautojen sivukappaleet kaarevaksi muotoillut.

Keittiökamieron ja keittiöseitsen ikkunatyyppejä: neitiönäinen jaoton pikkuikkuna. Sisä- ja ulkopuolisten vuorilautojen alaosassa puoliyötää muoto.

Sainn ikkuna joka aukeaa länsi-pohjoisnurkan suojaisalle parvekkeelle.

OVI

Villa Enckellin alkuperäinen ovityyppi on muodonmoltaan läheisiä sukua ikkunakehyksille. Omissa ei ole koristeellista profilointia, vaan pelkästään vahvat pyöritykset. Ovien kehysrakenne on ollut leveysuunnassa kaksi tai kolmijakoinen, oven leveydestä riippuen. Kehysrakenteen vaakajako on ollut myös kaksi- tai kolmijakoinen, mutta korkeussuhteitaan varsin vapaamuotoinen, lähestulkoon kullekin ovelle yksilöllinen. Parvekkeiden ulko-ovien yläosat ovat olleet lasia – alakerrassa jaettuna 9 pieneen ruutuun, yläkerrassa 3 pieneen ja yhteen isoon ruutuun. Nykyinen työhuoneen ovi ja ruokasalista ulos johtava sisempi ovi ovat malliltaan em. lasioven tyyppisiä, mutta niissä lasien tilalla on umpinainen levy. On siis oletettavaa, että nämäkin ovet ovat alun perin olleet lasiovia.

Päätöven alkuperäiset ja edelleen käytössä olevat pariovet muodostavat oman erikoistyyppinsä. Ulko-ovien yläosissa on leimalliset pyöreät ikkunat, alaosan kehyykset ovat paneelitäytteiset. Alkuperäiset sisävet näkyvät epäselvästi 1930-luvun kuvassa - ovien kehysrakenne on ilmeisesti noudattanut ulko-ovien jakoa, peilit ovat olleet ilmeisesti vaakapaneelia. *Ainol*an ulko-ovet edustavat samaa henkeä, mutta astetta yksinkertaisempaa. Ulko-ovet ovat nykyisinkin olemassa, mutta sisävet on Coopereiden aikaan vaihdettu nelipeilisiksi kehysoviksi.

A< Pääsisäänkäynnin pyöreäiset pariovet

A> Keittiön ulko-ovi

< *Gutze* ei pisara-aihe länsipuolen paneelkeen kehyslaudassa. Kyseinen pisara on veistetty siten, että se ohenee myös tautapuolelta hiippua kohden. Yleensä talon "pisarat" ovat tautapuoleltaan suorita.

> Kehyslaata portaan ja entisen ulkokuistin, nykyisen nk. "Ainon huoneen" (huone 106) välillä. Kun salin lattiaa on korotettu koviakattain teon yhteydessä on myös vuorilataa nostettu saman verran. Pisaran alla näkyy vanha hirteen tehty lvi.

kaikki kuvat Okulus 2006

Lasioven malli, jossa lasi 9-rututinen ja alaosassa kolme peiliä, ovi entisen ulkokuistin, nykyisen "Anon huoneen" ja salin välillä.

Yläkeran täppään parvekkeen lasiovi, jossa väljäot vain alaosassa, alaosan peilit korkeammat kuin "Anon huoneen".

Ruokaalusta ulos, eteistätkkään johtava ovi, jossa lasi on korvattu ilmeisesti mörhemmin levyillä. Alla kolme korkeaa ja kolme nelimäistä peiliä.

Parivivyyppi eteisen ja salin välillä. Korkeat ala- ja yläpeilit, mutta keskosassa ei pieniä peilejä.

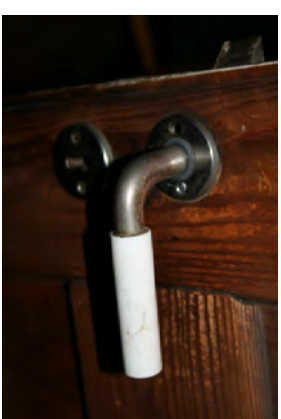
Perussisäovi, jossa korkeat peilit ylhäällä ja alhaalla ja niiden välissä kolme nelimäistä peiliä

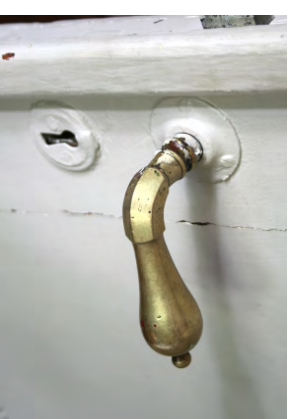
Kapea perussisäovi, jossa korkeat ala- ja yläpeilit, mutta keskosassa ei pieniä peilejä.

PAINIKKEITA

1930...1940-luvun painike.

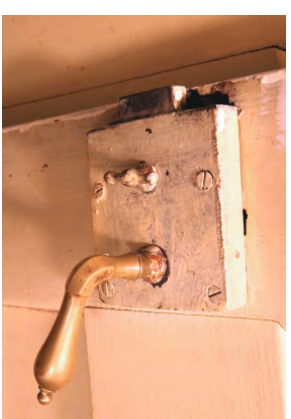
Kerausyyriinen 1800-luvun painike. Oletettavasti talon "alkuperäinen" painikemalli eteisen ja salin välivoessa.

Typillinen 1800-1900-luvun vaiheen perusoven (kamarinoven) pintalukko. Messinkiinen sukkelannuotoinen painike ja lukkorunko oletettavasti rautapeitä. Tässä yläkeran parvekkevoessa, länsipuolella.

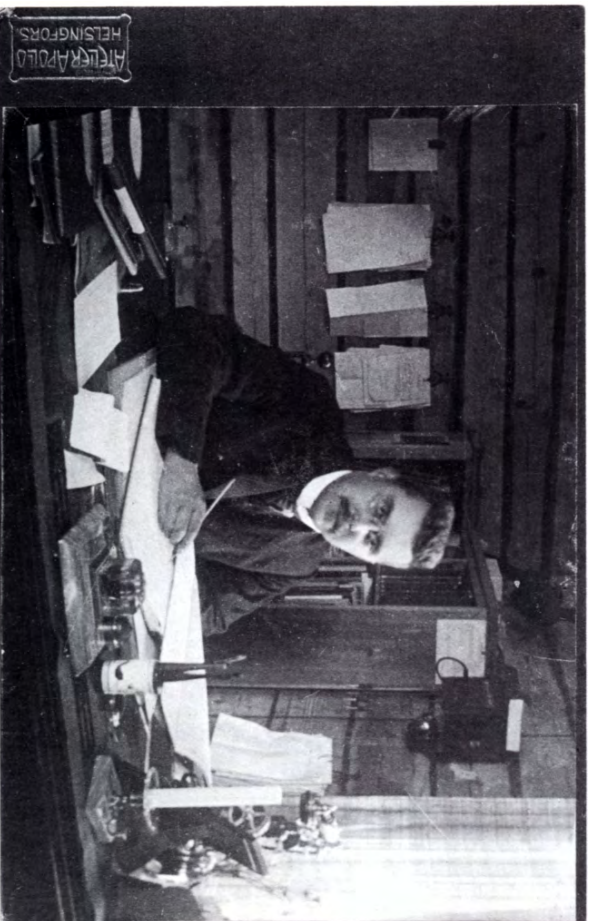

Vaastaava pintalukko kuin em., mutta sukkelapainikkeen sijaan kerausyyriinen 1800-luvun painike. Lukko keittiön komerovälkön ovesta.

Länsiparvekkeelle johtavan eteistien komeron lukko.

Vilja Bjarne Westermarck työhuoneessaan vuonna 1915. (kuva kirjasta Järvenpään historiaa vanhojen kuvin)

Alla nykyisen Seutulan tien varressa sijaitseva Westermarckin konttorirakennus, arkkitehti Gösta Cajanus 1919. (kuva Järvenpään Kulttuuritoimi / Kuva-arkisto)

3.2 BJARNE WESTERMARCKIN AIKA: ”RUOKALA”

3.2.1 Bjarne Westermarckin koelija ja kasvinjalostuslaitos

Kuten mainittua, Järvenpää kartanon johtaminen siirtyi Bjarne Westermarckin vastuulle jo hyvin nuorella iällä. Vuodesta 1908 eteenpäin hän vähitellen kasvatti tilan maita ja kehitti maanviljelyksen menetelmiä monin tavoin. Sotavuosien jälkeen kehityksen vauhti oli huimaa. Westermarckin tilanpidon kehityksestä löytyvä asiaa valaisevat V. Raevuoren ja Vilho A. Pesolan artikkelit kirjasta *Koulujen kauppalasta kaupungiksi*. Eriyksen maininnan ansaitsee hänen vuonna 1918 perustamansa ”Westermarckin kasvinjalostuslaitos” (syksyllä 1920 muutettiin osakeyhtiöksi: Suomen Kyivösiemen Oyj), joka oli Suomen ensimmäinen yksityinen kasvinjalostuslaitos. Järvenpään kartanon maille, nykyisen keskustan alueelle, tiedetään vuoden 1919 aikana valmistuneen kolme arkkitehti Gösta Cajanusen Westermarckille suunnittelemaa rakennusta, Kasvinjalostuslaitoksen laboratorio ja siihen liittyvä konttorirakennus (nykyisen Seutulantien varrella) sekä ilmeisesti ”Westermarckin kartanoiden” oma konttorirakennus (aivan nykyisen Mylytien kupeessa). Samaan rakennusvaiheeseen liittyy mitä ilmeisimmin myös *Vilja Enckellin* siirättäminen hyvin lähelle viimeksi mainittua konttorirakennusta. Tähän aikaan Järvenpään nykyisen keskustan alue oli pääsääntöisesti Westermarckin kartanoiden ja Suomen Kyivösiemen Oyj:n viljelysmaita. Kasvinjalostuslaitoksen vuosikirja 1921⁴⁶ tietää kertoa, että ”Päitisi laboratoriorakennusta kuuluu osakeyhtiölle jo mainittu 6-kerroksinen myllylaitos (valmistui keväällä 1922) sekä konttori-, ruokala-, virkailijain asuntorakennus, ilmarihi, kasvihuone ja tarpeelliset ulkokuonorerakennukset.” Mainituista rakennuksista ruokalana on toiminut juuri siirretty *Vilja Enckell*. Ruokalan rakennuttaminen työntekijöilleen kertoo osaltaan Westermarckin halusta parantaa päitisi tilan kannattavuutta myös työtäisten oloja. Toisaalta Westermarckin puuhakas uudistamishalu johti siihen, että harkiten ympäristöönsä sijoitettu *Vilja Enckell* nostettiin irti sijoiltaan ja uudelleenpystytettiin metsäsaarekkeelle peltomaisemaan.

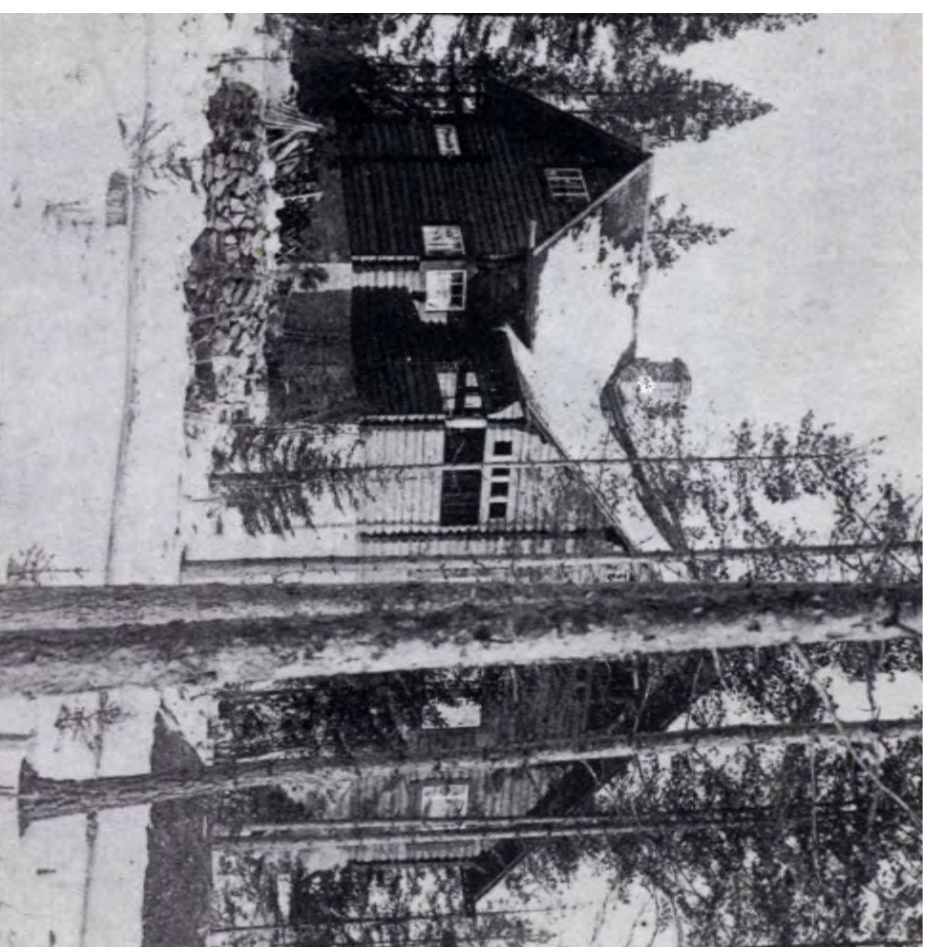
Westermarck oli aikanaan erittäin pidetty ja arvostettu mies, jolla vuosien saatossa oli yhä kasvava määrä luottamustehtäviä maatalouteen liittyvissä asioissa sekä erilaisissa järjestöissä että myös valtionkomiteoissa ja neuvottelukunnissa. Esimerkiksi vuonna 1921

Valtioneuvosto asetti maataloustuotantokomitean, jonka tavoitteena oli selvittää suomalaisen maatalouden asemaa ja merkitystä ja tehdä ehdotuksia sen kehittämiseksi. Komitean puheenjohtajaksi kutsuttiin tällöinkin Bjarne Westermarck.⁴⁷

”Ponnistelut maatian kehittämiseksi olivat valtavat ja nousu nopea. On luonnollista, että Bj W. tuli tunnetuksi ja tunnustetuksi aikaansaannostensa kautta ja joutui mukaan miltei kaikkiin silloisiin maatalousjärjestöihin ja monelle muullekin taholle puh. joht. hallintoneuvoston tai johtok. jäsenenä jne. Tuusulan kunnanvaltuustossa hän oli 1918-19. Työtaakka paisui paisumistaan ja tämä johti siihen, ettei Bj W. keinyt henkilökohtaisesti johtamaan ja valvomaan moninaisia tehtäviä maatilalla, niin kipeästi kuin häntä siinä olisi kaivattukin. Oli pakko turvautua vieraaseen työvoimaan. Eivät-hän tulokset heidän toimissa voineet olla samat kuin isännän pitäessä ohjaksat.”⁴⁸

Westermarckin yritystoiminta ajautui taloudellisiin vaikeuksiin. Toimeliaan miehen aika ei riittänyt kaikkien tulien rokkimiseen. Vaikka kartanon maanviljelys sinällään oli tuottoisaa, ei se riittänyt rahoittamaan suuria uudistustöitä toisaalla. Kasvinjalostustoiminta ei ruvennut tuottamaan taloudellista tulosta, vaikka tutkimustyö ilmeisesti kantoikin hedelmää. Jo vuonna 1923 päättyi kasvinjalostustoiminta ja vähitellen joutui Westermarck myymään kartanon maita. Kantatilan ja siihen liittyvän viljelytoiminnan lunasti valtio lopulta. Kartanon päätärakennus ja puutarha tulivat Kotitalousopetajainseuran käyttöön ja lähialueelle perustettiin Maatalousnormaalikoulu. Ruokalarakennus tontteineen on tässä yhteydessä ilmeisesti siirtynyt ministeri Onni Talaksen omistukseen. Talaksen omistuksessa on ollut ainakin Suomen Kylväsiemenen Oy:n laboratorio- ja kasvinjalostukseen liittyvää irtaimistoa sekä Järvenpään kartanosta irrotettu tila, joita hän on 16.6.1924 päivättyllä kirjeellä tarjonnut valtiolle.⁴⁹

Muutamassa vuodessa Bjarne Westermarck onnistui hajottamaan valtavan maanomaisuutensa. Sukulaiset eivät pystyneet hyväksymään hyvääntahoisen, mutta näiivin miehen tekemiä kannattamattomia investointeja. Maatalouden kehittämisen kannalta Westermarckin kylvämä siemen toisaalta iti edelleen valtion omistuksessa ja maatalousoppilaitosten muodossa. Myös Järvenpään kaupungiin kehittymisen kannalta on Westermarckin toiminta konkursseineen ollut suorastaan välttämätöntä. Jo 1910-luvulla on Westermarck aloittanut kartanon maiden palstoittamisen siten, että alue on saattanut kehittyä tiiviiksi kyläksi ja elinvoimaiseksi teollisuuspaikkakunnaksi.

Noin vuodelta 1920 peräisin oleva valokuva kertoo paljon rakennuksen alkuperäisyydestä ja rakennuksen siirron yhteydessä tehdystä muutoksesta. Tämä on ainoa kuva, josta käy ilmi mm. ”tarjoiluhuoneen” alkuperäinen ikkunanmuoto. Myös läntisen parvekkeen varsin umpinaisen olemus näkyy hyvin. Ikkunapölköt on maalattu jo valkoiseksi ja ikkunoiden kehyslaudat lienevät vihrerät. Kaikenkalkiaan rakennus on uudelleen rakennettu hyvin pitkälti samantyyppiseksi kuin mitä se on ollut Vähäbadan palstalla. Jopa räystäs- ja harjajuohtojen yllipölköt päät on toteutettu mitä ilmeisimmän alkuperäisen rakennepuun. Vain uudet pölköt ja korkeat umpiosokkeil paljastavat, että rakennus sijaitsee nykyisen Myllytien tontilla. (kuva lainattu kirjasta Kartanotitten katveessa)

3.2.2 Rakennus Bjarne Westermarckin perheen asuntona

Kun Westermarckit vähitellen menettivät maitaan kartanon ympäriltä, muutti perhe useamman kerran Järvenpään alueella. *Ahro*ssa he asuivat ilmeisesti 1920-luvun puolivälissä, mutta kun Kotitalousopettajaopiston työmaalla lennähti kivenmurikka ikkunasta sisään (ilmeisesti 1927), päätti Bjarne viedä perheensä huikan etäämmälle. Tässä vaiheessa oli koetilan liittyvä toiminta loppunut ja silloin Ruokalaksi kutsuttu entinen *Villa Enckell* ilmeisesti vapaana.⁵⁰ Etään lähteen mukaan Bjarne Westermarck asui huivlassa perheineen vuoteen 1932 saakka⁵¹, mutta jo kesäkuussa 1931 ovat insinööri Cooper ja vaimonsa Agneta ostaneet huvilakiinteistön.

Westermarckien ajasta huivlaan on jäänyt yksi pienehkö kalustekokonaisuus. Yläkerran vierashuoneessa sijaitseva tamminen kertaustyylinen, lähinnä uusrenessanssikalusto koostuu pöytästä, kahden istuttavasta sohvasta, kahdesta pikkutuolista ja kahdesta käsinjoalisesta tuolista.

3.2.3 Rakennuksessa siirron yhteydessä tehdyt muutokset

Sisätilojen huonekohaisia muutoksia käsitellään kappaleessa 4 Rakennuksen sisätilat. Ohessa rakennuksen kokonaisuuhmoa koskevat muutokset.

Ilmansuuntin nähdn rakennus on kääntynyt jonkin verran vastapäivään (noin 40...70 astetta), siten että aiemmin lähinnä etelään suunnautunut sisään tuon julkisivu kääntyi uudessa sijainnissa pikemminkin lounaaseen.

Nykyisellä paikallaan rakennuksen lähestymissuunta poikkeaa kuitenkin radikaalisti alkuperäisestä asetelmasta. Näin ollen kokemus rakennuksesta on hyvinkin toisenlainen. Rantatiellä rakennus on esiintynyt tulosuunnasta maantason liittyvänä. Muutamalla askelmalla on päästy eteisen lattian tasoon. Saliin astuttaessa on toisalta auennut näkyvä alas rantamaisemaan. Uudella tonzilla rakennus on ensin nähty alarinteen puolelta ja hahmotettu laakean mäen päällä seisovana rakennuksena. Perustusten osalta uusi tilanne ja uuden ajan rakennustavat ovat johtaneet siihen, että vanhan puolittain avonaisen kivijalan sijaan on rakennukselle tehty umpinainen tilistä muurattu sokkeli, joka on rapattu ja jäsennoity karkealla kvaaderoinnilla. Pienemmän tasoeron ja uuden umpisokkelin seurauksena hirsirakenne on päädytty aloittamaan kauttaaltaan samasta korosta. Tästä johtuen keittiön ja eteisverannan alimmat hirret on lisätty rakenteeseen uudelleen pysty-

tetäessä. Rakennus sijaitsee keittiöpäädystään ylempänä suhteessa maantasoon kuin alun perin.

Sisäänkäynnin vieressä olevan verannan rakentaminen huonetilaksi on ollut suurin muutos alkuperäiseen julkisivuun verrattuna. Sisäänkäynnin puolella uuden huoneen seinästä on tehty umpinainen, päätyyn taas on tehty uusi ikkuna, joka noudattaa jaoltaan esimerkiksi eteisen ikkunan 3 x 4 ruutua. Pääoven vierisestä seinästä on näin ollen tullut suorastaan tyy verrattuna alkuperäistilanteeseen, jossa veranta on ollut vastaanottamassa rakennukseen saapujaa. Verannan veistelet pyykät ja suojaisa parvekelta ovat antaneet tulijalle vahvan viiteen rakennuksen monimuotoisuuteen. Muutos on uuden käytön kannalta hyvinkin ymmärrettävä – rakennus on siirretty nimenomaan käyttörakennukseksi. Rakennukseen on tarvittu mahdollisimman monta pientä huonetta asuinhuoneiksi majoittamaan Westermarckin työntekijöitä. Avoverannalla ei ole ollut funktiota asuntoläkäytössä eikä ruokaläkäytössä. 1930-luvun alun kuvissa näkyvät uudelleenytytyksen paikkaushirret muuta seinää vaaleampina.

Siirron yhteydessä tai viimeistään Westermarckin aikaan on yläkerran vierashuoneeksi kutsutun pienemmän makuuhuoneen lapeikkunaa suurennettu alapäin ja näin saatu huoneeseen kunnollinen eteläinen valo. Kattomuotoa on ikkunan edestä leikattu loivaksi parvekemaiseksi tasanteeksi, jonka edessä on ollut pystylaudoitettu kaide.

Rakennuksen siirron yhteydessä on alkuperäinen rakenne huolellisesti numeroitu. Sekundaarituloihin jääneissä hirsissä numerointi näkyy monin paikoin, esimerkiksi keittiön ja entisen avoverannan tai nk. ”Ainon huoneen” väliin jäävän komeron kattopinnassa näkyy jopa katon lomalaudoituksen numerointi.

1930-luvun alkuvuosilta olevat kuvat todistavat rakennuksen perushahmon siirtyneen uuteen sijaintiinsa hyvinkin saman kaltaisena kuin Rantatien varrella. Rakennuksen julkisivupinnat ovat kuvissa edelleen maalaamattomat ja katteena on päre. Ikkunapokat ovat saaneet valkoisen maalin ilmeisesti tässä vaiheessa ja ikkunoiden kehyslaudat heleähkön vihreän, ulko-ovien kehyslaudat taas astetta tummemman vihreän, joka on hyvin lähellä rakennuksen ovi- ja ikkunakehyslaudtojen tämähetkistä väriä.

Siirron jälkeen rakennus on edelleen ollut puulämmitteinen. Tästä todistaa lähes jokaiseen huoneeseen muurattu tulisija. Savupiippujen muoto on muuttunut atempaa yksinkertaisemmaksi. Suippenövien korkeiden piippujen sijaan on muurattu tasapaksut,

ylhäältä levikkeellä korostetut, aiempaa matalammat piiput. Uunien osalta joudutaan tekemään oletuksia.

Huviäsa nykyään olevista uuneista kolmen tiliet ovat selvästi savenväläjä Grönroosien²² käsialaa. Rakennuksen siirron yhteydessä on uunit luonnollisesti purettu, mutta koska uuneista ei ole dokumentaarista tietoa, on mahdollton sanoa kuinka tarkkaan nykyiset uunit noudattavat alkuperäistä muodonantoa. Eieisen, vierashuoneen ja makuuhuoneen uunit noudattavat todennäköisesti lähimmin vanhaa mallia. Sen sijaan tiilikuvioin maalattu manttelilakka on todennäköisesti uudempaa mallia, mahdollisesti jopa Edvard Cooperin tuomaa englantilaista vaikutusta. On kuitenkin mahdollista, että uunin maalipinnan alta paljastuu Grönroosin tiiliä. Tämä edellyttää jatkotutkimusta.

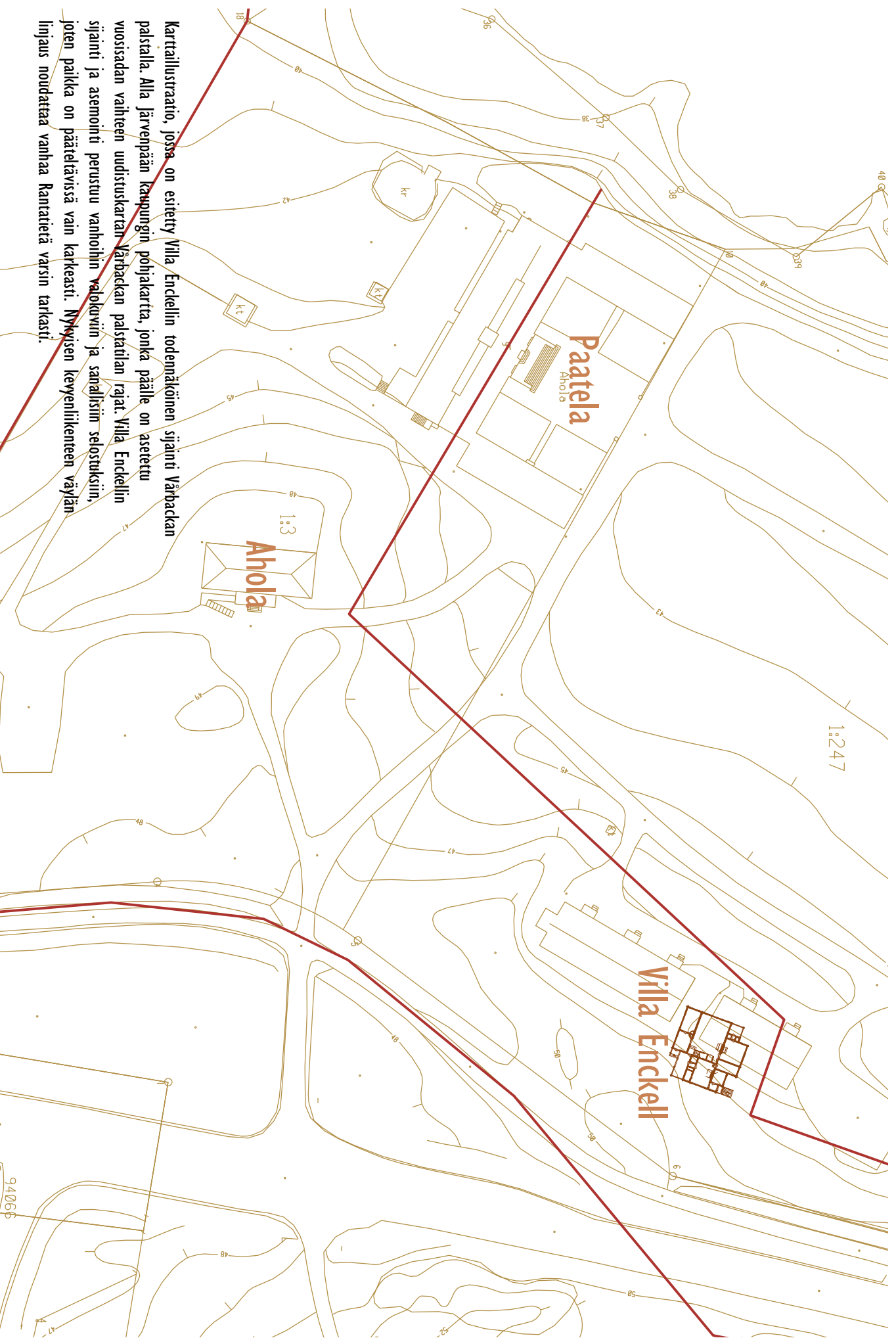
Oma kiinnostava tarinansa on ruokasalin manttelilakalla. Tyylillisesti rapattu avotakka on peräisin Coopereiden ajalta (joko 1930- tai 1940-luku), mutta tulipesän sisäpinnassa, missä tuli on rapauttanut sisäpuolista rappauspintaa, pilkistää vahva vihreä lasie tiilipinnalla. Sävy on läheistä sukua *Arnolan* salin vihreälle uunille, joka myös on Grönroosien käsialaa. Enckellien aikaisen uunin tiiliä lienee siis uusiokäytetty kun nykyistä uunia on muurattu.

Yliä oikealla Ruokalarakennuksen karu sisäänkäynti ja kulunut maapinta kertoo rakennuksen ”työkäytöstä” Alla rakennuksen siirtämisestä varten tehtyjä rakennusosien merkintöjä ja numeroiminta.

Alla oikealla nykyisen ”vierashuoneen” uuni. Uunissa on runsaasti erityisiä tiiliä, joko muodon tai lasituksen osalta, jotka kertovat, että tiilet on valmistettu juuri tämän tyyppistä uunia varten. Todennäköisesti uunit on siis siirron yhteydessä uudestaan muurattu alkuperäiseen asuun. Tyylillisesti uunimuurauksessa aikoinaan käytetty savilaasti mahdollistaa uunien purkamisen ja uudelleenmuuramisen.

Karttailustraatio, jossa on esitetty Villa Enckellin todennäköinen sijainti Vårbackan palstalla. Alla järvenpään kaupungin pohjakartta, jonka päälle on asetettu vuosisadan vaiheen uudistuskartan Vårbackan palstatiian rajat. Villa Enckellin sijainti ja asemointi perustuu vanhoihin valokuvain ja sanallisiin selostuksiin, joiden paikka on päätätävissä vain karkeasti. Nykyisen kevyenliikenteen väyän linjaus noudattaa vanhaa Rantatieä varsin tarkasti.

Rakennuksen nykyinen sijainti Myllytien⁵ varrella sekä 1930-luvulla laadittu puutarhakartan yhdistelmä, josta käy ilmi Coopereiden^{25a} määrätietoine puutarhasuunnittelu.

1:657

3.3 VILLA COOPER 1932/33

3.3.1 Edvard ja Agneta Cooper

EDVARD COOPER, ENGLANTILAINEN SUOMESSA

Edvard Cooper oli syntyperältään englantilainen (s. 26.4.1888 Horwich), mutta asui lapsuutensa Vaasassa ja opiskeli Vaasan ruotsinkielisessä lyseossa. Edvardin isä Emmanuel Cooper toimi Vaasan Puuvillatehtaassa teknisenä asiantuntijana. Edvard Cooper valitsi myös alakseen tekstiilin ja lähti sitä opiskelemaan Englantiin. Edvard Cooper palasi Suomeen ja toimi useita vuosia Vaasan Puuvillatehtaan palveluksessa. 1910-luvun lopulla hän perusti ensimmäisen oman yrityksensä, Vaasan Kutomon, jonka hän myöhemmin luovutti veljensä Williamin omistukseen⁵³. Cooper oli tehnyt tekstiilipinnoitensa lopputyönä silkistä kudotun pienen neekeripojan kuvan (koodtaan vain noin kymmenen senttiä). Ilmeikkään ja yksityiskohtaisen kuvan kudonta on selvästi ollut Cooperille mieluisa haaste ja uransa aikana Cooperin tiedetään suunnitelleen ja toteuttaneen useita kuvia. Vaasan Kutomon ajoilta lienevät peräisin kuvat Mannerheimista, Kristuksesta ja Runebergistä, Järvenpäässä toteutettuja ovat Stalin ja kuningatar Elisabeth.

Edvard Cooperin lopputyönään tekemä kudottu kuva - pieni virnistävä neekeripoika silkkihaagasta. Kuva sijaitsee työhuoneen seinällä pienissä kehyksissä.
kuva Oskari 2006

Edvard Cooper on itse muistellut uransa vaihteita liikeyksittisesti 1950-luvulla pidetyyn puheen yhteydessä seuraavasti:⁵⁴

”Då jag utbildad mig i en av Englands bästa textilkolor och det tycktes finnas ännu mycket här i landet att ta vara på som ännu importerats s.s. moquette, Wilton physch mattor etc. som jag kunde tillverka, fick jag en ide. Gick upp till statsjämrägarnas inköpskontor och talade med Dir Allgren och frågade om de kunde ge mig en order på 11 mass järnvägs physch, han blev intresserad och jag fick en order på 3000 mtr å 180.-. Nu valnade intresset och och glad i hägen tackade jag och lovade leverera partiet efter 6 månader med 500 mtr per månad. Observera – jag hade ingen physchmaskin! heller pengar tillräckligt att köpa en. Ett lån på 20 000.- erhöj jag av min far, men det var för litet. Träffade Landbruksrådet Westermarck, som lovade hjälpa mej om jag flyttade fabriken till Järvenpää. Rese en vacker sommar dag till Järvenpää osv på stationen mötte mej herr Uusialo. Vi gick ner till Jokivuois kale för att diskutera valet av plats för fabriken. Många hus fanns det ej då här. Jag tyckte orten var vacker och idyllisk med Tusby träsk och de vida fälten. Köpte en parcel med en gammal låda, flyttade maskinerna hit och arbetade hårt. Kapitaler bestod ursprungande av väclar i Kansallis pankki. Min nya maskin kom i tid och leveransen till S. J. kunde ske enligt löfte. Nu växte apitien och gjorde jag ett misstag, köpte en dyr Wilton-mattmaskin den först i Finland och ännare namnet till Physch- och Mattfabriken Ab. Nu behövdes mer kapital, men detta var på 1930-talet och Westermarcks väclar gick ej mera. Det blev en kapital kris som drog ner honom och många andra. Då tog jag som kompanjoner Wicander & Larsson Ab. Samarbetet var ej det bästa, vi voro många ledare. En natt brann vår nya avdelning ner och jag såld min del till den svanska firman och började 1939 med Nikka Kutomo Oy i samma bransch, och nu på gamla dagar har jag lyckats.”

Nuori Edvard Cooper oli toimekas ja ennakkoluuloton. Hän siirtyi Vaasasta Helsinkiin ja perusti uuden yrityksen nimellä Cooper & Co. Englannin tekstiililoppialaisten parhaimmistosta valmistuneena hän saatoi kansainvälisellä näkemyksellä todeta, että Suomesta puuttui erittäin tekstiiliteollisuuden aloja. Hän päätyi neuvottelemaan Valtion Rautateiden johtaja Ahlgrenin kanssa ja onnistui sopimaan 3000 metrin erästä ”toisen luokan rautatehtäpyyssiä” jo ennen kuin hänellä edes oli pääomaa sen koneen hankkimiseen, jolla kangas valmistettiin. Tästä uhkarohkeasta sopimuksesta kuitenkin alkoi nuoren tehtailijan mutkikas tie kannattavan teollisuusyrityksen pyörittämiseen. Pääoman hankkiminen johdatti Cooperin Järvenpäähän. Cooper oli tutustunut Bjarne Westemarckiin, joka tarjosi tälle taloudellista tukea sillä ehdolla, että tämä siirtäisi tehtaansa Järvenpäähän. Kovalla työllä Cooper onnistui täyttämään tekemänsä tarjouksen ja kehittämään yritystä eteenpäin. Vuonna 1927 Cooper investoi kalliiseen Wilton-matto-koneeseen ja nimesi yrityksen uudestaan Plyysi- ja mattotehtäksi. Investointi ei kuitenkaan kannattanut, vaan Cooper joutui myymään osan yrityksensä Wicander & Larsson-yritykselle. Vuoden 1937 myyntiesitteenä käy ilmi, että yritys valmistii Wilton-tyyppistä kokolatiamattoa, jota käytettiin mm. Eduskuntatalossa, Hallituksen istuntohuoneessa. Muita tuotteita olivat erityyppiset matot, niin suomalaisten suunnittelijoiden villalankamattoja ja

bouchemattoja kuin koristeellisia, perinteisiä villaplyssymattoja⁵⁵. Vuonna 1939 yrityksen uudessa tehdassalissa tapahtuneen tulipalon seurauksena Cooper päätti lopulta luopua tästä monen johtajan yrityksestä kokonaan. Samana vuonna hän perusti jälleen uuden yrityksen, Nukka Kutomo Oy:n, jota hän kokeneena johtajana luotsasi elämänsä loppuun saakka. Nukka-Kutomo Oy:n puurakenteinen uusi tehdasrakennus nousi vielä sotavuosien aikana Villa Cooperin tontin itäiseen laitaan.

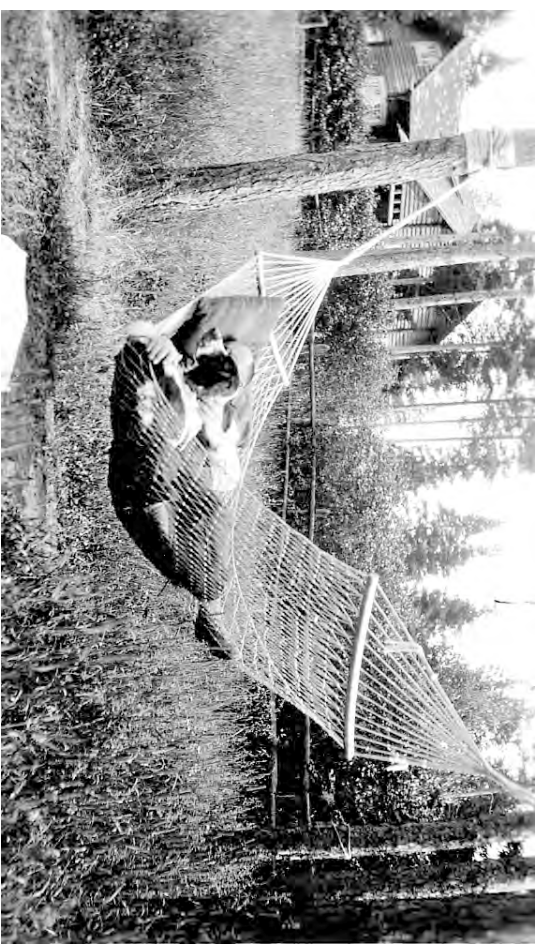
Tehailijauransa aikana Edvard Cooper tiettävästi suunnitelti kaikki kangasmallistonsa itse. Jälkeenjääneissä tavaroissa on mm. mappi, johon on talletettu kankaiden kudontakaaivoita ja mallitilkkuja sekä erilaisia luonnoksia kangasmalleista. E. Cooper oli kyvykäs piirtäjä ja innostunut erityisesti suunnittelemaan monenlaisia laitteita ja koneita. Tästä kertoo toinen mappi, johon hän on kerännyt erinäisen määrän suomalaisia patenttihakemuksia liittyen mm. parranjotetään, auton ohjaislaitteistoon ja eräänlaiseen propelliin, joka toimii sekä vedessä että ilmassa. Cooper laati myös piirustukset rakennuttamaansa veneseeseen, joka on ollut perheen käytössä ainakin 1940-luvulla.

Koko elämänsä ajan Edvard Cooper säilytti Englannin kansalaisuuden, vaikka pitikin Suomea varsinaisena kotinaan. Edvard Cooper kuoli rakkaassa kodissaan Järvenpäässä vuonna 1966.⁵⁶

AGNETA COOPER, TEHTAANJOHTAJAN ROUVA

Edvard Cooper ja Elsa Agneta Helene avoituvat vuonna 1928. Elämäniukuinen liitto oli selvästi onnellinen, vaikka Agneta olikin puolisooan noin 20 vuotta nuorempi. Agneta Cooperia on luonnehdittu ystävälliseksi ja sivistyneeksi ihmiseksi, joka seurasi aikaansa ja keskusteli mielellään moninaisista asioista. Mieheensä elinaikana Agneta Cooper osallistui aktiivisesti tekstiilitehtaiden johtamiseen, vastaten ilmeisesti lähinnä kirjainpidosta. Agnetalla ja Edvardilla ei ollut yhteisiä lapsia. Edvardilla oli aiemmasta suhteesta tytär Maire, joka oli vain hiukan Agnetaa nuorempi.

Agneta oli mukana perustamassa Rotary-yhdistyksen jäsenten vaimojen Inner Wheel-järjestöä. Järvenpäässä perustettu järjestö oli Suomen ensimmäinen Inner Wheel-klubi, joka usein myös kokoontui *Villa Cooperissa*. Mieheensä kuoltua Agneta ei huvilassa lähes 40 vuotta. Järvenpäälaiset muistavat hänet reippana autoilijana ja loppuun saakka hyvin tarkasti huvilan asioista huolta pitävänä tarmokkaana rouvana.

Yliä ilmeisesti 1920-luvun lopulla otettu valokuva, jossa rakennuksen tuleva omistaja Insinööri Edvard Cooper nauttii päivälveostan naapuripihamalla. Takana Ruokkatarakennuksen pätekatossa näkyy patikattuja vaaleampia päteitä.

Alla Agneta ja Edvard Cooper sekä Edvardin tytär Maire Vartiainen (myön. Varpio) vuoden 1942 tietämillä ”johtajan huoneessa”. Kuva Järvenpään kulttuuritoimii / kuva-arkisto AC

Edvard Cooper rakennuksen edessä, ilmeisesti omistajana 1930-luvun alussa. Tontti on puolimestäisen kulkula ja rakennuksen sivuise kullee kävelytie kohti Westermarckin aikoinaan rakennuttamaa laboratorio- ja konttorirakennusta. Rakennus on edelleen maalaamaton eikä läntistä suurta parveketa ole vielä rakennettu.
kuvat Järvenpään kulttuuritoimi / kuva-arkisto AC

3.3.2 Ruokalasta tulee Villa Cooper

1920-luvun lopulla Agneta ja Edvard Cooper asuivat Westermarckin aikanaan rakennuttamassa Laboratoriorakennuksessa (nyk. Musiikkiopisto). Kotinsa ikkunasta he saattoivat nähdä Ruokala-rakennuksen, josta he Agnetan mukaan haaveilivat jo paljon ennen kuin osto tuli mahdolliseksi.⁵⁷ Yhteisen elämän keskipisteeksi kasvoikin vähitellen oma koti. Vain muutama vuosi avioliiton solmimisen jälkeen heille tarjoutui mahdollisuus ostaa rakennus tontteineen omakseen, kun Westermarck joutui omaisuuttaan realisoimaan. Kesäkuun 12:nä vuonna 1931⁵⁸ Cooperit ostivat nykyisen Myllytie 14:n tilan rakennuksineen (tila "K. 49. T. 11RN:o 5/124). Tila on ilmeisesti joutunut Westermarckilla Maaseutusosakepankin omistukseen, mutta myyjätahoksi on myös mainittu Ministeri Talas, jonka tiedetään ostaneen joltain muistakin Westermarckin kiinteistöjä. Lyhytaikainen omistaja Westermarckin ja Coopereiden välissä ei ole ollut merkityksellinen rakennuksen historiassa. Englannin kansalaisena Edvard Cooper on joutunut erikseen anomaan sisäministeriötä oikeutta ostamansa kiinteistö. Tämä hänelle myönnettiin helmikuussa 1932. Asiakirjoista huolimatta on Agneta vuonna 1989 tehdyssä haastattelussa todennut heidän ostaneen kiinteistön vuonna 1933. Ehkäpä on kiinteistön hallinnan siirtymisessä ollut jotain viivyyksiä.

Kun Cooperit ostivat rakennuksen, oli alue Westermarckin koeviljeytöiminnan jäljillä varsin avonaisia. Vanhoista kuvista voi aavistaa, että Ruokalarakennuksen ympärillä on ollut paljon kulkua ja maaperä on ainakin sisäänkäynnin ympärillä ollut ilmeisen tallattua. Vanhimmat tontilla edelleen olemassa olevat mäännyt näkyvät jo 1930-luvun alun kuvissa. Rakennuksen

Muitamia valokuvia on säilynyt ajalta, jolloin Cooperit ovat selvästi vasta asettumassa rakennukseen, puutarhan muokkausta ei ole vielä aloitettu ja rakennuksen julkisivut ovat vielä Westermarckin vaiheen jäljillä. Oikeanpuoleisessa kuvassa näkyy mm. räisen makuuhuoneen, nk. vierashuoneen lapeikkunan edessä oleva kaide, mikä liittyy ikkunan suurentamiseen. Kuvassa voi myös edelleen aavistaa säyveen alkuperäisten hirvien ja siiron yhteydessä, veraman aukon täyttämiseksi lisätyjen hirvien välillä.

pääovelta alas rinteeseen vievä puutarhakäytävä on johtanut kohti Koeviljelmien konttori- ja laboratoriorakennuksia.

1920- ja 30-lukujen vaihteesta löytyy sarta vanhoja negatiiveja (edellinen sivu), joissa Edvard ja Agneta Cooper ovat viettämässä kesäpäivää Ruokalarakennuksen luoteispuolella olevan rakennuksen pihamaalla⁵⁹. Kartta-aineiston perusteella voidaan todeta, että tontilla on sijainnut vuonna 1927 valmistunut pienekö asuinrakennus. Näissä kuvissa näkyy taustalla Ruokalarakennus edelleen pärekattoisena ja maalaamattomana. Ruokalasta länteen on muutoin ollut avonaisia. Lounaisrinteen alapäässä, kävelytien päätteellä on jo silloin kohonnut Bjarne Westermarckin yhteistyökumppaniensa kanssa rakennuttama valsimyylly. Tontin länsipää on ollut pääsääntöisesti puuton ja tontti on ulottunut nykyiseen Kartan-ontiehen saakka.

Cooperien käytössä rakennuksen huoneet olivat vuosikymmeniä samoin kalustettuja.

Ilmeisesti 1940-luvulla, sotien jälkeen, rakennukseen tehtiin jorkeenkin kattava pintaremontti, minkä jälkeen sisätiloihin on tehty ilmeisen vähän muutoksia. Eteiseen liittyvä pieni huone on nimetty johtajan huoneeksi, suuri keskeinen tupaa Cooperien käytössä salkiksi. Ruokasalkiksi kutsuttiin salin ja keittiön yhteyteen jäävää entisestä palvelijan huoneesta ja asuinhuoneesta yhdistettyä huonetta. Rakennuksen siirron yhteydessä huoneilaksi muokattu entinen eteiskuisti oli vuosikymmeniä Agnetan palvelijan Aino Selosen huone⁶⁰. Agneta nukkuu aina yläkerran suuremmassa makuuhuoneessa ja pienempää kutsuttiin vierashuoneeksi.

Kuva vuodelta 1941 tai 1947. Agneta ja Maire keskeisellä puutarhakäytävällä. Taustalla näkyvät kauempana valsimyyllyn kuusikerroksinen rakennus ja oikealla, kuusien takana vuonna 1939 valmistunut Nukka Kutoimo Oyn uusi tehdasarakennus. sivun kaikki kuvat järvenpään kulttuuritoimi / kuva-arkisto AC

Ilmeisesti 1930-luvun jälkipuoliskolta periyviä kuvia, joissa puutarhan muokkaus on alkanut ja "bercaali" on jo valmistunut. Kuvat kertovat kuinka aukea tontti on ollut silloin kun Cooperit ryhtyivät paikalle luomaan upeaa puutarhaansa. Vasemmanpuoleisessa kuvassa näkyy kuinka rakennus on saanut peitonmaali-kerroksen. Nurkkasäilykset ovat valloitet ja peruspinta tasaasen tumma.

Suurimmat muutokset julkisivuun on tehty jo 1930-luvun puolella. Sääntämyksiä ennen tehty pieni terassi ja laatusen julkisivun suuri terassiparveke ovat liittyneet osataan tapaan, jolla Cooperit liittivät rakennuksen osaksi ympäristöään.
kuvat Järvenpään kulttuuritoimi / kuva-arkisto AC

3.3.3 Muutostyöt Cooperien aikana

JULKISIVUSSA TEHDYT MUUTOKSET

Muutostöiden historia perustuu pääsääntöisesti rakennuksen itsensä tutkimiseen ja vanhoista valokuvista saatuu tietoon; asiakirja-aineistoa on löydyntä erittäin niukasti. Tästä johtuen tarkkoja vuosilukuja on sangen vähän.

Ensimmäiset julkisivua koskevat muutostyöt on tehty 1930-luvun aikana. Pärekatto on vaihdettu litteäprofiiliseen kaksikouruiseen tiilikatteeseen ja piiput on pellitety. Ilmeisesti tässä yhteydessä vierashuoneen jo alemmin korotetun lappeikkunan edessä olevan kaitteen malli on muutettu.

Julkisivujen ensimmäinen maalauskerä ajoittuu todennäköisesti samaan vaiheeseen. 1930-luvun alun kuvissa näkyy vielä maalaamaton hirsiointi, mutta ikkunapokat ja kehyslaudat ovat jo olleet maalattu. Cooperien toimesta on julkisivujen hirsiointit maalattu tummiksi ja salvkokset on korostettu valkoisella peittäväällä maalilla. Varsin monet Sonckin huivat ovat vuosien saatossa saaneet tämän levottoman väriasun, vaikka vanhat valokuvat osoittavat talojen olleen alun perin kauttaaltaan tummia, todennäköisimmin valla pintakäsitellyä tai mahdollisesti tervattuja. Toisissa taas on ikkunapokat ja kehyslaudat maalattu heti alusta alkaen. Esimerkiksi Sonckin omassa huvilassa ovat ikkunat sekä myös lyhyet pylväsiheet maalattu jo hyvinkin varhain. Sonckin huvila-arkkitehtuurin taustat löytyvät pääsääntöisesti maalaamattomasta puuarkkitehtuurista ja siinä valossa on nurkkien maalaaminen valkoiseksi ehkäpä suurin yksittäinen julkisivua muuttanut tekijä. Hirsipintojen tummaksi maalaaminen on toki vastaavalla tavalla muuttanut rakennuksen julkisivua yksivärisemmäksi kuin mitä päivettynyt puu on ollut. 1930-luvulla käytetty maalityyppi on ilmeisesti edelleen nähtävissä ja tutkittavissa saunasta autotaliin johtavan käytävän seinässä. Tässä suojajäsassa paikassa on tumma, tervanainen maali edelleen kuin tuoretta. Maalin päällä oleva sähköasennus on varsin vanha (1930- tai 1940-luvulta) ja kertoo siis maalin olevan viimeistään samalta ajalta.

Julkisivun merkittävin lisäys ennen sotia on lounaisen julkisivun suuri, salin edessä oleva terassiparveke, joka on tehty Sonckin käyttämiä yksityiskohtia mukaillen. Terassin hirsiarkenteinen kaide lähtee puolta hirsiikertaa alemmaa kuin rakennuksen perusrunko. Kolmen hirsiikerran päällä on lyhyet hirsiyvyvät ja päällimmäisenä sitova kaidehirsi, samaan tapaan kuin terassin yläpuolisen parvekkeen kaitteessa. Terassin alle on ilmeisesti samaan aikaan tehty öljysäiliölle kellari. On luultavaa, että rakennukseen on tässä vaiheessa tehty

vesikertoinen patteriverkosto. Ennen sotia on tehty myös pääsisäänkäynnin yhteyteen uusi sisääntuloterassi, jossa on kapeahko pystyrimakalide.

1930-luvun puutarhakartassa näkyy myös keittiösisäänkäynnin viereen, nykyisen saunan kohdalle piirretty pienikokoinen lisäosa, jonka muodosta tai käytöstä ei ole tietoa. Nykyisen saunan ja autotallin rakentaminen sijoittuu sotiin jälkeiseen aikaan, todennäköisesti 1940-luvun jälkipuoliskolle. Rakennuksen kaakkoisnurkkaan, keittiösisäänkäynnin sisänurkkaukseen, entisen palvelijan huoneen jatkeeksi, on lisätty pieni huone saunaksi ja siitä johtaa eteenpäin käytävä autotalliin. Pyöröhisstyyppisellä paneelilla toteutettu Isä rakennus liittyy vanhemman osan monimuotoiseen perusrunkoon tiiviisti ja arkkitehtonisesti se uppooa rakennuksen taustapuoleen. Toisaalta uudispala samalla sekoittaa alkuperäisarkkitehtuurin havaitsemista. Saunahuoneen ja käytävätilan kattokulma on loiva ja poikkeaa siinä rakennuksen muista kattopinnoista.

Vuodelta 1951 on peräisin rakennuslupa pienen vajan (5 x 7,5 metriä) rakentamiseksi tontin kaakkoisnurkkaukseen. Vajasta ei ole säilynyt muuta tietoa. Tässä vaiheessa rakennuksen osoite oli Kulmatie.

1950- tai 1960-luvun aikana on sisäänkäyntiasanteen ja vierashuoneen lapeikkunan kaitheet uusittu. Kaitteiden olematon palloaihe on peräisin Cooperiden vuonna 1946-7 rakennuttaman kesähuvilan (niin ikään "Villa Cooper") terassin kaitteesta. Rakennus on tyylillisesti saanut selvästi vaikutteita Järvenpään kodista. Pyöröhirrestä tehty rakennus on tumma väriltään ja hirsien päät on heti valmistumisen yhteydessä maalattu vaaleiksi. Porvoon eteläpuolella Sondbyssä sijainnut huvila oli Cooperelle ilmeisen rakas kesänyhtöpaikka. Vuonna 1971 Agneta myi huvilan pois, mutta säilytti tontista itselleen noin 15 000m2 kokoisen tontin, jolle myöhemmin rakennutti pienen hirshuvilan omaan käyttöönsä.

Myös Pirttiniemen aluperin maalaamaton, massiivipuinen julkisivu on myöhempiä vuosikymmeniä saanut rakennusta visuaalisesti hajotetavan peittoamaalausten. (vrt kuva kappaleessa 2.4. 1900-luvun huviloita)

1950-luvun alun kuvia. Yllä näkyy 1930-luvulla asennettu tiilikate sekä suuri vesiallas. Alakuvassa insinööri Cooper on mahdollisesti vastatnantamassa uutta autoaan (?). Edward Cooper oli innokas autoilija ja kuului jo 1930-luvulla autoilijoiden järjestöön. Rakennuksen takaa pilkistää ilmeisesti vasta sotiin jälkeen rakennettu saunahuoneen räystääs.

luvut Järvenpään katuurtoimii / kuva-arkisto AC

SISÄTILAMUUTOSTEN HISTORIA

Koska Westermarckin aikaiset sisätilat ovat jääneet täysin tuntemattomiksi, on myös Coopereiden alkuaikojen muutoksia vaikea osoittaa varmasti. Ilmeisesti on huvilassa tehty joksinkin kattava seinäpintojen uudistus pian ostamisen jälkeen, 1930-luvun aikana. Lattiat ovat olleet vielä lautalattiat ja katot samoin alkuperäisarkkitehtuurin mukaisesti lomalaudoitettut, alapuolisin katonkannattajin. Ilmeisesti ainoa tässä vaiheessa suoritettu huonetiloihin vaikuttava muutos on ollut palvelijan huoneen ja entisen ilmeisesti ruokailuhuoneen yhdistäminen yhdeksi huoneeksi. On mahdollista että tämä on tehty jo Westermarckin aikaan. Muutoksesta todistaa ullakkohuoneessa oleva ansarakenne, jolla poistetun seinän aiheuttama kuorma on jaettu sivuseinille. Toinen alakerran alkuperäisistä palvelijahuoneista (nro 114), on mahdollisesti jo tässä vaiheessa muutettu kylpyhuoneeksi, tai vasta myöhemmin saunan rakentamisen yhteydessä. Kylpyhuoneen yläpuolelle on Coopereiden aikaan rakennettu betonisia valettu avoin vesisäiliö. Tällä oli sähkötoiminen pumppausjärjestelmä, jonka ohjaislaite vajereineen ja jousineen on edelleen ullakolla.

Toinen sisätilojen uudistamisen vaihe on liittynyt autotallin ja saunan rakentamiseen. Tässä yhteydessä on ruokasalin pohjoisiin ikkuna laitettu umppeen. Samoihin aikoihin on lautatattia peitetty suomenkuvioon ladotulla koivuparketilla ja salin ja työhuoneen väliin on puhkaisi suuri aukko. Tuummat ovien kehyslistat on maalattu vaaleiksi. Tyylipiirteiden ja valokuvien perusteella nämä muutostyöt ajoittunevat viimeistään 1940-luvun jälkipuoliskolle.

Agneta Cooperille oma koti ja ympäröivä puutarha muodostui vähitellen elämän rakkaimmaksi asiaksi. Huvilan sisustus on Agnetan ja Edvardin yhteistyötä ja materiaaleissa on käyty runsaasti omien taitaiden tuotantoa ja Agnetan käsityötä. Todennäköisesti on pieniä muutostöitä tehty tarpeen ja inspiraationkin mukaan. Yllämainittujen kahden selkeään vaiheen lisäksi on ainakin maalaus töitä tehty vielä myöhemminkin.

Rakennuksen lämmitystavasta voi todeta, että rakennus on siirron jälkeen mitä ilmeisimmän ollut puullämmiteinen, mutta viimeistään 1930-luvulla on rakennusta ryhdytty lämmittämään myös vesikierroisilla radiattoreilla.

Aukeaman vasemmalla puolella olevat kuvat kertovat salin ja johtajan huoneen välisestä seinästä ennen aukon tekoa, vuoden 1941 tienoilla, oikean puolen kuvat aukon teon jälkeen. Todennäköisesti 1940-luvun loppuun ajoituksessa muutostyössä on hirret karkaisu ja niiden päät on peitetty varsin erikoisella, muotoon sahattu laudalla. Vuodelta 1954 olevassa kuvassa on valokuvaaja selvästi salin puolella. Oven kehyslistat lienevät tässä vielä tummat. Mykässäussa ovat oven kehyslistat vaaleat. Mustavalkoiset kuvat järvenpään kulttuuritoimi / kuva-arkisto AC Myytilä kuvat Oulius 2006

Viiä 1954, alla 2006

1930-luvulla laadittu kartta tai suunnitelma. Alla Agnetan hyötypuutarhan keväiset idätyslavat 1941. kuvat Järvenpään kulttuuritoimi / kuva-arkisto AC

PUUTARHA JA TONTTI

Tämä tutkimus on keskittynyt ensisijaisesti huvilarakennuksen historian selvittämiseen ja puutarhahistoriaselvitys tulisi teetää erikseen alan ammattilaisella. Ohessa puutarhan keskeiset vaiheet, jotka ovat tulleet esille rakennushistoriaa tutkittaessa.

Agneta Cooperille puutarhan hoito oli täpi elämän yksi rakkaimpia harrastuksia ja alkuaikoina ilmeisesti myös suoranainen työ. Myös Edvard osallistui puutarhanhoitoon aktiivisesti. Agneta Cooperin jälkeinäjäneistä papereista löytyi ilmeisesti 1930-luvulla laadittu ”Kartaksi” nimetty päiväamäätön ja signeeraamaton puutarhan asemapiirustus, joka jossain määrin vastaa tehtyjä ratkaisuja. Jatta von Konowin mukaan⁶¹ puutarha on Cooperien itsensä suunnittelema.

Cooperien aikana rakennuksen ympärille rakennettu puutarha täyttää väljästi ottaen englantilaisen maisemapuutarhan ominaisuuksia. Edvardin kiinteät siveet Englantiin ja pariskunnan runsas makustelu Euroopassa näkyy myös puutarhassa tehdyissä ratkaisuisissa.

Edustuspiha rakennuksen etualalla on hahmoteltu jo mainituissa puutarhapiirustuksessa. Sisäautilo on tällöin sijainnut tontin pitkän etelälaidan keskivaiheilla. Rakennuksen lähestyminen on ohjattu tapahtuvaksi loivasti kaareutuvaa hiekkatietä myötien ja kaartaen lopulta etupihan vesialtaan ympäräri. Mäen päällä sijainnut rakennus on ensin nähty alavistosta (siis toisin kuin nykyään). Etupihaa hallitseva lammiikkomainen vesiallas ja sen vieressä oleva huvimaja muodostavat päätärakennuksen kanssa vapaan, maisemallisen sommitelman. 1940-luvun mustavalkoisekin kuvat välittävät puutarhan loiston henosti. Pionit, ruusut, erilaiset liljat ja kukkivat pensaat kertovat puutarhan runsaasta kukkakirjosta.

Länteen laskevan rinteen keskeinen painopiste on ollut kävelyteiden risteyksessä sijainnut ”berceau”, hokimmuotoinen, pyöreä köynnöskasvimaja. Rimnettä alas kulkeva hiekkatie on vienyt puutarhan alaosaassa sijainneeseen hyötypuutarhaan. 1940-luvun alun valokuvissa voidaan erottaa varhaisen kevään aikaan lasin alla tehtävää idätystä alarinteessä. Martijapensaita ja omenapuita on alaphalla myös ollut runsaasti. Cooperiden tiedetään viljeleen myös mm. tupakantaimia, ilmeisesti myyntitarkoituksessa.

Karttapiirustuksessa näkyy jo pääsisäänkäyntiin liittyvä terassi sekä rakennuksen taustapuolella pieni lisäosa nykyisen saunahuoneen kohdalla, mahdollisesti jonkinlainen kylpyhuone. Karttapiirustuksessa näkyvät muut rakennukset eivät ole kuuluneet tämän tutkimuksen piiriin, mutta ilmeistä on, että tontilla on vuosien saatossa ollut muitakin

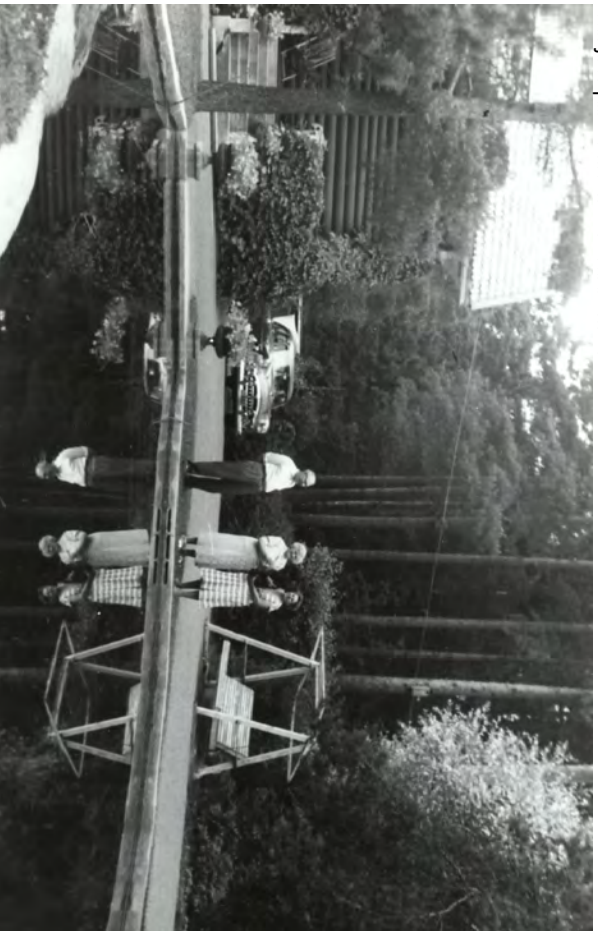

Cooperien paratiisillinen puutarha 1940-luvun ensimmäisinä vuosina
kuvat Järvenpään kulttuuritoimi / Kuva-arkisto AC

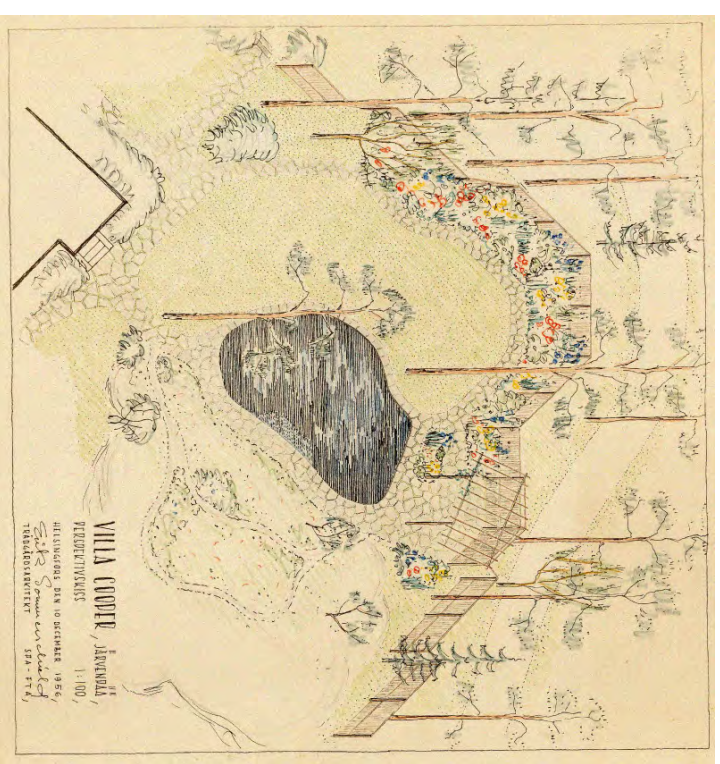

Allas teki puutarhasta keitaan; yllä 1941, alla 1953
kuvat Järvenpään kulttuuritoimi / kuva-arkisto AC

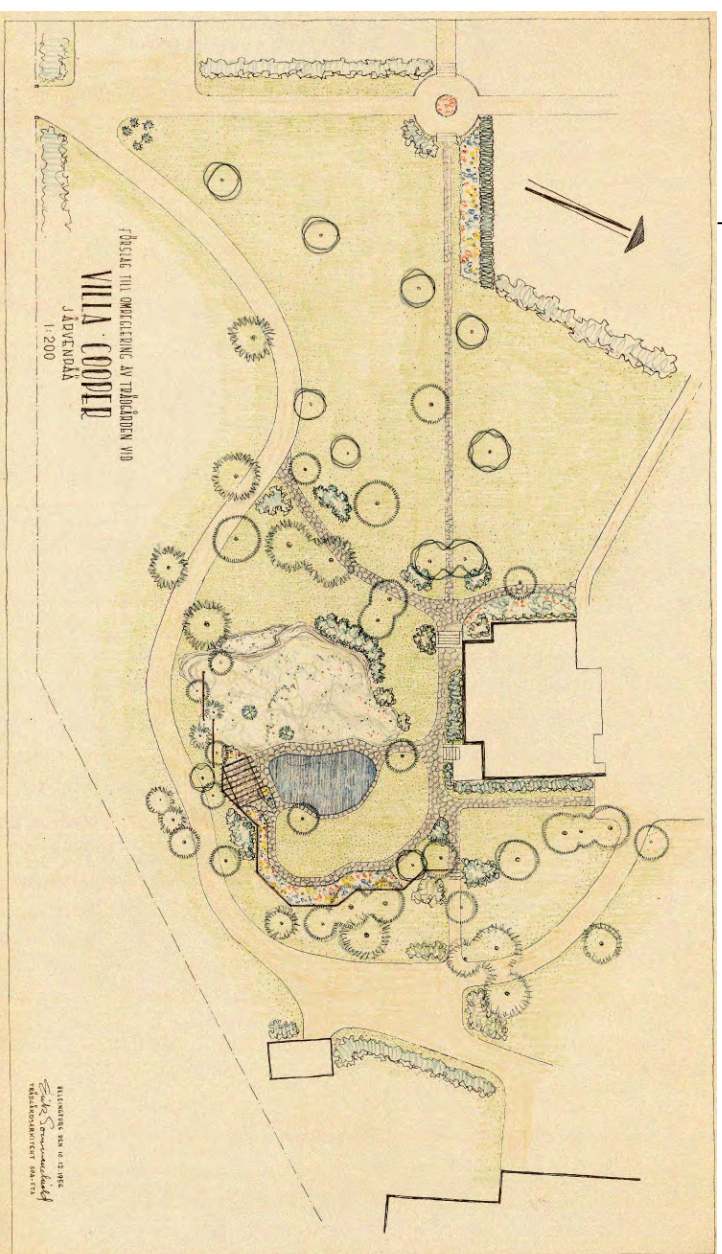
pienempiä asuinrakennuksia. Tontin itäpäässä on sijainnut pieni rakennus, mahdollisesti vanhempi asuinrakennus, joka on purettu viimeistään vuoden 1939 tienoilta, kun Edvard Cooper aloitti Nukka-Kutomo Oy:n oman tehdasrakennuksen rakentamisen tontin itäpähän.

Vuodelta 1956 on peräisin Erik Sommerschieldtin laatima, huikan japanilaishenkinen puutarhasuunnitelma ja siihen liittyvä kasviliuettelo. Suunnitelman ideana on ilmeisesti ollut jalostaa eduspihaa entisestään. Autote on viely entistä etäänmälle sisäntulosta ja edustuspihan kaikki polut on merkitty kivettäväksi. Altaan viereen on suunniteltu entistä laajempi kivikkopuutarha. Tämä suunnitelma on toteutunut vain osittain. Vuonna 1957 on allasta pienennetty suunnitelman mukaan ja altaan ympärille on tehty liuskekiveystä⁶². Huvimajaa ei kuitenkaan ole purettu eikä altaan päähän ole rakennettu uutta pergolaa. Myöskään ajoteiden uudelleenjärjestelyyn ei ole ryhdytty.

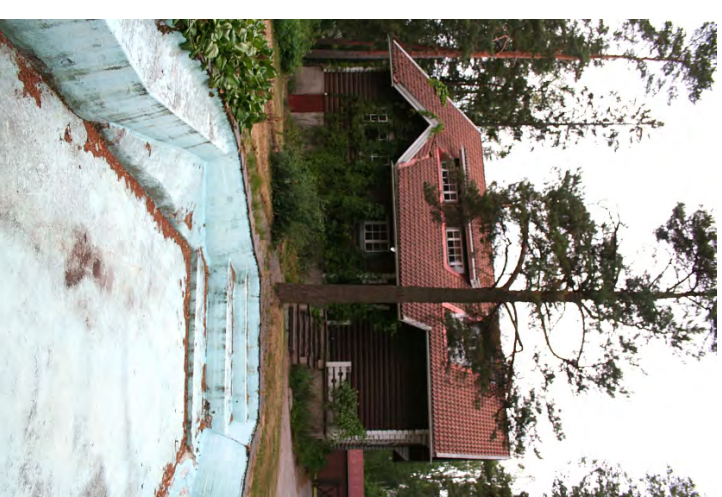

Puutarha vuonna 1991, kuvat Jatta von Konow

Erik Sommerschildtin laatima puutarhan muutos suunnitelma 1956

Agneta Cooper 1991 (kuva: Mona Mannenheim, jatta von Konowin omistuksessa)

3.4 JÄRVENPÄÄN KAUPUNGIN OMISTAMA ”COOPERIN HUUVILA”

3.4.1 Testamenttilahjoitus 1973

Edvardin kuoltua vuonna 1966 Agnetalle jäi yksin hoidettavaksi kookas kiinteistö komeine puutarhoineen. Erinäisten vaiheiden jälkeen hän päätyi lahjoittamaan huvilakiinteistön Järvenpään kaupungille vuonna 1973. Itseliään hän pidätti elinikäisen käyttöoikeuden rakennukseen. Tontista siirtyi kaupungin omistukseen vain ylempi, itäinen puolikas. Lahjoituksen pohjalla oli esisopimus, jonka perusteella kaupunki sitoutui kaavoittamaan läntiselle tontin puoликkaalle 12 000 kerrosalanelötä rakennus-⁶³oikeutta. Joulukuussa 1970 on arkkitehti Teppo Kaski laatinut luonnoksia asemakaavoituksen pohjaksi tulevan tontin rakentamisesta. Lahjoituksen tavoitteena oli säilyttää kulttuurihistoriallisesti kiinnostava rakennus muistona Järvenpään historian kannalta merkittävää vaiheesta. Samalla Agneta Cooper sai rauhan asua rakennuksessa elämänsä loppuun. Tontin läntiseen osaan rakennettiin 1970-luvun jälkipuoliskolla aikaansa hyvin kuvaavia betonielementtikerrostaloja täyttämään kasvavan Järvenpään asuntotarvetta. Menneen ajan yläluokkaisen elämän symbolina myös Coopereiden aikoinaan rakentama ”berceau” katosi tämän muutosvaiheen seurauksena. Huvilan välittämässä läheisyydessä olevaa puutarhaa Agneta Cooper hoiti suurella rakkaudella aina 1990-luvulle saakka.

Vuonna 1981 rva Cooper lahjoitti kaupungille vielä suuren osan rakennuksessa olevasta irtainesta omaisuudesta ”käytettäväksi niiden nykyisessä sijoituspaikassa eli Järvenpään kaupungin 6. kaupunginosan korttelissa 644 sijaitsevalla tontilla n:o Zarkkietehti Lars Sonckin piirtämässä hirsihuivilassa...”. Hänellä oli ajatuksenaan voida kunnioittaa puolisonsa elämäntyötä ja saattaa myös yleisempään tietoon Järvenpään kehittymiseen keskeisesti liittyvän pienteeollisuuden historiaa. Vuoden 1981 lahjakirjaan liittyy huonekohainen irtaimistoluettelo.

3.4.2 Viime vuodet

Testamenttilahjoituksen ehtona oli, että kaupunki vastaa rakennuksen huolto- ja ylläpitokustannuksista. Merkittävin tänä aikana tehty työ on 1970-luvun lopulla tehty katon korjaus, jossa tiilikate uusittiin aiempaa suurikouruisempaan betonikatottiileen. Vesikouruja vaihdettiin uudestaankin 1980-luvulla. Merkittävin julkisivuun vaikuttava

muutos oli eteläisen lappeen savupiippujen purkaminen. Alkerran eteisen lasitetusta tilistä muurattu uuni ja ”Ainon huoneen” pöytäuuni ovat siis toistaiseksi poissa käytöstä.

Vuonna 1986 rakennuksen julkisivut maalattiin Järvenpään kaupungin toimesta. Kellarista vuonna 2006 löytyneiden purkkien perusteella vaikuttaa siltä, että julkisivumaalina on käytetty Teknoksen Panu-ulkkomaalia, sävynä ”kaarna”. Värit valitsi sisustusarkkitehti Jatta von Konow siten, että mahdollisimman tarkasti noudatettiin ”alkuperäisväritystä” – käytännössä siis 1930-luvun väriasua.

Vuonna 2001 tehtiin sisäpuolinen tuentatyö, koska yläkerran lattia oli painunut.

Varsinaiseksi syyksi selvisi välipohjan alapuolisten katonkannattajien ilmeisen huono tuenta

kuva: Mona Mannerheim 1991, Jatta von Konowin omistuksessa

salin takan yläpuolella. Kaupungin isännöitsijän mukaan rakenne avattiin yläpuolelta ja huonosti tuettujen kahden katonkannattajan paino siirrettiin I-teräspalkin välilyksellä viereisille katon kannattajille. Työhön liittyen yläaulan ja makuuhuoneen lattialaudat uusittiin pääsääntöisesti.

Rouva Cooper eli pitkän ja aktiivisen elämän. Aina vuoteen 2002 saakka hänen nähtiin liikkuvan puutarhassa ja ylläpitävän 30-luvulta juontavan puisetomaisen puutarhansa kukkaistutuksia. Rouva Cooperin kunnan heikentyessä hän siirtyi osin sairaalahoitoon ja rakennus oli vailta vakuista asukasta vuodesta 2002 eteenpäin. Rouva Cooper kävi rakennuksessa muutamia kertoja vielä ennen kuolemaansa 23.5.2004. Tämän jälkeen rakennus siirtyi kaupungin hallintaan.

kuva: Mona Mannerheim 1991, Jatta von Konowin omistuksessa

^ Villa Cooper nykyasuaan. Pääsisäänkäynnin edessä on terassi. Oukulus 2006

v Talon pääsisäänkäynnin edessä on uudelleenpysäytystasesta lähtien ollut kohti ympäröivää hirsseinää. Kuva Järvenpään kulttuuritoimi / kuva-arkisto AC.

4 Rakennuksen sisätilat

Seuraava selostus huonejärjestyksestä perustuu käytössä olevaan asiakirja-aineistoon ja paikalla tehtyyn tutkimukseen sekä olettamukseen, että rakennuksen perusrunko nyky-muodossaan vastaa huonejaollaan hyvin pitkälle sitä millaisena se on toteutettu vuonna 1904. Rakennuksen suunnitteluasiakirjoista on tiedossa vain Sonckin kirjoittama *Sibeluksen huvilan* ja *Enckellin huvilan* yhteinen työselitys. Suunnitteluun liittyvää piirustusaineistoa ei ole löydynt. Nyt tehdyn tutkimuksen perusteella on laadittu periaatteellinen ennallistuspiirros. Kaikki tämän kappaleen värikuvat on kuvattu inventoinnin yhteydessä kesällä ja syksyllä 2006, kuvaajana Kai Winterhalter tai Mikko Bondorff. Arkkitehtitoimisto Okuluksesta.

ETENEN

Villa Enckellin aikaan rakennukseen saavuttiin suoraan kohti pääovea. Pääosan vesikatko muodosti sisäänkäynnin ja ulkoportaiden ylle pienen suojaisan katoksen. Vanhasta valokuvasta nähdään mien nuorehko koivupuu on aivan kiinni sisäänkäynnin katon päätyrätystässä – rakennusvaiheessa on selvästi haluttu jättää paikan luonnollinen puusto mahdollisimman lähelle rakennusta.

Eteläisen ulkoseinäninjan hirret jatkuvat pitkälle ulos nurkkasalkoksesta ja muodostavat ulkoportaan kaitteen sekä lähtötason katosta kannattelevalle keilamaiselle puupilarille. Vaikka ulkoseinä on muutoin pyöröhirttä on kyseiset hirret piiluttu puhtaiksi salkoksesta lähtien. Tämän hirsiseinän osaan on jätetty aukko, joka kertaa vieraisen kuistin aiheita. Vanhan valokuvan perusteella pilari ovat olleet vailla pintakäsitteilyä. Sisäänkäynnin kaiderakenne siirtyi ilmeisen koskemattomana uudelle sijaintipaikalle, ja on edelleen uudemman sisäänkäyntitasanteen osana. Cooperien aikaan pilari maalattiin valkoiseksi, kuten rakennuksen hirsirungon muutkin yksityiskohdat.

Westemarckin aikana ja rakennuksen uudelleenytyttämisen jälkeen sisääntulon asetelema muuttui, kun rakennusta lähestyttiin eteläisen julkisivun suunnalta. Cooperien aikaan, 1940-luvulla tilanne muuttui entisestään kun sisäänkäynnin edustalle rakennettiin pieni avoterassi *Ainolän* tapaan. Sisääntulokatoksen alkuperäinen rakenne on kuitenkin säilynyt muuttumattomana.

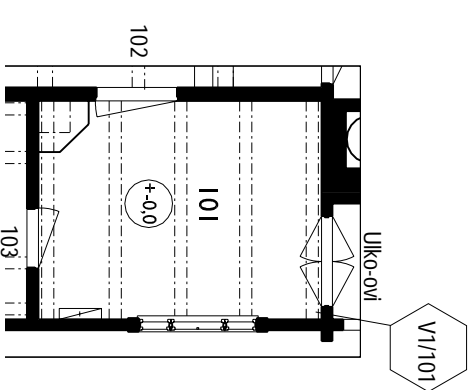

▲ Sisäänkäynnin pääovi nykyasuaan.
▼ Etinen nykyasuaan.

101 Eteinen

POHJA 1:100

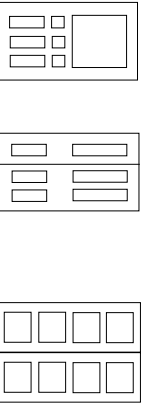

Ulkoportaita myöten saavutetaan pääsisäänkäynnille, jossa on pyöröikkunoin varustetut ja nykyisin punnaisiksi maalatut pariovet. Cooperien aikaan sisäovet korvattiin nykyisillä nelipeltisillä pariovilla. Eteisen seinät olivat tiettävästi alkujaan veistetyllä hirsipinnalla. Sonckin kirjoittamassa työselityksessä todetaan, että " *Sali, veranta ja eteinen, joiden seinää ei päällystetä paperilla ovat sen tähden puhtaaksi veistettävät.* " Eteishuoneen lomitaisia kattolaudoitusta kannattavat pyöröhirret (kts. tarkemmin "Sali"). Kattorakenteet ovat Enckellien aikaan olleet todennäköisesti pintakäsittelemättömät. Esimerkiksi *Ramsbyttanissa* eteisen katto ja seinien hirsipinnat ovat päivitynyttä, käsittelemättömää puuta. Viimeistään Cooperien aikaan eteisen kattorakenteet peittoaalattiin. Seinäpinnossa on ensin jonkinlainen paperointi tai pahvitus ja nykyisin levytyksen päällä tapetointi.

Eteisessä on vihreänruskeasta lasitusta tiliestä muurattu nurkka-uuni. *Aino*’asta tiedetään, että siellä ruokasalin vihreälasiteisen uunin tiliet valmistti tuusulalainen savenvalaja Grönroos.⁶⁴ Todennäköisesti uuni on muurattu siirron yhteydessä uudelleen alkuperäiseen muotoonsa. Talon keskuslämmitysjärjestelmän myötä eteiseen on sijoitettu yksi pelilinen radiattori.

Villa Cooper, inventointi 22.9.2006, Arkkitehtitoimisto Okulus

101 Eteinen

Pinta / rakennusosa	Seilte	Väri / pintakäsittely / pintamateriaali
Katto	Lomalaudoitus + pyöröhrispaikisto: lomalaudoitus höylättyä ja nurkat pyörästetty käsinhöyläällä, pyöröhrret käsin höylättyä / kuorittua	Lomalaudoituksessa harmaa öljymaali, pyöröhrisissä punainen öljymaali
Kattolista	Eriajaisia ja -ikäisiä kattolistoja: kouru-, suora- ja viistetty muoto	Musta mattamaali
Seinäpinnat	Harmaa, kuvioillinen paperitapetti. Alla rakennuslevy: oletettavasti lastulevy	Harmaa / valkoinen
Lattia	Koivuparketit, 18x65 mm ponttilautaa kalansuomukuvioon ladottuna	Ruskea, peitsattu ja lakattu
Jalkalista	Mäntyä, yläosassa helmi	Ohut lakkakerros (?)
Ikkunakehykset	Kookkaat: sivukappaleet kaareviksi muotoillut. Ikkunapenkki.	Harmaa öljymaali
Ikkunat	2-kertaiset sisään-ulosaukeavat, 3-aukkoiset, ulkopokat välipuitteilla jaetut, sisäpoket jakamattomat	Valkoinen öljymaali
Ovikehykset	Kookkaat: sivukappaleiden yläosissa kaareva muoto + puinen pisara (lat. guftae): muotoin suorat + sisäkantit pyörästetty	Harmaa öljymaali
Ovet	101-103 101-102 Ulko-oven sisäpariovi 	Harmaa öljymaali
Uunit	Nurkkauuni, lasitettu vihreä / ruskeavivahaheinen tili (ei käytössä)	
Radiaattori	Peltinen levytatteri	Harmaa, maalattu
Valaisimet	Metallinen / lasinen kattovalaisin	
Havaitut vauriot	V1/101: kosteusvaurio ja ampaipesä katossa, ulko-oven päällä	
Historia / muutokset	Ulko-oven sisäpariovet lisätty oletettavasti 1940-l: koivuparketit oletettavasti 1940-l: uuni poistettu käytöstä kun piippu puretti (aika=?); seinät levytetyt (aika=?)	

SALLI

Rakennuksen päätia ja toiminnallisesti keskeisin huone on sali. Salista on alun perin ollut välitön kulkuhuheys eteiseen, ruokasaliin, yläkertaan ja itäpuolen avokiuistille sekä palvelijain tiloihin ja sitä myöden keittiöön. Salin merkittävyys käy ilmi myös hirsiseinien käsitteilytavasta. Salin seinät ovat talon muista tiloista poiketen kauniisti kuorittua pyöröhihintä. Sonck kirjoittaa nimenomaan *Enckellin huvilaa* koskevassa työselityksen osassa, että ”sali, veranta ja eteinen, joiden seininä ei päällystetä paperilla ovat sen tähden puhhaaksi veistettävät”. Työselityksestä poiketen on sali päädytty tekemään pyöröhirsipintaiseksi.

Sonckin työselityksessä todetaan vielä hirsityön viimeistelystä, että ”... valmiina rivetään saumat molemmin puolin tappura riveillä”. Nykyasussaanakin salissa on hirsisaumojen pinnossa siisti ruskea riveys, eli ohuesta pellava- tms. kuidusta tehty jälkittilkintä, hirsisaumojen tiivistys. Tämän alla on havaittavissa sekalaisemmasta kuidusta, kutomo- jätteestä tms. tehty varsinainen tilke.

Salin länsipäässä on neljän erillisen ikkunan muodostama ikkunaryhmä. Lisäksi itäseinällä on yksittäinen pienempi ikkuna, joka sijoittuu ulkoa katsoen parvekesyvyyteen. Enckellien alkaisesta vanhasta valokuvasta voidaan todeta, että ikkunaryhmän edustalle oli sijoitettu kookas pöytä katoista roikkuvine öjylamppuineen sekä uunin viereen sohva ja istuinyhmä. Ikkunoiden eteen sijoitettu pitkänomainen pöytä muodosti tukevan taustan salin muulle, oletettavasti vapaammaksi jäteyille osalle. Salissa oleva nykyinen kalusto on teetetty 1945 Puurakenne Oy:llä. Tammesta tehty keitaustyylinen, lähinnä barokkinen kalusto (senkki, ruokapöytä, nurkkahopeakaappi, 10 tuolia, arkku, akvaariopöytä ja kirjajhylly) maksoi silloin 300 000,-markkaa.⁶⁵

⁶⁵ Sali nykyasussaan

v Hirsien saumoihin tehtyä jälkittilkintää. Syvemmillä näkyissä värillisistä tilkettä.

Salin keskeisenä elementtinä ovat yläkertaan nousevat mäntypuiset portaat, joiden alle on sijoitettu komerotiloja. Sonck kirjoittaa, että ”raput tehdään yksinkertaiset spesialljiirustusten mukaan, rappuaskelet tehdään lankusta.” Porrasaskeleet onkin tehty yksittäisistä paksuista lankuisista ja kaide höyättyistä laudoista. Salista nousevan portaan järjestely on tuttu jo *Hvitträskin* salista (Geselius, Lindgren, Saarinen 1901-03) ja Sonck käytti sitä myös mm. *Ainolassa* ja *Ramsbyttanissa*. Portaiden alaosassa on lepotasanne, josta *Villa Enckellin* aikaan oli käynti sisääntulo puolen kuistille. Alkuperäinen ulos johtanut lasiovi on edelleen käytössä välilovena. Salin nurkkaan, ja pimentoon portaiden alle, Sonck sijoitti kulkuyhteyden palvelijoiden puolelle. Tämä ovi on edelleen olemassa salin puolella, mutta ruokasalin puolella ovi on jäänyt uudempien pintakerrosten alle todennäköisesti 1930-luvun muutostöiden yhteydessä. Takkaunin vierestä on puolestaan kulkuyhteyks pohjoispuolen ruokasaliin.

^ Porras nykytilassaan.

v Maire (sittemmin Yrjö) ja Agneta Cooper ruokapöydän ääressä oleratavasti 1940-luvulla.

Kuva Järvenpään kaupunki / kulttuuritoimi AC.

Salin katon palkiston yksityiskohtia

Kuten kaikissa alakerran tiloissa keittötöä lukuunottamatta, kattorakenne (välirohja) toteutettiin salissa näkyviin jäävin pyöröhisipalkein. Sonck kirjoittaa työselityksessään, että "Sisäkatot tehdään höylätyistä pyöreäkulumaisista laudoista, joita kantaa joko ympyräiset eli nelikulmaiset höyläyt orret". Myös Ainolan ruokasalin palkisto on "ympyräinen". Vertailukohtana voidaan todeta, että esimerkiksi Hviträskin salin katto (1901-03) on toteutettu nelikulmaisena palkiston kannattamana laudoituksena. Ramsbyttanissa puolestaan pyöröpuisten kattopalkkien kyljet on oikaistu. Villa Enckellissä palkiston kannattama lomittainen laudoitus toteutettiin, kuten Sonck selostaa, höylätyistä laudoista joiden kanit pyöristettiin voimakkaasti. Pyöristyksissä on edelleen nähtävissä käsityön, höyläämisen jälki. Koska laudoitus laskettiin palkiston päälle, ei katossa ole nähtävissä nauvoja tms. kiinnikkeitä.

Onn. palkiston höylätyt tulet, ollen 900 mm. paksuus.
 Alla olevan perustuksen halkimien 1 1/2" paksuisia, ponda-
 tuista ja höylätyistä pehko laudoista.
 Sääköt tehdään höylätyistä pyöreäkulumaisista
 laudoista. josta kantaa, joko ympyrä-
 väist eli nelikulmaiset höylätyt orret. Näitä
 perustuksia kantaa ovien päälle oleva laudoitus
 höylätyistä pehko laudoista. Niistä
 kantamaan viinit perustaan. Viinitin tehdään
 perustusta etä sekerankien höylätyistä.

Ole Jonckin kirjoittamasta työseloituksesta, jossa havainnointus kattolaudoituksista.

Nykyisessä asussaan salin seinä- ja kattopinnat ovat mäntypuuta, jolle ilmeisesti on tehty jokin ohut, hieman puuta tummentava pintakäsittely. On vaikea sanoa tehtiinkö tämä jo Enckellien aikaan, vai oliko puu vailia pintakäsittelyä. Vanhasta *Villa Enckellin* aikaisesta sisävalokuvasta käy ilmi, että salin tunnelma on perustunut puisiin pintoihin. Valokuvassa lankkullattian pinta hohtaa melko vaaleana, mahdollisesti puhtaaksi kuurattuna. Sonck kirjoittaa työselityksessä talon lattioista, että ”*alakeran permannot tehdään 1½” paksuisia, pontatuista ja höylättyistä petäjälaudoista*”. Nykyinen petsattu ja lakattu suomukuvioinen koivuparketti on oletettavasti 1940-luvun lopulla, Cooperien ajalta. Myös portaiden kaksi alimmaista, salin suuntaan käännyttyä porrasta on tässä vaiheessa uusittu koivupintaisiksi. Koivuparketteja ei ole vuosien saatossa ilmeisesti kertaakaan uudelleenlakattu. Parkeutin pinnassa näkyy kuurauksen ja käytön jälki ja lattian kiilto on himmentynyt.

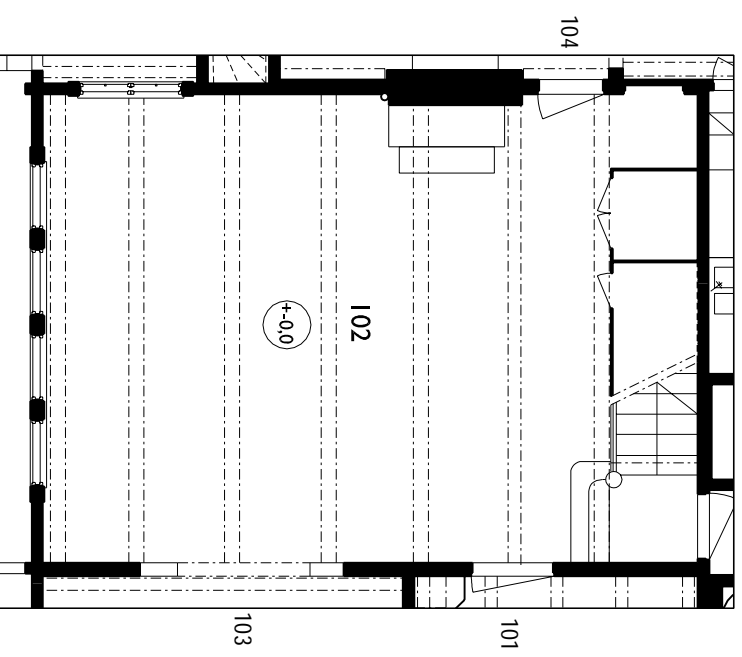
Salin alkuperäisen tulipesän tyyppistä tai ulkoasusta ei ole tietoa. Nykyinen mantteliuuni on ulkopinnaltaan maalattua tiiltä ja sen päällä on puinen maalattu kansi. Rapattu ja maalattu leveä piippu ja palomuuri muodostavat tulipesälle taustan. Sonck kirjoittaa työselityksessä rakennustavasta tulipesien kohdalla: ”*Kaikki välseinät menee uunin kohdalla läpi hiirsiseinänä, paitsi semmoissa paikoissa missä on uuni samalla kohdalla molemmin puolin seinää, semmoissa paikoissa jätetään seinään aukko, mihin uuni tekiä muuraa molemmille uunille yhteisen palomuurin*.” Salin kohdalla leveästä piipusta on muodostunut välipohjapaikistolle ongelma – kaksi paikkeista on jouduttu ripustamaan välipohjassa vekselirakenteella. Vaikka rakennetta on uusittu tai vahvistettu (tieto epäselvä) 2001, kertovat salissa näkyvät pulttien päät kannatustavan olevan vanhaa perua.

^ Cooperien aikaan, 1940-luvun lopulla tehtyä koivupintaa lattiaa. 18x65 kokoisesta pontatusta puusta suomukuvion on tehty ladonta. Kuvassa portaanaluskappista löytyneitä malli- ja varakappaleita lattiapuusta.

102 Sali

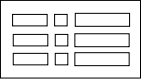
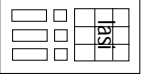
POHJA 1:100

^ Pakkisto katkeaa piipun kohdalla. Hirret on kannatettu ripustusangolla vekselirakenteesta v salin mantelirakke, jonka pinna maalattu puhtaaksi murattua tiliä muistuttavaksi.

Villa Cooper, inventointi 22.9.2006, Arkkitehtitoimisto Okulus

102 Sali

Pinta / rakennusosa	Selite	Väri / pintakäsittely / pintamateriaali
Katto	Lomalaudoitus + pyöröhrispalkkisto. lomalaudoitus höylättyä ja nurkat pyörästetty käsihöylällä, pyöröhriret käsin höylättyä / kuorttua	Ohut rusehtavan sävyyn antava pintakäsittely (tenaus/vernissaus?)
Kattolista	Pieni mäntypuinen kourulista seinillä katon hrispalkkisto törmää	Kuten muu katto
Seinäpinnat	Pyöröhrisi, käsihöylätty / kuorttu. saunoissa ruskea tilke (riveys)	Kuten katto
Lattia	Koivuparketit, 18x65 mm ponttilaataa kalansuomukuvioon ladottuna	Ruskea, peitsattu ja lakattu
Jalkalista	Pieni puolipyöreä peitelista, koivua (?)	Ohut lakkakerros (?)
Ikkunakehys	Kookkaat: käsin höylätien muotoillut. Ikkunapenkki:	Harmaa oljymaali
Ikkunat	2-kertaiset sisään-ulosaukeavat. 1-aukkoiset, ulkopokat välipuitteilla jaetut, sisäpokat jakamattomat	Valkoinen oljymaali
Ovikkehys	Kookkaat: sivukappaleiden yläosissa kaareva muoto + puinen pisara (lat. gultae); muodon suorat + sisäkanit pyörästetty	Harmaa oljymaali
Ovet	102-104 102-106 	ov 102-104 käsittelemättömän mänty (huoneen 104 puolelta oljymaalattu harmaa) ov 102-106 oljymaalattu ruskea
Uunit	Mantellitakkauuni jossa puinen oljymaalattu kanssi	Uunin pintaan oljymaalattu tiilikuviointi
Radiaattori	2 kpl pellinen levyattori	Harmaa, maalattu
Valaisimet	Kattokruunu	
Havaitut vauriot		
Historia / muutokset	Aukko avattu huoneiden 102-103 välille oletettavasti 1940-l; koivuparketit oletettavasti 1940-l; portaan kaksi alinta askelmaa sekä lepotaso uusittu lattian teon yhteydessä; entinen palvelijoiden ovi portaan alla jäänyt valille käyttöä (uunnassa) tilan 104 muutosten jälkeen.	

TYÖHUONE

Pitkänomainen huone, johon alun perin vain eteisestä on ollut kulkuuyhteys, lienee toiminut Enckellien aikaan Göstan työhuoneena (lääkäriin vastaanottoona?) ja sittemmin Edvard Cooperin ja lopuksi Agneta Cooperin työhuoneena. Sisäkatto on muodoltaan kolmilappainen, mikä korostaa huoneen pitkänomaisuutta. Katon taitteissa on laudoitusta kannattavat pyörohirit. Katon vanhimmasta pintakäsittelystä ei ole tietoa. Tiettävästi 1941 tai –42 otetuissa valokuviissa Cooperin työhuoneesta näkyy seinissä vaakakuvioiden tapetti (tms.). Tämä muistuttaa nykyisin seinissä olevaa ruskeaa, oletettavasti Cooperin oman tehtaan valmistamaa paperinartappetta.⁶⁶ Samaisista valokuviista käy ilmi, että työhuoneen ja salin välinen seinä on 1940-luvun alussa ollut ehjä, joten nykyinen kookas aukko on avattu myöhemmin, mahdollisesti 1940-luvun lopussa. Oletettavasti samassa yhteydessä koko alakerran oleskelutiloihin on tehty nykyinen koivupuinen lattia. Tummaksi maalattu katto, tummat ovivuorilaudat ja vaaleat ikkunakehyslaudat näkyvät 1940-luvun valokuviissa. Sittemmin ovikehykset on maalattu vaalean harmaiksi.

⁶⁶ Työhuone Cooperien aikaan oletettavasti 1940-luvun alussa. Huoneen salinpuoleinen seinä on vielä ehjä.

Kuva jäsenpään kulttuuritoimii / kuva-arkisto AC.

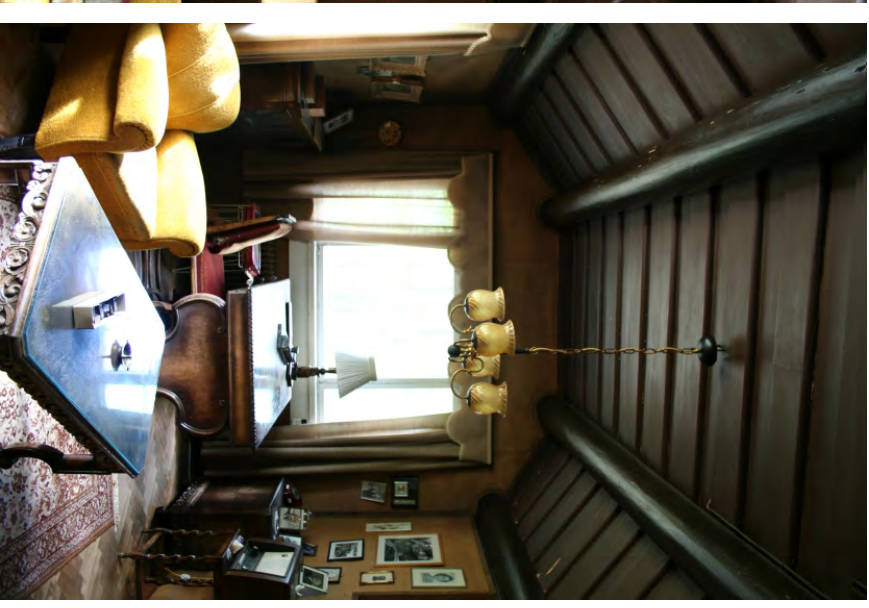
^v Kuva samasta kohdasta, nykytilanne. Seinään puhkaistu aukko 1940-luvun lopulla.

Työhuoneen sivuseinällä on kookkaampi etelään suunnattu ikkuna. Rakennuksen ulkoasussa sivuseinän ikkunan päällä on pieni poikkipiipäty. Näin ikkuna saa paremmin luonnonvaloa kuin esimerkiksi matalalle ulottuvan räystään varjtoon jäävä eteisen ikkuna. Ulkoasussa merkittävä poikkipiipäty ei kuitenkaan muutoin näy sisätilassa – huone on päinvastoin pitkitäin suuntautunut.

Työhuoneessa on oletettavasti ollut tulipesä, seläkkäin eteisen uunin kanssa. Uudelleenpystytyksen yhteydessä tulipesä on todennäköisesti muurattu uudelleen, koska sekä Vårbackasta että Myllytieletä otetuissa vanhoissa ulkovalokuvissa näkyy kookas piippu, joka sijoittuu yläkerrassa yläaulan ja makuuhuoneen lapeikkunoiden väliin. Piippu on sijainnut alakerrassa eteisen ja työhuoneen väliseinän kohdalla. Myös työhuoneen laitimmaisien kattohirren näkyvässä oleva pulttitios, jota on käytetty talon muidenkin tulipesien kohdan rakennetarkoituksissa, paljasta, että tulipesän paikka on huomioitu hirsirakenteissa.

Talon muista peltiradiaattoreista poiketen työhuoneessa on edelleen valurautainen Tanskassa valmistettu radiaattori.

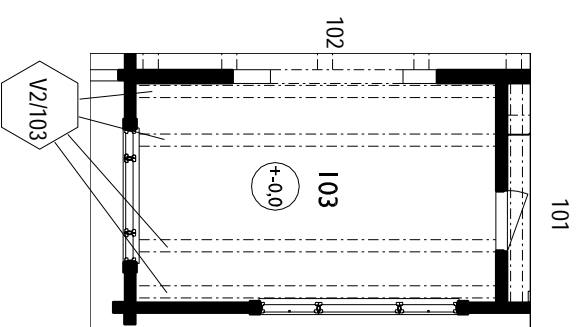
Radiaattori seisoo lisäksi nykyistä koivupuista lattiaa vanhemman, alemman lattiarakenteen päällä. On siis todennäköistä, että nurkkauni on purettu joskus 1930-luvulla, jolloin huone on paperinarutapetoitu ja varustettu valurautaisella radiaattorilla.

^ Yalioven seinä, jossa vasemmalla on alurperin sijainnut tulipesä.
> Huoneen päätyikkunaseinä.

103 Työhuone

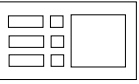
POHJA 1:100

^ Laittimäinen kattohirsi on ripustettu seinähirrestä, sillä hirsi ei jatku ehtiä päätyseinään saakka. Kun tulipesä on poistettu on hirteen tehnyt jätös, jonka sauma näkyy kuvassa.
 v Talon vanhin tanskalaisvalmisteen radiattori seisoo työhuoneen alemman lattiarakenteen päällä. Vasemmalla paperinavutapetta.

Villa Cooper, inventointi 22.9.2006, Arkkitehtitoimisto Okulus

103 Työhuone

Pinta / rakennusosa	Selite	Väri / pintakäsittely / pintamateriaali
Katto	Kolmihaikoinen kattomuoto: lornalaudotus + pyöröhiisipalkisto: lornalaudotus höylättyä ja nurkat pyörästetty käsihöylällä, pyöröhiiret käsin höylättyä / kuorittua	Laudotus ja palkit: ruskea öljymaali
Kattolista	Pieni L-mallinen reunalista	Kuten muu katto
Seinäpinnat	Paperinarulapetti (?)	Öljen sävy
Lattia	Koivuparketit, 18x65 mm ponttilautaa kalansuomukuviioon ladottuna	Ruskea, peitsattu ja lakattu
Jalkalista	Mäntyä, yläosassa helmi	Ohut lakkakerros (?)
Ikkunakehys	Kookkaat: päätyikkunassa kaarevamuotoiset, sivuseinän ikkunassa suorat. Käsin höyläyty pyörästetyt Ikkunapenkki.	Harmaa öljymaali
Ikkunat	2-kertaiset sisään-ulosaukeavat, 3-aukkoiset, ulkopokat välipuitteilla jaetut, sisäpokat jakamattomat. 2 kpl ikkunoita	Valkoinen öljymaali
Ovikehys	Kookas: sivukappaleiden yläosissa kaareva muoto + puinen pisara (lat. guttae); muutoin suorat + sisäkantit pyörästetty	Harmaa öljymaali
Ovet	103-101 	Harmaa öljymaali
Uunit		
Radiaattori	1 kpl valurautainen radiaattori, valmistaja Hollesen, Köpenhavn	Ruskea, maalattu
Valaisimet	Kattovalaisin	
Havaitut vauriot	V2/103: kattopakkin maali pinta hisseille: syynä mahdollisesti pakkien kosteuseläminen	
Historia / muutokset	Aukko avattu huoneiden 102-103 välille oletettavasti 1940-l: aukon viereiseen kattohihteen lisätty kannatuspuitti, jolla hirsi tukeutuu viereiseen seinähihteen. Koivuparketit oletettavasti 1940-l: huomi radiaattori seisoo aiemman lattiarakenneen päällä;	

RUOKASALI JA TARJOILHUONE (?)

Villa Enckellin aikaan ja oletettavasti uudelleenytytämisenkin jälkeen huone muodostui kahdesta erillisestä tilasta. Vanha väliseinän patikka on edelleen nähtävissä saliin johtavan oven vieressä. Suurempi tila oli jo *Enckelleiden* aikaan tarkoitettu oletettavasti ruokailun ja Agneta on kutsunut tilaa entiseksi ruokasaliksi.⁶⁷ Pienempi tila taas oli oletettavasti joko tarjoiluhuone tai palvelijan huone. Molempien huoneiden kattolaudoitusta kannattelevat pyöröhirret. On kuitenkin huomattava, että palkisto katkeaa väliseinänlinjan kohdalla. Kun pienen huoneen puolella hirsiä on 6 kpl, on niitä ruokahuoneen puolella 5 kpl. Ruokahuoneen puolella laiturimainen hirsi katkeaa kahteen osaan hormin kohdalla, ja hirsi-palkit on ripustettu pulleilla väliseinähirsiin. Tämä kattopalkkien riiputtaminen on peräisin joko alkuperäisestä rakenteesta tai uudelleenytytämisen ajalta.

Coopereiden aikaan, tietävästi 1930-luvulla, huoneiden välille avattiin kookas aukko. Rakenteen tukemiseksi ullakolle tehtiin ansarakenne, joka siirtää aukon kohdalla poistettujen hirsi-en kantavan tehtävän aukon laidoille. Mikäli pieni huone on toiminut nimenomaan tarjoilutilana on sen ja ruokahuoneen välillä todennäköisesti ollut jo alun perin oviaukko. Huonemuutoksen yhteydessä tarjoiluhuoneesta saliin johtanut ovi poistettiin käytöstä, mutta ovilevy on edelleen näkyvässä salin puolella.

Ruokahuoneen länsi-pohjoisnurkassa on nurkan ympäri kiertävä matalahko ikkuna. Tämä nurkkaikkuna näkyy 1920-luvun valokuvassa, joten on todennäköistä, että se myös kuuluu huvilan alkuperäiseen muodontaan.

Cooperien aikaisista valokuvista käy ilmi, että kattopalkit on maalattu tummiksi viimeistään 1950-luvulla ja kattolaudoitus vaaleaksi. Nykyisin kattorakenteet ovat vaaleanharmaan öljymaalin peitossa. Lattiasa on suomukuvioinen koivuparketti, kuten muuallakin alakerrassa.

⁶⁷ Edward Cooper 940-luvun alussa ruokahuoneessa, kun huone on yhdistettynä tarjoiluhuoneeseen. Taisalla vielä alkuperäiset välikunat. Kura jäljennäisiin kulttuurioimii /Auva-arkisto AC

^v Sama paikka nykytilassaan. Oikeanpuoleinen ikkuna on poistettu ja toista ikkunaa korotettu 1940-luvun lopussa.

Länsiseinällä on ovi, joka johtaa kaapeaan eteisvälikköön ja sitä myöden ulos pienelle länsiparvekkeelle. Näiltä osin tilanne on sama kuin alun perin, *Villa Enckellin* aikaan. Uudelleenpystyttämisen yhteydessä toiseen eteisvälikön komeroista sijoitettiin kelaariin johtavat jyrkät portaat. 1930-luvun lopussa rakennusrungon ulkopuolelle tehtiin suuri terassi, johon järjestettiin kulku parvekkeen kautta avaamalla aukko hirsiiseen kateeseen. Vanhan parvekkeen sangan matalalle tulevaa aukon (h = 173 cm) yltävää palkkia ei kuitenkaan poistettu. Läntisen parvekkeen ja uuden terrassin välinen tasero on noin 50 cm.

Saunan ja kylpyhuoneen rakentaminen, oletettavasti 1940-luvun lopulla, muutti myös ruokasalin sisätiloja. Palvelijan huoneessa oli alkuaan ollut kaksi melko korkealle sijoitettua yhden ruudun korkuista ikkuna. Kun kylpyhuone rakennettiin jäi itäpuolen ikkuna uuden rakenteen sisään. Ikkuna näkyy vanhoissa sisävalokuviissa ja sen rakenteita on jäljellä kylpyhuoneen yläpuolisessa ullakotilassa. Tässä yhteydessä uusittiin myös jäljelle jäänyt ikkuna. Ikkunan malli muuttui kaksi ruutua korkeaksi ja ikkunapenkkiä laskettiin alas. Ikkunan malli on sama kuin yhtiä aikaa rakennetussa autotalissa.

Huoneessa olevan manttelitakan nykyinen muoto lienee peräisin Coopereiden ajalta, joko 1930- tai 1940-luvun muutoksista. Takan värillisessä laastipinnassa on raavinatatekniikalla tehdy koristeellinen kuviointi ja kansi on lakattua mahonkia. Kiinnostavaksi uunin tekee tulipesän sisäpuoli, jossa laasti on rapautunut ja paljastaa Ainolan takasta tutun olaisen, kirkkään vihreän lasitetun tilipinnan. Todennäköisesti on ruokasalinkin uuni alun perin ollut Griönroosien savenväläjien tiilistä tehdy, mutta viimeistään Cooperit ovat uusioikäyttäneet tiiliä manttelitakan muurauksessa.

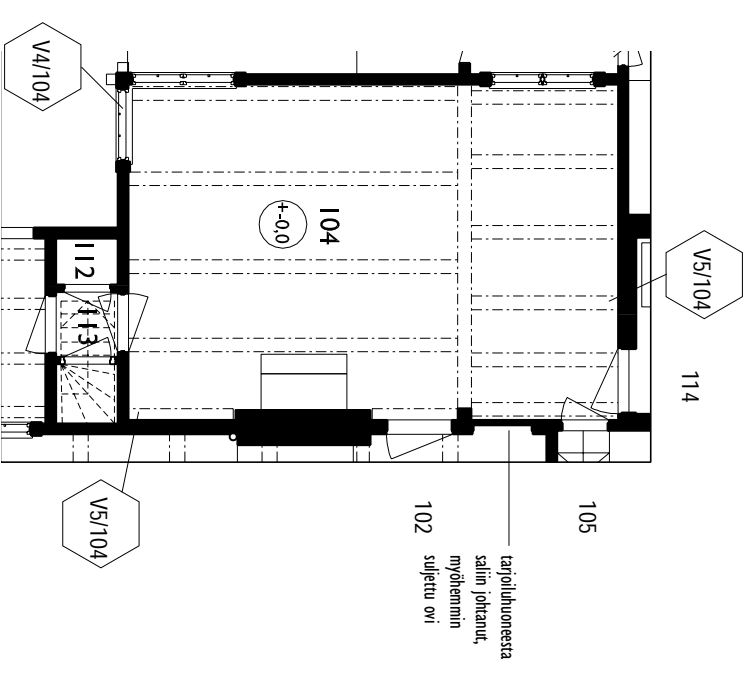
^ARuokasali oletettavasti 1940-luvun alussa. Katon palkkisto tumma.

^BKuva Jämsessä kulttuuritoimintaa / lausa-aikeista AC

^V Myyrihanne. Katto kahtaataan vaalean hamaa. Parvekkeelle johtavan oven yläpuolella on alun perin ollut oletettavasti ikkunarakennetta.

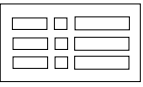
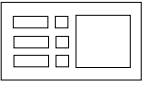
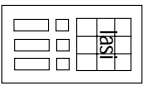
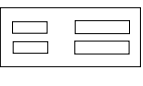
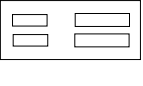
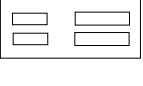
104 Ruokasali ja tarjoiluhuone (?)

POHJAT 1:100

- ^ Ruokasalin mantelitakka.
- v kattopalkista vanhan väisäriä molemmin puolin. Tasaalta salin johdara ovi. Sen vasemmalla puolella on seinäpinna takana vielä entinen tarjoiluhuoneesta salin johdant ovi.

104 Ruokasali ja tarjoiluhuone (?)

Pinta / rakennusosa	Selite	Väri / pintakäsittely / pintamateriaali
Katto	Lomalaudoitus + pyöröhirsipalkkisto: lomalaudoitus höyryähtyä ja nurkat pyörästety käsinhöyryällä, pyöröhrret käsin höyryähtyä / kuorttua (huom! pyöröhrsipalkkisto eri rytmissä tilan eri osissa)	Laudoitus ja palkit: vaalea harmaa öljymaali
Kattolista	Pieni puolipyöreä peitelista seinillä joihin katon hirsipalkkisto törmää	Kuten muu katto
Seinäpinnat	Harmaa, kuvioellinen paperitapetti. Alla rakennuslevy: oletettavasti huokoinen puukuitulevy	Harmaa / valkoinen
Lattia	Koivuparketit, 18x65 mm ponttilautaa kalansuomukuvioon ladottuna	Ruskea, peitsattu ja lakattu
Jalkalista	Kellaprofiilinen kapea lista	Harmaa öljymaali
Ikkunakehyks	Pienet n. 18x40 mm kankkaat peitelistat: ikkunapenkit	Harmaa öljymaali
Ikkunat	2-kertaiset sisään-ulosaukeavat, nurkkaikkunat 1-aukkoiset, ulkopokat välipuitteilla jaeut, sisäpokat jakamattomat Pohjoisen ikkuna uudempi (1940-l), 2-kertainen sisään-ulosaukeava: 2-aukkoinen, sisä- ja ulkopokissa välipuitteet	Valkoinen öljymaali
Ovikehyks	Kookkaat: sivukappaleiden yläosissa kaareva muoto + puinen pisara (lat. guftae): muutoin suorat + sisäkantit pyörästety	Harmaa öljymaali
Ovet	104-114 104-113 113-ulos 104-105 113-112 113-kellari 	113-ulos: ruskea öljymaali 113-112 ja 113-kellari: männyppuu Muit: harmaa öljymaali
Uunit	Rapattu, koristekuviointu mantelilakkauuni jossa lakattu mahonkinen kansi:	Kellanvihreä vanilaasti
Radiaattori	2 kpl peltinen levypatteri	Harmaa, maalattu
Valaisimet	2 kpl kattovalaisin	
Havaiut vauriot	V4/104: nurkkaikkuna (hikoilee?) johtaa aika-ajoin vettä sisälle. V5/104 valuneen veden jättämä jälki tapetissa	
Historia / muutokset	Alkuaan palvelijahuoneen (?) muodostanut seinä poistettu ja ruokasali suurennettu nykyiseen muotoonsa oletettavasti 1940-l: salin johtanut palvelijan ovi laitettu tässä yhteydessä umpeen ja ovi nykyiseen WC/Sh tilaan (114) avattu: seinät levytetty oletettavasti 1940-l jolloin pohjoinen ikkuna uusittiin ja päätysseinällä ollut ikkuna-aukko rakennettu umpeen (näkyvässä edelleen ulakolla): koivuparketit oletettavasti 1940-l	

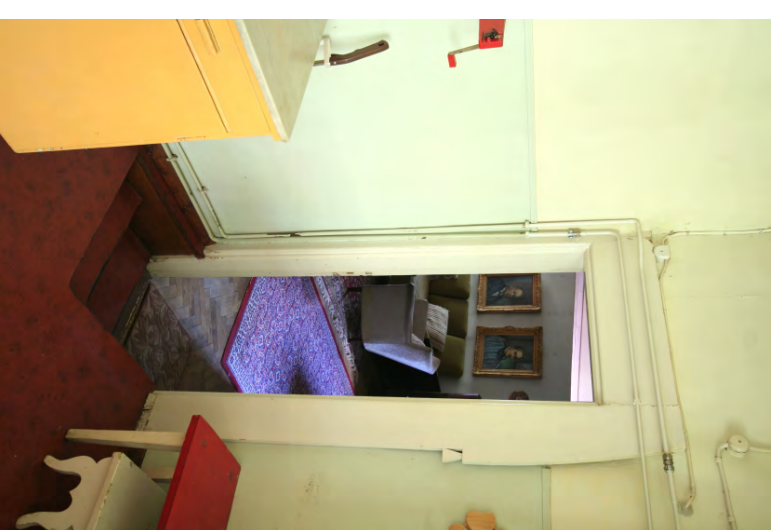

KEITTIÖ

Keittiöstä on ollut kulkuyhteydet sekä palvelijan huoneisiin että sisääntulokuisille ja lisäksi oma sisäänkäynti eteisiineen. Jo Vårbackassa keittiöeteiseen saavuttiin pitkiä ulkoportaita myöden, joiden yläpäähän pääosan katto muodosti pienen katoksen. Eteisestä on mahdollisesti ollut kulkuyhteys pienen palvelijan huoneeseen, joka nykyisin toimii WC/ suihkutilana. Alun perin keittiöstä astuttiin kaksi askelta alas rakennuksen poikkipäädystä sijainneeseen tarjoiluhuoneeseen, josta puolestaan oli kulkuyhteys saliin ja todennäköisesti myös ruokasaliin. Keittiöstä oli *Villa Enckellin* aikaan palveluyhteys myös sisääntulokuisille, jota mahdollisesti on käytetty esim. aamiaisen tarjoiluun. Avokuisin puolelta oli keittiöstä lohkaistu osa ruokakomeroiden järjestämistä varten. Nykyinen pitkittäinen seinä on tehty hirrestä, mutta poikittaiset kevytrakenteisina, kuten Sonck kirjoittaa: "*Kyökin konttorien (komeroiden) väliseinät laudoista.*" Myös Coopereiden aikaan on itäpäähän komero toiminut keittiökäytössä.

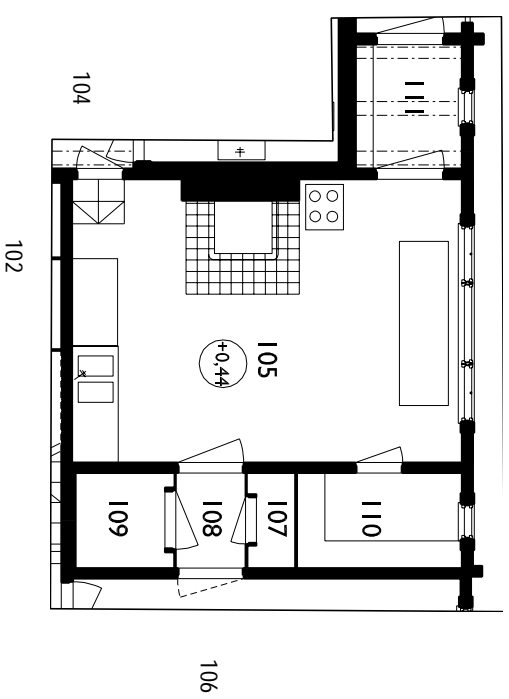
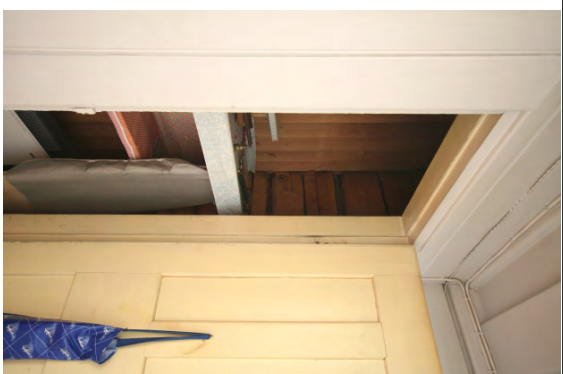
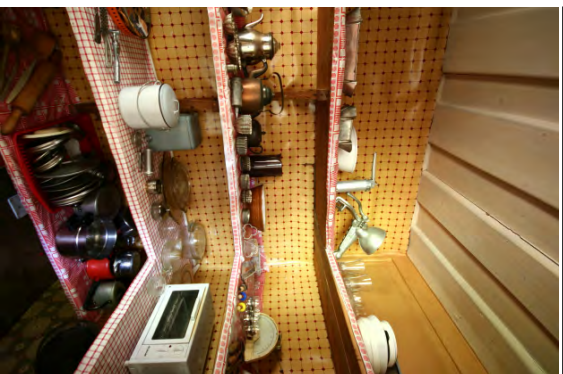
Muista alakerran tiloista poiketen keittiön kattorakenteissa ei ole näkyvää kantavaa palkistoa, vaan lomalaudoitus on kiinnitetty alta päin välipohjarakenteeseen. Ilse keittiöhuoneessa laudoitus on rakennuksen pituussuuntainen, kun taas komeroissa ja keittiöeteisessä se on poikittainen. Keittiöeteisessä taasen ovat pyöreät palkit näkyvissä. Komeroissa katto näkyy edelleen pintakäsittelemättömänä, mutta muutoin keittiötiloissa katot on öljymaalattu.

Keittiön lattiasa on tätä nykyä punainen muovimatto ja sen alla vanhempi maalattu lankkulattia. Enckellien tai Westermarckin aikaisesta keittiön tulipesästä ei ole tietoa. Nykyinen metallipintainen Kastor puuhella on oletettavasti 1930-luvulta. Sen kohdalle lattiaan on tehty punaisista ja harmaista keramiisista laatoista laatoitus, joka todennäköisesti kertoo vanhemman unnin mitoista. Keittiön vanhimmat kiintokalusteet saattavat olla 1930-luvulta. Vanerisin liukuovin varustettu viino kuivauskaappi oli funktionalismin mukanaan tuoma uutuus moderniin keittiöön.

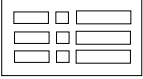
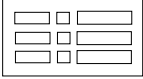
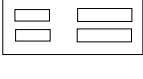
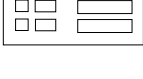

< Keittiöetinen.
> Kulkuyhteys entiseen tarjottuhuoneeseen.

105 Keittiö

POHJA 1:100

< Ruokakamero (110)
 > Kaminenäikkö (108-107)
 v Kästör- liestuin.

Pinta / rakennusosa	Selite	Väri / pintakäsittely / pintamateriaali
Katto	Tiliossa 105, 107-110 pekkiä lomalaudoitu; höylättyä ja nurkat pyörästetty käsihöylällä. Tuulikaapissa 111 lisäksi pyöröhrret.	Tiliossa 105, 108, 110 ja 111 valkoinen öljymaali. Komerossa 107 ja 109 maalaaton
Katolisia	Pyörästettyreunainen lauta	Kulien muu katto
Seinäpinnat	Rakennuslevy: oletettavasti kovalevy/jaeltuina kahteen kenttään puulistalla (rintavarustus). Lieden taustalla lasitettu valkoinen kaktuunkivi	Yläosa kellainen, alaosa sinivihreä öljymaali
Lattia	Punainen muovimatto jonka alla vanhempi ponttilaualattia, lieden kohdalla harmaa keraaminen laatta jossa punaisella kehys	Punainen / harmaa
Jalkalisia	Keilaprofiilinen kapea lista	Petsattu + lakattu
Ikkunakehys	Kookkaat: käsin höylätien muotoillut. Ikkunapenkki.	Valkoinen öljymaali
Ikkunat	2-kertaiset sisään-ulosaukeavat: keittiössä 3-aukkonen; ulko- ja sisäpokat välipuitteilla jaeltu. Ruokakomeroissa (110) ja tuulikaapissa (111) 1-aukkoiset välipuitteottomat ikkunat.	Valkoinen öljymaali
Ovikehys	Kookkaat: sivukappaleiden yläosissa kaareva muoto + puinen pisara (lat. guttae); muotoin suorat + sisäkantit pyörästetty	Harmaa öljymaali
Ovet	105-108 105-111 105-110 111-ulkko 108-109 108-107 	Valkoinen öljymaali
Uunit ja kalusteet	Liesiuuni, metallipintainen, Kastor. Keittiökaluusteet puuta / vaneria, maalattu.	Uuni patinoitunut teräs. Keittiökaluusteet maalattu kirikkaan oranssi kalustemaali mn.
Radiaattori	1 kpl peittinen levypatteri	Harmaa, maalattu
Valaisimet	2 kpl pailovalaisimia (laskipuu) katossa	
Havaitut vauriot		
Historia / muutokset	Väliloven 105-108 kohdalla seinäniirissä (komerossa 107) merkintä "konttoirin ovi nro 5" (konttori=komero). Katto-pinnat olleet oletettavasti 1918 jälkeen maalaamattomat (kts. komerot 107 ja 109). Alunperin (1904-1918) keittiöstä on ollut yhteys avokuisille (106), mutta 1918 kuisti muutettu sisätiläksi. Tässä yhteydessä komero- ja ovijärjestelyä (107-110) mahdollisesti muutettu aiemmasta asusta. Tuulikaapista 111 ollut mahdollisesti kuku nuoneeseen 114. Saunan ja pesutilojen rakentamisen yhteydessä tämä on laitettu umppeen (?). Keittiökaluusteet mahdollisesti 1930-luvulta.	

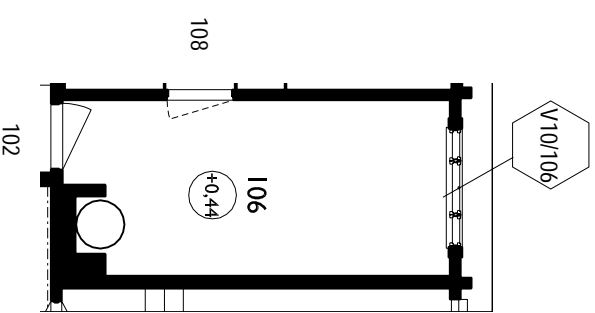

106 "Ainon huone"

POHJA 1:100

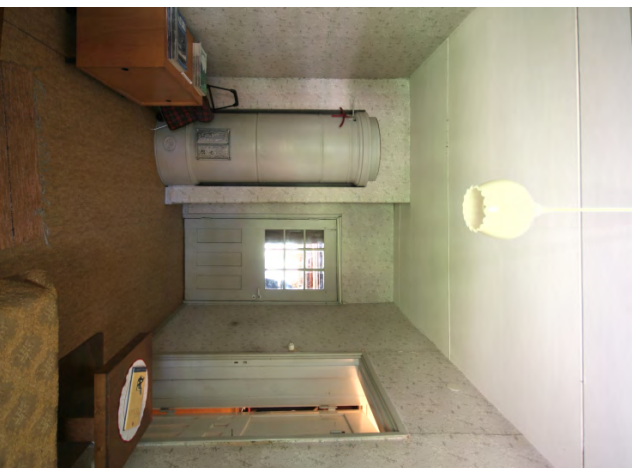
Kuva 1930..40-luvun vaihteesta. Ennen avokuisin kohta on vielä hahmotettavissa vaaleammista pyöröhirsiä. Päätysinäällä "Ainon huoneen" uudempi ikkuna, johon "epäloogisesti" on tehty kaarevanmuukiset vuorilaudat, kietion lisäksi. Päättyjüksivun alaosassa näkyy myös kaksi vaaleampaa hirsiertää, jotka lisätin talon uudelleenytyksien yhteydessä. Kuva: A.C. v. "Ainon huone" -mulyasussaan.

"AINON HUONE" ELI ENTINEN AVOVERANTA

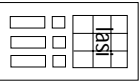
Agneta Cooperin pitkäaikaisen palvelijan, Aino Selosen mukaan tässä yhteydessä nimetty asuinhuone muodostui rakennuksen uudelleenytyksen yhteydessä. Alun perin, *Villa Enckellin* aikaan, huone oli ulkonurkasta auki avokuisina. Sonck toteaa työselityksessä, että "veranta ja (...muut paperoimattomat tilat on) puhkaaksi veistettävät". Kuisti oli muodostettu rakennusrungon sisäpuolelle, jossa julkisivun hirsikehään oli leikattu pilareiden kannattama aukko. Sonck kirjoittaa, että "Merannan tolpat tehdään yksinkertaisilla leikkauksilla koristut." Kuisti lienee toiminut herrasväen ulkoateriointipaikkana.

Kun rakennus pystyettiin Westermarckin toimesta nykyiselle paikalleen, kuisti muutettiin asuinhuoneeksi. Julkisivussa muutosta ei juuri huomaa, sillä kuistin aukon kohdat korvattiin uusilla pyöröhirsiillä. Huoneen päätyseinään valmistettiin ikkuna, jonka malli otettiin eteisestä. Ikkunapuitteiden keula profiloitu muoto, sisäpuitteissa olevat väljät ja ulkopuolen kömpelösti muotoillut vuorilautojen kaaret paljastavat kuitenkin, että kyseessä on eriaikainen tuote. Huoneeseen rakennettiin samalla pöytäuuni ja piippu. Sisätilojen vanhemmat pintarakenteet eivät ole tiedossa, mutta nykyisin sekä seinissä että katossa on levytyks.

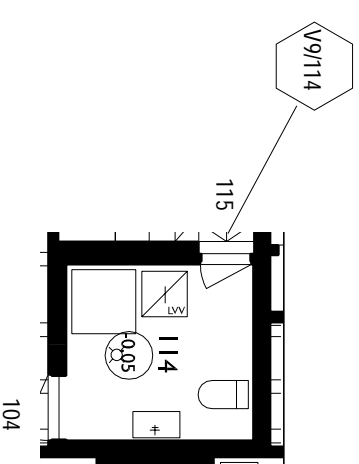
Villa Cooper, inventointi 22.9.2006, Arkkitehtitoimisto Okulus

106 "Ainon huone"

Pinta / rakennusosa	Selite	Väri / pintakäsittely / pintamateriaali
Katto	Maalattu huokolevy avosaumoin	Valkoinen lateksi (?)
Kattolista	ei ole	
Seinäpinnat	Paperitapetti + pinkkopahvi	Harmaa / valkoinen kuviotu
Lattia	Kuviollinen linoleum	Ruskea
Jalkalista	Alaosasta sisäänpäin viistetty puinen lista	Harmaa öljymaali
Ikkunakehyks	Pienet n. 18x40 mm kantikkaat peitelisat: ikkunapenkit	Valkoinen öljymaali
Ikkunat	2-kertaiset sisään-ulosaukeava, 3-aukkoinen, puiteissa keilaprofiili, sekä sisä- että ulkopokassa väliljaot	Valkoinen öljymaali
Ovikehyks	Pienet n. 18x40 mm kantikkaat peitelisat	Harmaa öljymaali
Ovet	106-102 106-108 ovilevy puuttuu, mahdollisesti ullakolla oleva lasiovi	Valkoinen öljymaali
Uunit ja kalusteet	Pönttöuuni muuratuissa syvennyksessä	Maalattu harmaa
Radiaattori	2 kpl peittinen levypatteri	Harmaa, maalattu
Valaisimet	Kattovalaisin	
Havaitut vauriot	V10/106: radiaattori pudonnut iri kannakkeista	
Historia / muutokset	Alkuaan avokuisti. 1918 uudelleenrakennuksen yhteydessä muuteltu huoneeksi ja sisääntuloterassin puoleinen seinä tehty umpinaiseksi. Ikkuna, uuni ja piippu 1918 alkaen. Piippu on sittemmin karkaisu oletettavasti vesikatteen uusimisen yhteydessä. Seinien ja katon levyys (ikä=?)	

114 Suihku / WC

POHJA 1:100

Matala ullakkotila suihkuhuoneen yläpuolelle, jossa näkyvissä vanhat ikkuna-aukkojen paikat. Vasemmalla entisen parvekkeen huoneen eli nykyisen suihkuhuoneen ikkuna. Oikealla entisen tarjotteluhuoneen ikkuna. Seinien perusrakenteissa on huomattavissa myös ero pintakäsittelyvärsästä. Vasemmalla vanhempi, tervattu (?) seinä ja oikealla uudempi ruskea pintakäsittely. Vasemmalla näkyy myös ikkunanuorilaudaa varten tehty pyöröhirren oikaisu.

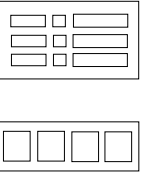
<< Suihkuritän nykyasussaan

< "Oven risteys": Vasemmalla suihkuhuoneen ovi ja oikealla keittiön ovi.

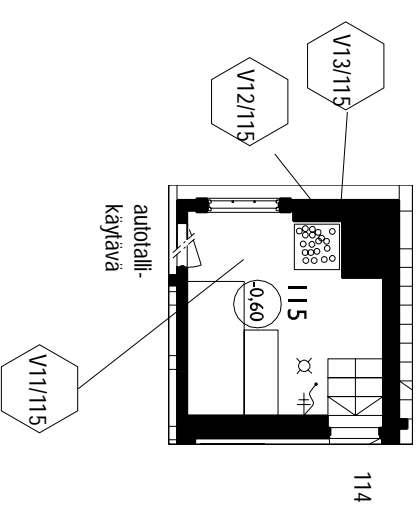
Villa Cooper, inventointi 22.9.2006, Arkkitehtitoimisto Okulus

114 Suihku / WC

Pinta / rakennusosa	Selite	Väri / pintakäsittely / pintamateriaali
Katto	Mantypaneeli, STV	Kiiltolakkaus
Kattolista	neliömäinen peltierina, mä	Kuten katto
Seinäpinnat	15x15 cm2 lasitettu laatta	Valkoinen
Lattia	10x10 cm2 keraaminen laatta	Beige, ruskea
Jalkalasia	ei ole	
Ikkunakehys	ei ole	
Ikkunat	ei ole	
Ovikehys	Pienet n. 18x40 mm kantikkaat peitelisat	Harmaa öljynaali
Ovet	114-104 114-115 	Valkoinen öljynaali
Varusteet	Suihkukomero, lavoari, WC-istuin, LVV	
Radiaattori	1 kpl pellinen levy patteri	Valkoinen, maalattu
Valaisimet	Lasikupuinen kattovalaisin	
Havaitut vauriot	V9/114: ullakolla, saunaoven yläpuolella hirskienässä laho- ja ryönteisvaurioita	
Historia / muutokset	Alkujaan (paivellian?) huone, jossa ikkuna. Ikkunan paikka edelleen näkyvissä ullakolla. Muutettu suihkuhuoneeksi ja WC-tiaksi 1940-l (?). Tässä yhteydessä oletettavasti puhkaisu oviaukko 114-104. Vanha ovi siirretty oletettavasti nykyisen tuulikaapin kohdalla. Oviaukko saunaan (115) tehty samassa yhteydessä: uudempi 4-pellinen ovimalli. Tilä saneerattu myöhemmin 1980-l (?).	

115 Sauna

POHJIA 1:100

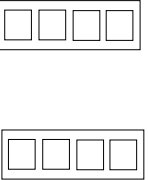

^ 1940-luvun lopulla rakennettu sauna vanhan rakennusrungon kainalossa. Betonista valettu umpisokkeli ja pyöröniityppinen ruskeaksi maalattu paneelointi valkeisiin nurkkakäyttöön.
v sauna sisältää katonsa ja seinissä kapea paneelityyppi ja pinnat oletettavasti peitetty ruskeaksi.

Villa Cooper, inventointi 22.9.2006, Arkkitehtitoimisto Okulus

115 Sauna

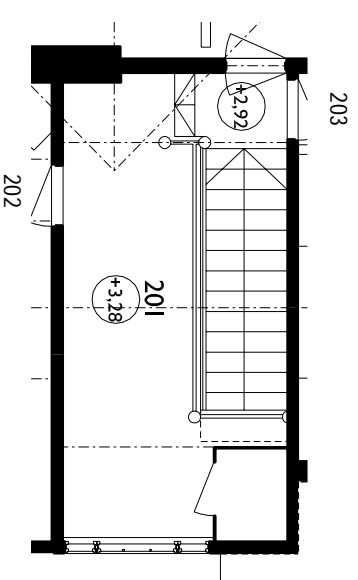
Pinta / rakennusosa	Selite	Väri / pintakäsittely / pintamateriaali
Katto	Kapea "finpaneeli"	Tummunut / peisattu (?)
Kattoista	Pieni kourujista	Kuljen katto
Seinäpinnat	Kuljen katto	Kuljen katto
Lattia	Maalattu betonivalu	Harmaa
Jalkalasia	ei ole	
Ikkunakehys	kellaprofiiloitu vuorilista	Harmaa öljymaali
Ikkunat	2-kertainen sisään-ulosaukeavaa, 1-akukonen, ulko- ja sisäpokat välipuitteilla jaeut.	Valkoinen öljymaali
Ovikehys	kelliprofiiloitu vuorilista	Harmaa öljymaali
Ovet	115-114 115-autotallikäytävä 	Valkoinen öljymaali
Varusteet	Puiset lauteet, jatkuvaämmitteinen puukkuas, suihku	
Radiaattori	1 kpl sähköpatteri	Valkoinen, maalattu
Valaisimet	Pallovalaisin	
Havaitut vauriot	V11/115: lattian betonimaali iri hilsellyttä, lattiasa ei vesieristystä. V12/115: ulkoseinärakenteessa laaja lahovaurioalue. V13/115 sokkeleissa sisäpuolelta tulevan (?) kosteuden aiheuttamaa sammaloliumista	
Historia / muutokset	1940-luvulla rakennettu saunahuone + tulipesä ja pilppu.	

201 Yläaula

POHJA 1:100

<< Yläaulaan nousevat salin portaat. Portaiden pässä kapea yläkkluna
 < Ullakkohuoneeseen johtava matala ovi ja sen takana vierashuoneen ovi.
 v Yläaulan eteläpuolen ikkunasieniä.

YLÄAULA

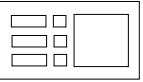
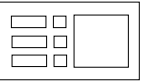
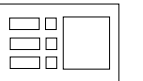
Salista yläkertaan nousevat portaat johtavat yläaulaan, josta on yhteys kolmeen ullakkohuoneeseen. Nykyisin kaksi näistä on makuuhuoneikäyttöä ja poikkipäädyn huone kylmänä ullakkotilana. Sonck kirjoittaa yläkerrasta, että "Winttihuoneet tehdään yhtä valmiiksi kuin alakertakin." On kuitenkin epäselvää rakennettiinko kaikki ullakkohuoneet asuinikäyttöön jo Enckellin aikana. Sonckin selostus yläkerran rakenteista antaa ymmärtää, ettei huoneita oltu tarkoitettu ainakaan talvilämpimiksi: "Wintissä ei panna vesikaton väliin täytettä, vaan tehdään se sien, että kattolaudoituksen alapuolelle asetetaan kahdenkertainen pinkopahvi ja alimmaisiksi huonetta vasten höylätyistä ja pontatuista laudoista tehty laudoitus". Nykyinen kattorakenne ei ole tiedossa.

Salista nousevat portaat päättyvät kaksi askelmaa ennen yläaulan lattiatasoa. Tältä välitasolta on kulkuyhteys täpään vierashuoneeseen sekä pohjoispään ullakkohuoneeseen. Ullakolle johtava nykyinen ovi on muuta selvästi matalampi ja soveltunut lähinnä lasten kuljettavaksi. Ullakkohuoneen ikkunan ja oven kehyslaudat ovat koristeellisia kaarevaa mallia, mikä antaisi aiheutta olettaa, että huoneet on alun perin otettu asuinikäyttöön. Toisaalta hirsiipinoissa ei näy jälkiä pahvituksen nauloista tai muusta seinäpinoituksesta. Huoneen käyttö Enckelleiden aikaan jää arvioitukseksi.

Ullakon oven mataluus juontaa siitä, että oven päällä on kapea pieni ulkoikkuna, josta portaan yläpää saa hieman valohämynä. Yläaulan eteläpäässä on kookkaampi, katon lappeeseen tehty ikkuna. Nykyisellään tilan katto on sangen monimuotoinen johtuen pääasiassa huonosti kiinnitetyistä lastulevyistä.

Villa Cooper, inventointi 22.9.2006, Arkkitehtitoimisto Okulus

201 Yläaula

Pinta / rakennusosa	Selite	Väri / pintakäsittely / pintamateriaali
Katto	Levyys, lastulevyä (?)	Valkoinen lateksi
Katolista	L-istia	Kuten katto
Seläpäinnät	Keltainen paperilapetti + pinkopahvi	Keltainen kuvioitu
Lattia	Ponttilautailta	Tumma ruskea öljymaali
Jalkalista	Korkea (n. 6") profiloitu uudenko jalkalista	Kuten lattia
Ikkunakehys	puiset kehykset	Valkoinen öljymaali
Ikkunat	1-kertainen ulosaukeaava, 3-aukkonen, ulkopokassa välipuiteet. (karmissa sisätalssi ja saaranat)	Valkoinen öljymaali
Ovikehys	Kookkaat: sivukappaleiden yläosissa kaareva muoto + puinen pisara (lat. gultae); muutoin suorat + sisäkanti pyörästetty	Ruskea öljymaali
Ovet	201-202 201-203 201-204 	Ruskea öljymaali
Unit	ei ole	
Radiaattori	ei ole	
Valaisimet	Kattovalaisin	
Havaitut vauriot		
Historia / muutokset	Katon levyys (ajankoha=?). Lattia pääosin uusittu välipohjapaikkion tuennan yhteydessä 2002 (?).	

202 Makuuhuone

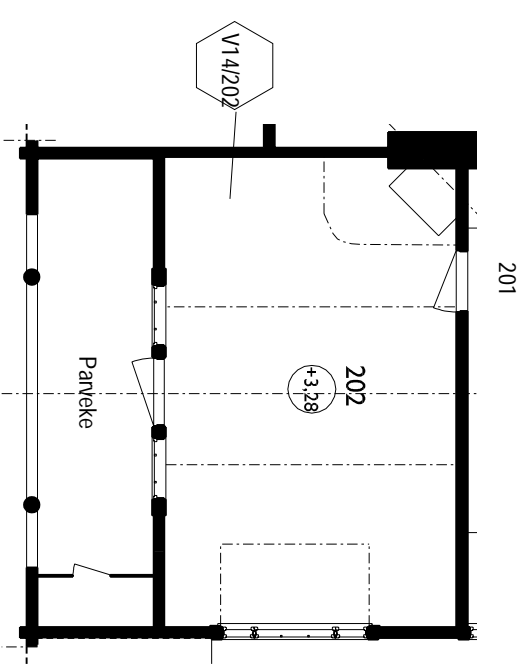
POHJJA 1:100

- ^ Makuuhuoneen peräseinä. Uusin vasemmalla puolella olevan kapteen seinäosan yläaidassa on aluperim ollut ikkuna. Lapekkunan muoto on olemassa edelleen vesikaatola, mutta se on peilitetty umpeen.
- v Näkömä eteläpuolelle. Katon pinkkipäivitys on monin paikoin löysäyty.

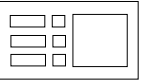

- ^ Oletettavasti Grönroosin valmistamia nurkkaunin lastettuja tiliä
- v Parveke ja I-keräiset ikkunat. Parvekkeen sisäpinnat on piiluttu sileksi.

Villa Cooper, Inventointi 22.9.2006, Arkkitehtitoimisto Okulus

202 Makuuhuone

Pinta / rakennusosa	Selite	Väri / pintakäsittely / pintamateriaali
Katto	Maalattu pinkkopahvi	Valkoinen
Kattoista	Kourilista pahvin alla	Kuten katto
Seinäpinnat	Harmaa paperitapetti + pinkkopahvi	Harmaa kuviointi
Lattia	Ponttilautalattia	Tumma ruskea öljymaali
Jalkalasia	Korkea (n. 6") profiloitu uudenko jalkalasia	Kuten lattia
Ikkunakehys	puiset kehykset	Valkoinen öljymaali
Ikkunat	1-kertaiset ulosaukkaavat, etelään 3-aukkoisen, parvekkeelle 2 kpl 1-aukkoisia ja lasiovi. Ulkopokissa välipuitteet. Eteläisen ikkunan karmissa sisäfasssi ja saraat. Parvekkeikkunissa ja ovenssa ei sisäfasssia	Valkoinen öljymaali
Ovikehys	Kookkaat: sivukappaleiden yläosissa kaareva muoto + puinen pisara (lat. guttae); muutoin suorat + sisäkanitit pyörästety	Ruskea öljymaali
Ovet	202-201 	Valkoinen öljymaali
Uunit	Punaisesta lasitetusta tiliestä muurattu nurkkauni	
Radiaattori	1 kpl levytteri	
Valaisimet	Katovalaisin	
Havaitut vauriot	V14/202: Katon pinkkopahvin maalaus kuorii isoina lastuina: mahdollisesti vähäistä kosteutta yläpohjarakenteessa	
Historia / muutokset	Lattia pääosin uusittu välipohjapalkiston tueman yhteydessä 2002 (?).	

203 Vierashuone

POHJA 1:100

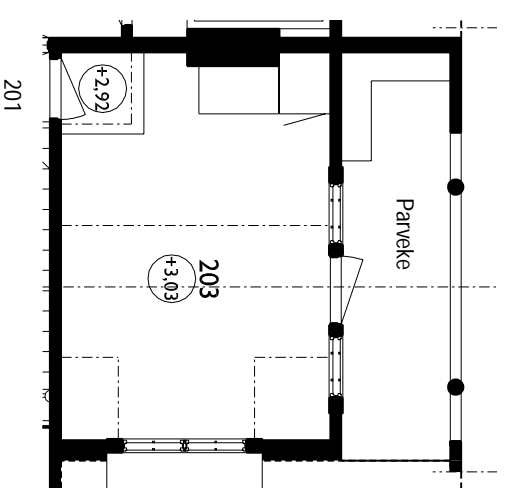

< Vierashuoneen eteläseinän ikkuna on alun perin ollut matala kuten toissakin makuuhuoneessa (202). Ikkuna on muutettu korkeaksi ja sen eteen on tehty "parveke", johon ei tosin ole kulkua. Huoneen kalustus on Westmarckin ajalta 1918...1930-, Westmarckilla peityi.

<V Huoneen sisäähkkymin yläpuolella olevassa syvennyksessä on ollut matala ikkuna kuten yläkujan puolella. Ikkuna on edelleen olemassa vesikaton puolella.

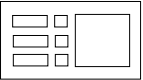
v Oven kehystähdässä rakennukselle tyypillinen jäsara koristeaihe.

-> Kõllisen puolen parveke, sileäisi pñituttu hirttä.

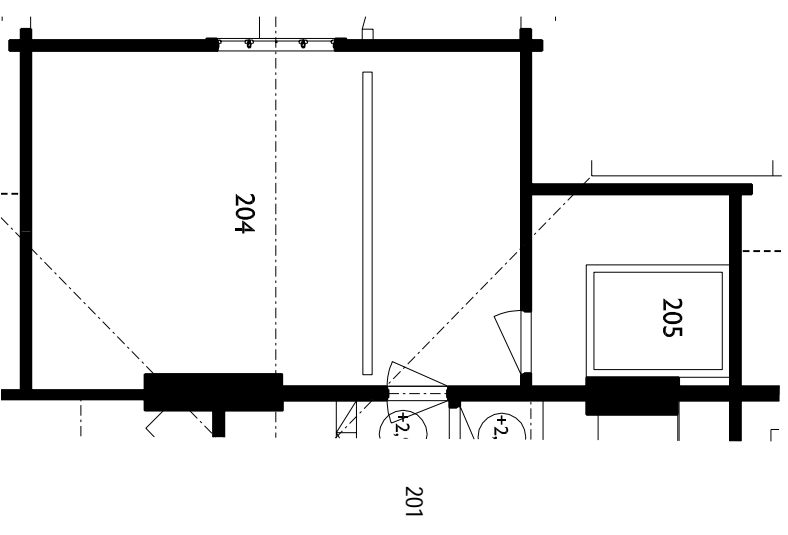
Villa Cooper, Inventointi 22.9.2006, Arkkitehtitoimisto Okulus

203 Vierashuone

Pinta / rakennusosa	Selite	Väri / pintakäsittely / pintamateriaali
Katto	Maalattu pinkopahvi	Valkoinen
Kattoista	Kourilista pahvin alla	Kuten katto
Seinäpinnat	Harmaa paperitapetti + pinkopahvi	Harmaa kuviointi
Lattia	Ponttilautalattia	Tumma ruskea öljymaali
Jalkalasia	Profiloitu jalkalasia (n. 4')	Kuten lattia
Ikkunakehys	Puiset kehykset	Valkoinen öljymaali
Ikkunat	2-kertaiset sisään-ulosaukeavat, etelään 2-aukkonen jossa pitkäsuikijät, parvekkeelle 2 kpl 1-aukkoisia ja lasiovi. Ulko- ja sisäpöksissä välipuitteet.	Valkoinen öljymaali
Oviketys	Kookkaat: sivukappaleiden yläosissa kaareva muoto + puinen pisara (lat. guttae); muutoin suorat + sisäkantit pyörästety	Ruskea öljymaali
Ovet	203-201 	Valkoinen öljymaali
Unit	Tumman vihreästä lasitetusta tiliestä muurattu suora uuni	
Radiaattori	1 kpl levypatteri	
Valaisimet	Katovalaisin	
Havaitut vauriot		
Historia / muutokset	Välilöven syvennyksen kohdalla on matala lapeikkuna (kuten 201 portaan päässä). Ikkuna pahvitetu umpeen, mutta edelleen nähtävissä ulkopuolella. Alkuiään matala eteläinen lapeikkuna on muutettu korkeaksi ja ikkunan eteen on rakennettu eräänlainen parveke 1940-luvulla. Iläpuolen parvekkeen ikkunoihin on lisätty sisäpöksikat oletettavasti samassa yhteydessä.	

204 Kylmä ullakkokohuone

POHJA 1:100

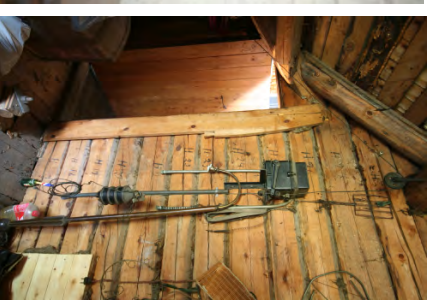

< Alkuperäisen tilan väliseinän poistamisen yhteydessä 1940-luvun lopulla ullakolle lisätty ansarake.

< Ullakolla vanhat vesikattorakenteet ja hirsiinnat ovat vapaasti näkyvissä

V kylpyhuoneen päälle oletettavasti 1940-luvun lopussa rakennettu vessäsäiliöjärjestelmä.

> Vedennumpauksen sähköinen ohjaujärjestelmä ullakon seinällä.

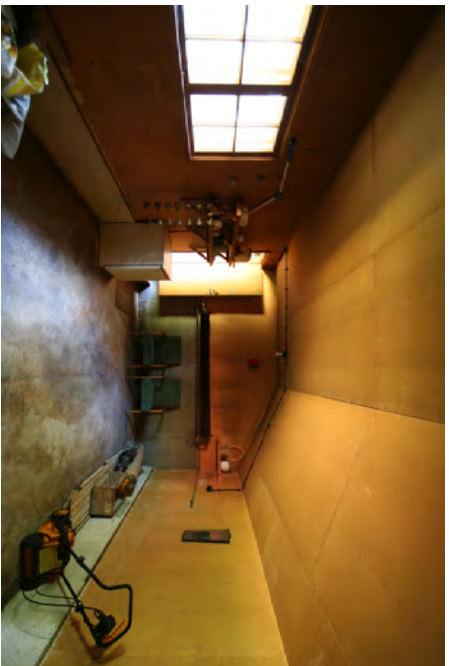
Villa Cooper, inventointi 22.9.2006, Arkkitehtitoimisto Okulus

204 Kylmä ullakkohuone

Pinta / rakennusosa	Selite	Väri / pintakäsittely / pintamateriaali
Katto	Vesikattorakenne: harvalaudotus + päre	
Kattoista	---	
Seinäpinnat	Piiluttu hirsi	Pintakäsittlemätön
Lattia	Lauta	Pintakäsittlemätön
Jalkalasia	---	
Ikkunakehys	Puiset muotoillut kehykset	Valkoinen oljynaali
Ikkunat	1-kertainen ulosaukeavaa, 3-aukkonen, ulkopokassa välipuitteet. (karmissa sisätalssi ja saranat)	Valkoinen oljynaali
Ovikehys	---	
Ovet		
Uunit	---	
Radiaattori	---	
Valaisimet	---	
Havaitut vauriot		
Historia / muutokset	Ullakolle tehty erillinen A-kattoluolirakenne alla olevan tilan (104) väliseinän poiston yhteydessä. Tilan 205 rakennettu 1940-luvulla (?) betonista valettu avoin vesisäiliö ja vedensyötön sähköinen ohjauslaitteisto.	

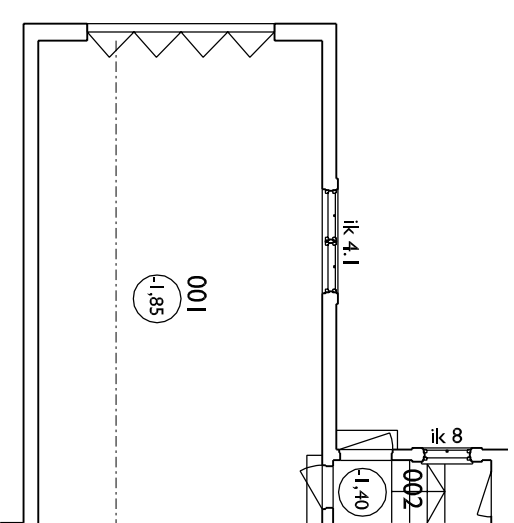
001 Autotalli

POHJA 1:100

- ^ Autotalli ulkoa. Julkisivussa pyöröhisipaneeli.
- v Autotalli sisältää päärakennusta kohti.
- w Autotalli sisältää ulko-ovea kohti

v Autotallikäytävä saunasta katsottuna. Vasemmalla vanhaa ulkosisästä, joka on maalattu ruskeaksi sekä valkoiseksi maalatut säilyksen päät.

v Autotallikäytävän pyöröhisiseinän yläosassa näkyvässä ruokasalin ja entisen tärpölihuoneen välisessä kohdalla olevan ikkunan vuorilaudan alapää (vihreä). Ikkuna on tietävästi korjattu 1940-luvun alkupuolella nykyiseen muotoonsa. Ikkunavuorilaudan yltä kulkee autotallin valaistuksen sähköjohto, joka on kiinnitetty puserin kiinnikkein. Tyypillinen 1930-luvun asennustapa, vaikka autotalli on tietävästi 1940...50-luvun vaihteesta.

Villa Cooper, inventointi 22.9.2006, Arkkitehtitoimisto Okulus

001 Autotalli

Pinta / rakennusosa	Selite	Väri / pintakäsittely / pintamateriaali
Katto	Puupohjainen rakennuslevy	Ruskea, pintakäsittlemätön
Kattolista	---	
Seinäpinnat	Kuten katto	Ruskea, pintakäsittlemätön
Lattia	Valettu betoni	Harmaa
Jalkalista	----	
Ikkunakehys	Mäntypuuta	Pintakäsittlemätön
Ikkunat	2-aukkoiset sisään-ulosaukeavat, pokat 4-nuutiset. Sisä- ja ulkopokissa jaot. Puitteiden profiili keilamallinen.	
Ovikehys	---	
Ovet	Ulko-ovien sisäpuolella vaneriset haitarivet. Ulkopuolella paneeloidut pariovet	Ulkopuoli punainen öljymaali, sisäpuoli lakattu (?).
Uunit	---	
Radiaattori	---	
Valaisimet	Lampun kanta.	
Havaitut vauriot	---	
Historia / muutokset	Rakennettu tieltävästi 1940...1950-luvun vaihteessa, mutta ajoitus epäselvä.	

Tiilikatteen sisäpuoleinen pellitysrakaut ovat vaikeita ja niihin muodostuu helposti vuotokohia, joita on vaikea havaita.

Yläaulan lapelikkunan liitoskohia on vaikea Aluperin matalamman pätelekteen kanssa ikkuna on juuri ja juuri mahtunut vesikatteen yläpuolelle. Myr enemmän tilaa vievän vesikattemateriaalin peittäys on liitetty silikoniilla ikkunaan.

1940-luvun lopussa rakennetun autotallin ja pääosan poikkipäädyyn liitoskohia. Vaaleampi on lyijypeltiä ja vasemmalla maalattua peltiä.

Hairaitien tiivistys on tehty valkoisella silikonilla. Se on häätärakaisu, joka toimii onnan aikansa. Kuten nähdään silikoni on osin irronnut.

5 Rakennuksen vauriot ja riskialueet

Seuraavassa on lyhyesti kirjattu keskeisiä huomioita rakennuksen vaurioalttuisia kohdista sekä vaurioista, joita nyt (9/2009) oli selvästi nähtävissä. Todennäköisiä ja tyyppillistä vaurioitumiselle on, että kun asiaa ryhdytään jatkossa tarkemmin selvittämään, löytyy vaurioita lisää, tai ne ovat ennakoituja laajempia. Tässä yhteydessä onkin lähinnä pyritty kiinnittämään huomio asioihin, jotka edellyttävät jatkotutkimusta.

5.1 VESIKATTO

5.1.1 Vesikaton vauriot

Rakennuksen perusosan vesikatto on muodoltaan selkeä ja melko jyrkkä, n. 37 astetta. Autotallin päällä on uudempi, 1940-luvun satulakatto, joka on niin ikään melko jyrkkä. Nämä katot on katettu betoniitiilillä. Saunan ja autotalliin johtavan käytävän katot ovat loivempia ja pellitetyjä. Vesikattojen ongelma- ja riskikohtia ovat erinäiset pienehköt liitoskohdat: lapelikkunat, jiirit ja piippujen lävistykset. Tiilikatteen saumakohdissa ja rakennusosien liitoskohdissa on eri-ikäisiä ja –tyyppisiä pellityksiä: maalattua peltiä; pinnoitettua peltiä; lyijypeltiä. Vanhin (1918-) vesikattemateriaali on päre, jonka päälle tiilikate on rakennettu. Nykyinen 1970-luvulta oleva tai sitä nuorempi tiili on punaiseksi värjättyä betoniitiiltä ja pääsääntöisesti hyväkuntoista. Autotallin länsilappella tiili on kuitenkin pääsyyt jo melko paksultti sammaloitumaan.

Muutaman pistokokeen perusteella vaikuttaa siltä, ettei tiilen alle ole laitettu uutta erillistä aluskatetta. Näin vanhimman katon alueella päre toimii edelleen tiilen aluskatteena ja ns. hengittävänä rakenteena sallii myös rakenteen sisäpuolisen kosteuden poistumista. Tämä on tärkeää varsinkin lappeen niillä osilla joihin ei sisäpuolelta ole tarkistumahdollisuutta. Ullakkorioissa päre ja vesikattorakenteet vaikuttavat olevan hyväkuntoisia.

Tiilikatteen harjatiili on malliltaan sellainen, että kukin tiilistä kallistaa osan vedestä edellisen tiilen alle. Tätä ongelmaa on yritetty paikata tiivistämällä tiilen väliset liitokset valkoisella silikonilla. Parannustoimenpide ei ole teknisesti kovin luotettava eikä pitkäikäinen, ja sauna on ulkonäöltään epämääräinen.

Pohjoislaapulla eteläisen lapelikkunakaton päällä yksi tiilistä on katkennut. Siitä puuttuu n. 10 cm kokoinen pala. Näin kaikki yläpuolella ko. kouruinja myöten tuleva vesi kulkeutuu suoraan sisään rakenteisiin. Pohjoispuolen lapelikkunan kohdalla tiilikattorakenteen paksuudesta on aiheutunut ongelma: kattopinta tulee lasin eteen ja liitos on tiivistetty silikonilla.

Vesikatolla olevat puiset kulkusillat ja lapetikkaat ovat epävarman tuntuisia. Osin nämä rakenteet myös edesauttavat roskien kerääntymistä katoille. Varsinkin saunan piipun kohta vaikuttaa ongelmalliselta.

Piippujen päissä on betonisia valettu reunus ja päät ovat suojaamattomat. Piippujen varret on pellietty. Vesikatolla tarkastettuna hormien yläosat ovat melko rapautuneita tai syöpyneitä ja betoninen reunus kulunut. Saunan piipun pellitys johtaa mahdollisesti vettä rakenteiden sisään.

Alaräystäillä, räystäslaudoituksessa on paikka paikon havaittavissa sadeveden jättämiä jälkiä. Myös tiilikatteen reunoissa käynteivissä laudoituksissa on havaittavissa vaurioita tai kulumista. On todennäköistä että säälle alttiista puurakenteista löytyy lahovaurioita.

Vanhan lapelikkunan katon yksi tiilistä on katkennut - vesi pääsee suoraan sisään rakenteisiin. Kattorinneihin kerääntynyt hauruuneulasia ja tässä yksi kuiva oksaakin, mikä edelleen kerää vettäpäätävää likaa ja roskaa.

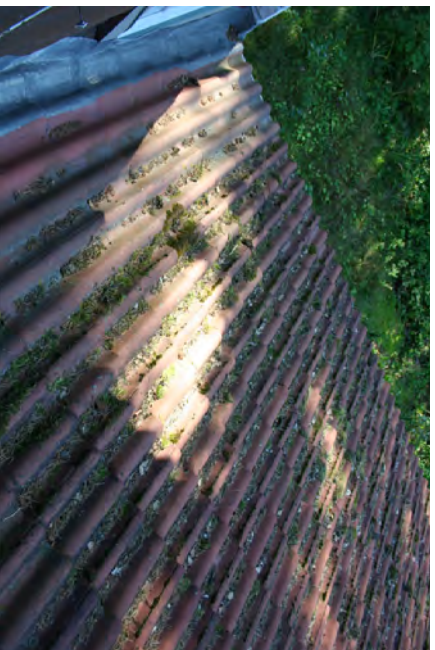
Saunan piipun kohdalla puiset kulkusillarakenteet edesauttavat harjien kerääntymistä ja katon potentiaalisten vesivuotojen syntyä.

Käytetään alusta saunan kohdalla, missä vesikatolta valuvan veden jättämiä jälkiä rakenteissa. Tällä kohdalla ulkosivessä on havaittavissa lahovaurioita.

Tiilikatteen reunuslaudat ovat vaikeissa sääolosuhteissa alttina vaurioitumiselle. Virojen kattopiipujen liitokset ovat ongelmallia rakenteita.

5.1.2 Vesikaton ylläpitoon liittyvät toimenpiteet

Vesikatteen vuositaiseen huoltoon kuuluu luonnollisesti roskien poistaminen katoilta ja vesikouruisia. Nyt (9/2006) katoilla oli paljon puista varisseita neulasia, lehtiä ja oksiakin. Nämä muodostavat kerääntyessään esteitä sadaveden vapaalle poistumiselle ja edesauttavat tiilien sammaloitumista ja rapautumista sekä pelttikattojen vuotoja. Jatkuvaan ylläpitoon kuuluu myös että tiilikatteen kunto tarkistetaan säännöllisesti.

Pellityksistä tulee tehdä tarkempi tekninen kartointus ja tarvittaessa kunnostussuunnitelma. Rakennuksen arkkitehtuurin kannalta on suositeltavaa, että tiilikaton pellityksissä noudatetaan yhteneväisiä ulkonäköä.

Savupiipuisia ja –hormeista tulee tehdä tarkempi kuntokartointus ja kunnostussuunnitelma. Vähimmäistoimenpiteenä on piippujen yläosien kunnostus.

Vesikaton huoltosillat ja –tikkaat tulee suunnitella uudestaan ja toteuttaa paremmin toimivina rakenteina.

Vesirännit tulisi suunnitella arkkitehtuurin mukaan ja toteuttaa uudestaan katon muun kunnostustyön yhteydessä.

Vesikattoon liittyvistä puurakenteista tulee tehdä kuntokartointus ja kunnostussuunnitelma.

Lapetikkaat saunan vesikatolla

Autoraihin sammaloitunutta
lämmentuleista tiilikatetta

5.2 JULKISIVUT

5.2.1 Julkisivujen vauriot

Perusjulkisivupinnat eli pyöröhirret ovat päällisin puolin todettuna varsin hyväkuntoiset rakennuksen ikään nähden. Myös hirsien päällä oleva ruskea maali / pintakäsittely on yllättävän hyväkuntoinen ja nykyinen patinoitunut maalipinta on kaunis. Suurimmille kosteus- ja lämpövaihtelulle alttiina olevat pitkänurkat ovat arimpia vaurioitumiselle. Samoin eteläpuolen julkisivut sekä hirret, joiden päälle esim. ikkunoista tulee paljon valunavettä, tai hirret jotka pääse helposti tuulettumaan. Puuaineksen laho- tai hyönteisvaurioita ei näissä ollut kuitenkaan nyt havaittavissa. Vauriot ovat enimmäkseen sään aiheuttamaa kulumista mikä näkyy selvimmän hirsisakvosten päissä: valkoinen öljymaali on rikkoontunut ja muuttunut hisseileväksi.

Sokkelin laastikerros on pääsääntöisesti nostettu niin ylös, että alimmat pelkkahirret ovat osittain laastin sisässä. Laastin yläpintaan on tosin tehty pieni kallistus talosta pois päin.

Tällainen rakenne ei ole suositeltava: kostunut hirren alaosa tuulettuu hitaasti, mistä voi seurata laho- tai hyönteisvaurioita.

Pääsääntöisesti kaikissa ikkunoissa on havaittavissa tarve perusteelliselle huoltomaalaukselle.

Varsinkin eteläpuolen ikkunoissa maali on kovin halkeillutta. Osittain rikkoontunut maalikalvo edesauttaa ikkunoiden puuvaurioiden syntyymistä ja etenemistä. Salin länsipuolen ikkunoiden tippanokat ovat lyhyet ja valunavesi kulkeutuu alla olevan vuorilaudan taakse. Tästä voi seurata lahovaurioita, vaikkei niitä tämän tutkimuksen yhteydessä havaittu.

Länsiparvekkeen nurkkataplan liitoskotta. Auringon puolen hirret ja maalipinnat ovat heikosti vaurioituneen, varsinkin kohdissa missä puu on valia sadevettä.

Pölkkipäädyn läns-pohjoismurkka. Ruskeapintainen 100-vuotias pyöröihispinta on suorastaan yllättävän hyväkuntoinen. Valkoisesti maalattujen nurkitten maali hisseilee paikoin paikoin, mutta vakarampia vaurioita ei nyt (9/2006) havaittu.

Sokkelin laastipinta ulottuu hirren päälle. Tämä kohta on potentiaalinen vaurioalue, mikäli valunavesi tai kosteus leääniy hirren alle. Sama asia myös keskikuvassa.

Ruokasalin nurkkakokkunan kohdalla havaittavissa sadeveden ja aurinгон vaikutuksesta syntyvää maal pintojen vaurioitumista. Rikkoontunut maalilaho kiinnitystä vaurioitumista ja edistää lahovaurioiden syntymistä. Ikkunoiden maalauskuumostus työ on ajankohtainen.

Myös salin ikkunoissa on en. vaurioitumista. Ikkunan tippanokka on syrjällä ja siitä valuaa vesi kulleutuun viontaudun taakse

Ikkunoiden kehyslaudojen maalipinta on myös krakeloitunutta ja pinnaltaan ”liituntunutta” mutta ikkunanpöydin varattuna huoltomaalaus ei ole lainkaan yhtä kriittillinen toimenpide. Ikkunanpöydät ovat rakennuksen julkisivujen arvokkaimmat, mutta myös vaurioituneimmat osat, joiden maalauskuumostus tulisi tehdä pian. Säännöllinen huoltomaalaus pitää kustannukset kohtuullisina ulteraisuudessa.

Länsipuolen parvekkeessa on useita eteneviä lahovaurioita

Sokkelissa ei ollut havaittavissa rakennuksen alapuoliseen tilaan liittyviä tuuletusluukkuja. Myöskään rakennuksen keskialueen rymmintäilaan ei tiettävästi ole pääsyä. Alapohjan tuuletuksen puuttuminen on mahdollinen riski puurakenteille.

Rakennuksen yläkerran parvekkeet muodostavat mahdollisen riskialueen alapuolisille rakenteille. Rakennusrungon sisäpuolella olevien parvekkeiden vedeneristystapa ei ole tiedossa. Hirsiseinän ulkopuolella on nähtävissä pelittiset vedenheitäjät, joiden tarkoituksena on kerätä parvekkeiden sadevesi. Parvekkeiden alla olevien tilojen sisäkatotissa ei ollut havaittavissa kosteusjätkiä.

Länsipuolelle 1930-luvulla tehdy parveke on monin paikoin lahovaurioitunut. Suoraan säälle alttiina olevat vaakahirsirakenteet ovat kestäneet oman aikansa, mutta kun lahovaurio on syntyvnyt se etenee rakenteissa kiihtyvällä tahdilla. Parveke ei ole käytettävällinen.

Saunan pohjoisseinässä on havaittavissa laajempi, ylhäältä alkava lahovaurioitunut alue. Tämän syynä on oletettavasti vesikatolta, pilpun juuresta tuleva sadevesi, ja (tai) mahdollisesti myös sisällä saunasta tullut kosteus. On huomattava että sauna on toisaalta ollut jo pidemmän aikaa poissa käytöstä. Nyt sekä hirsipaneeli että sen alla oleva vinolaudoitus ovat puhki lahonneita.

Kylpyhuoneen ilmappoisto on toteutettu metallikanavana ja seinäpuhalmella. Ullakolta katsottuna kanavan kohdalla hirsirungossa on lahovaurio. Kanava on vailla lämmöneristystä.

Saunan sokkelin kohdalla on oletettavasti sisältä lattian kautta tulevan kosteuden aiheuttamaa sammaloitumista. Sokkelin pinta on jo kertaalleen uusittu, joten ongelma lienee vanha ja liittyy pesutilana käytetyn saunan puutteelliseen lattian vesieristykseen. Sokkelin paksuntamisesta johtuen hirsipaneloinnin liitoskohdasta on niin ikään muodostunut ongelma-alue, jossa on havaittavissa lahovaurioita. Liitosta on pyritty tivivistämään värittömällä silikonilla, mikä ei ratkaise todellista ongelmaa ja aiheuttaa lisäksi epämiääräisyyttä ulkonäöllisesti.

Sokkelissa on varsinkin sisääntuloterassin kohdalla vaurioitumista ja laastipaikkauksia. Paikkaukset on tehdy taidottomasti ja harkitsematta.

5.2.2 Julkisivujen ylläpitoon liittyvät toimet

Hirsipintojen maalauskaisteyn ylläpito ja kunnostus edellyttävät tarkempaa tutkimusta ja suunnittelua. Villa Cooperin typpinen rakennus, jonka vahva hahmo perustuu puhtaaksi kuorittuun, paljaan hirsipinnan eheyteen, on erityisen arka hirsikehään kohdistuville vaurioille. Mäkiä hirsistä joudutaan uusimaan, on itse kunnostustyö hankalaa ja uusitut hirret tms. korjaukset erottuvat aina ympäristöstä. Varsinkin rakennuksen eteläinen seinä, johon kohdistuu raskain UV-säteily- ja vesirasitus, tulee olla jatkuvan tarkkailun kohde, jotta mahdolliset vauriot havaitaan ajoissa.

Sokkeleiden ja terrassien alusrakenteiden kunnostamisesta tulee tehdä tarkempi karttointi ja kunnostussuunnitelma. Samalla tulee tutkia alapohjan tuulettumisen periaate.

Parvekerakenteiden vedeneristystapa ja veden poisjohdaminen selvitetään.

Em. vaurioituneet alueet ja rakenteet (mm. ikkunat) tulee tutkia tarkemmin ja niistä on laadittava kunnostussuunnitelmat.

Lämmöneristämättömän poistoilmapiputki saunan yläpuolella olevalla ulakolla. Hirressä lahovaurion jälkiä.

Saunan betoninen sokkeli. Todennäköisesti sekä saunasta sisästä tulevista että maasta nousevasta kosteudesta johtuen sokkeli on saamalan ja hommen peitossa.

Saunan sokkelin on tehty uudempi laastimanttelit, jotka on kasvataneet sokkeleita. Samalla laudoituksen alareunaan on muodostunut vaurioituneista edistävää tilanne. Tästä pystytään hirtosta sokkelin on lisäksi tiivistetty "värittömällä" silikonilla, kun tavotte pitäisi olla päämääränsä muodostaa tuulettuva rako laudan ja sokkelin väliin.

Kehnos "laastipalkkausrytät" päässä näkymän portaan kohdalla.

Kosteusvauron jälki ruokasalin (104), entisen tarjoihuoneen kattopalkin liitoskohdassa.

Kosteusvaurio eteisen (111) sisäänulun nurkassa, katossa. Lomautuksen välissä on ilmeisesti hyönteispesä.

Kosteuden aiheuttamia jälkiä yläkeran makuuhuoneen (202) katossa: maali hiiseilee pinnoista.

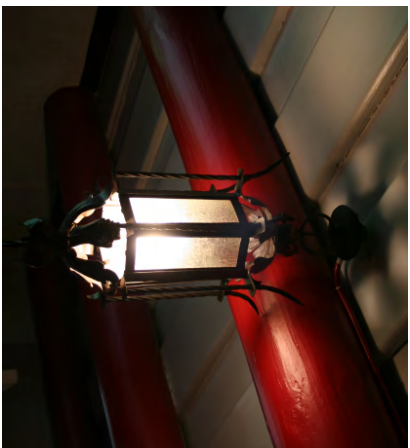
Kellain putkistöjen eristeissä on mahdollisesti käytetty asbestia, mikä tulisi varmistaa ennen rakennuksen kunnostustyön ryhtymistä.

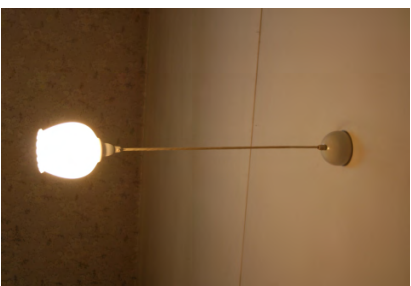
5.3 RAKENNUKSEN SISÄTILAT

Sisätiloissa havaitut vauriot on kirjattu huonekortteihin. Sisätiloissa esiintyy muutamia pienehköjä kosteusvaurioita, mutta muutoin ovat vauriot vähäisiä ja lähinnä vuosikymmenien asumiskäytön jälkiä. Vaurioiden syiden tarkempi tutkimus ja korjaustapaohjeiden laatiminen edellyttävät jatkotyöskentelyä ja riippuvat rakennuksen tulevasta käyttötarkoituksesta.

Otos rakennuksen valaisimista ja esimerkkejä sähköasennuksista

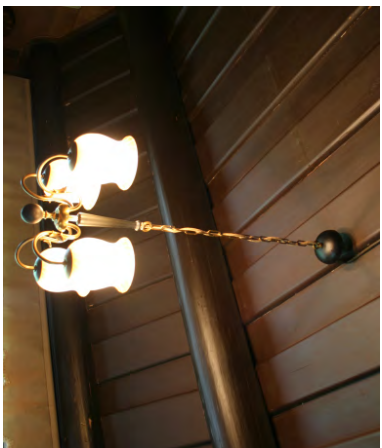
Eiisen (101) kattovalaisin.

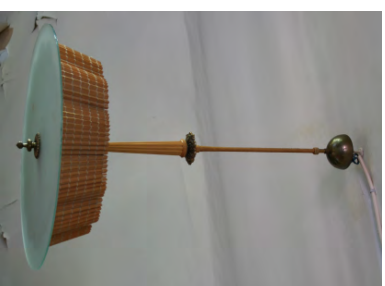
"Anon huoneen" (106) kattovalaisin

Tyyppilinen pinta-asennus keittiön (105) seinällä.

Työhuoneen (103) kattovalaisin

Makuuhuoneen (202) kattovalaisin

Kyökin ruokasalissa (104), salin johdavan oven vieressä

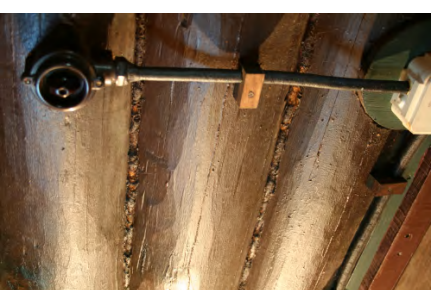
Salin (102) kattokruunu

Keittiön (105) pöytävalaisin

Vaastulan (201) kattovalaisin

Kyökin autotallin johtavassa käytävässä (002)

Viitteet

- ¹ Wäre, Ritva. 1991:155
- ² Wäre, Ritva. 1991:156
- ³ Wäre, Ritva. 1991:158
- ⁴ Wäre, Ritva. 1991:143
- ⁵ Wäre, Ritva. 1991:142
- ⁶ Wickberg, Niils-Erik. *Arkkitiehti* 1956/3.s. 33.
- ⁷ Wäre, Ritva. 1991:154
- ⁸ Wäre, Ritva. 1991:142
- ⁹ *Lars Sonck 1870-1956*:118
- ¹⁰ Wäre, Ritva. 1991:172
- ¹¹ Wäre, Ritva. 1991:173
- ¹² *Lars Sonck 1870-1956*:34
- ¹³ Wäre, Ritva. 1991:169.
- ¹⁴ Wickberg, Niils-Erik. *Arkkitiehti* 1956/3.s. 33.
- ¹⁵ Wäre, Ritva. 1991:169
- ¹⁶ *Lars Sonck 1870-1956*:18
- ¹⁷ *Lars Sonck 1870-1956*:19
- ¹⁸ *Lars Sonck 1870-1956*:19
- ¹⁹ Korvenmaa, Pekka 1991:16
- ²⁰ *Lars Sonck 1870-1956*:22
- ²¹ Ei ole tiedossa ostiko Sigrid Vårbackan vai tuliko se hänelle perintöosana, kun Alfhiid ja Anton ostivat kartanon. Toisaalta koska Enckellit eivät olleet kiinnostuneet asumaan tilalla vakituisesti tai edes kesäisin, voisi olettaa, että tila on tullut perintönä ja itselleen tarpeellomana he ovat mielellään vuokranneet tilan eteenpäin tuntemalleen Ahon perheelle.
- ²² Kyrröä, 1984, s.11
- ²³ Taitelijamatrikkeli <http://www.kuvataitelijamatrikkeli.fi/henkilötiedot.asp?id=191>
- ²⁴ Puhelinhaastattelu Inger Ehrströmin kanssa 22.9.2006
- ²⁵ Lars Nordenswanin (Gösta ja Sigrid Enckellin tytären poika) haastattelu syyskuussa 2006
- ²⁶ Nya Argus lehdten vuosina 1911, 1912, 1913, 1914, 1917, 1918, 1921 sekä 1922
- ²⁷ Taitelijamatrikkeli <http://www.kuvataitelijamatrikkeli.fi/henkilötiedot.asp?id=191>
- ²⁸ Lääkärimatrikkeli Suomen lääkärit 1940

- ²⁹ Ingrid Ehrströmin laatima henkilökuvaus Sigrid ja Gösta Enckellistä; Lars Tollein hallussa
- ³⁰ Taitelijamatrikkeli
- ³¹ Puhelinhaastattelu 22.9.2006
- ³² Puhelinhaastattelu Inger Ehrströmin kanssa 22.9.2006
- ³³ *Lars Sonck 1870-1956*: 22.
- ³⁴ Ainala: 2004, Korvenmaa, Pekka, s. 35
- ³⁵ Sonck, Lars. *Työselitys Sibeliuksen huvilaan 1904* (?).
- ³⁶ Sonck, Lars. *Työselitys Sibeliuksen huvilaan 1904* (?).
- ³⁷ Ilmeisesti puutarhaopettaja Herta Linkolan 8.4.1965 pitämä esitelmä; käsinkirjoitettu teksti Järvenpään kirjaston kotitietokokoelmassa: "Kolmaskin rakennus oli alueella, nim. hammaslääkäri Enckellin rakennuttama Vårbackan huvila. Se oli meissä vastapäätä Notkoa, maantien tällä puolella."
- ³⁸ Ingrid Ehrströmin laatima henkilökuvaus Sigrid ja Gösta Enckellistä; Lars Tollein hallussa
- ³⁹ Maaseudun tulevaisuus, 7.4.1988
- ⁴⁰ Herta Linkolan esitelmä 8.4.1965, Järvenpään kirjaston Kotitietokokoelmassa, käsin kirjoitettu
- ⁴¹ Herta Linkolan käsinkirjoitettuja muistiinpanoja 1950-l; Järvenpään kirjaston kotitietokokoelma: "Sementtinen pohja on ollut näkyvissä opiston puutarhan pakkauks- ja kellarirakennuksesta etelään."
- ⁴² Blomstedt, Yrjö. 1901:122.
- ⁴³ Blomstedt, Yrjö. 1901:123.
- ⁴⁴ Wäre, Ritva. 1991:41.
- ⁴⁵ Blomstedt, Yrjö. 1901:125.
- ⁴⁶ Kasvirjalostuslaitoksen vuosikirja 1921; Järvenpää 1922, Suomen Kyköseimen Oy:n julkaisuja 4
- ⁴⁷ Maataloustuotantokomitean asiakirjat 1921-23; Kansallisarkisto
- ⁴⁸ Herta Linkolan esitelmä 8.4.1965, Järvenpään kirjaston Kotitietokokoelmassa, käsin kirjoitettu
- ⁴⁹ Maatalouden koetoiminnan keskusvaliokunnalle osoitettu tarjous 16.6.1924 sekä tarjoukseen tehty hylkäävä vastaus; Kansallisarkisto
- ⁵⁰ Kyrröä 1984, s. 50
- ⁵¹ Kervinen 1988, s.24
- ⁵² Koivulahden huvilan esittely Tuusulan kaupungin kotisivuilla <http://www.tuusula.fi/museo/kotitietu/polut/tekstisivu.tmp?numero=150994944>

”Savenvalajia Johan Grönroosin koti ja savenvalimo oli aiemmin kirkonkylässä palkassa, jossa suku oli ollut vuodesta 1822. Sieltä loppui kuitenkin sopiva savi ja vedestäkin oli pulaa. Grönroos osti uuden paistajan juuri Tuomalan puolelta Tuusulanjärven rannasta. Vanhan palkan hän myi runoilija J. H. Erkolle. Konow-lahden huvia rakennettiin 1901. Yleensä mälle valmistui uusi savenvalimo. Suojeluskuntajärjestö osti huvilan vuonna 1922, ja Grönroos rakennutti uuden asuintalon, Vuorelan, valimon viereen Rantatien toiselle puolelle.

Grönroosin suku on Tuusulan tunnetuin savenvalajäsuku. Kolme Johan Grönroosia, isä, poika ja pojan poika, tekivät tuusulalaisille savia-astioita ja kaakeleita. Grönroosin tekemistä kaakeleista rakennettiin monet Rantatien taiteilijakotien kauniita uuneita. Grönroosin kaakeleista Akseli Gallen-Kallela murasi uunin Pariisin maailmannäytelyn Suomen osastolle vuonna 1900. Nuorimman Johanin tytär Anna sai myös opetusta taiteen ja taidenäyttelyalalla muun muassa Pekka Haloselta ja hän teki kaunilla koriste-maalauksia isänsä valinnossa valmistettuihin astioihin.”

⁵³ Tamminen, Marketta; Kudottuja muotokuvia; Eripainos Suomen Museo 1974; Suomen muinaismuistoyhdistys

⁵⁴ Cooper, E.: Minnen från 31 sedan, konekirjoitettu luiska puhetta varten; Jatta von Konowin hallussa

⁵⁵ Mattoja ja huonekalukankaita; Oy Plyyssi- ja mattotehdas Järvenpää 1937; sijaitsee mm. Helsingin Yliopiston pienpainatteissa

⁵⁶ Edvard Cooperin perunkirjoituskirja 7.7.1966; Agneta Cooperin jälkeenjääneissä papereissa

⁵⁷ Tainaa vanhasta Tuusulasta: 1991, s. 56

⁵⁸ sisäasiainministeriön myöntämä lupa Edvard Cooperille hallilta ja omistaa suomalaista kiinteistöä 18.2.1932; Agneta Cooperin jälkeenjääneissä papereissa

⁵⁹ Cooperin huvilasta löytyneet valokuvat

⁶⁰ Aino oli hiukan Agnetaa nuorempi, mutta hänen vanhuutensa tuli aikaisemmin ja niinpä Aino saattoi viimeisinä vuosina 1990-luvulla pyytää Agnetalta, jotta ”kuule sie rouva, käy miulle hakemassa...”

⁶¹ von Konow, Jatta; 2000

⁶² kuitti 13.6.1957; Agneta Cooperin jälkeenjääneissä papereissa

⁶³ Järvenpään Uutiset 15.9.1973

⁶⁴ Airola - Sibeliuksen koti, Opa. 2003:30

⁶⁵ kuitti 12.9.1945; Agneta Cooperin jälkeenjääneissä papereissa

⁶⁶ von Konow, Jatta 2000.

⁶⁷ von Konow, Jatta. Haastattelu 11.9.2006.

Lähteet

Keskeinen lähdekokonaisuus raportin laadinnassa oli Cooperin huvilassa tällöin sijainnut Agneta Cooperin jäämistö, minkä joukosta löytyi niin kuvamateriaalia kuin asiakirjojakin. Tämä lähdeaineisto siirtyi kokonaisuudessaan Järvenpään kaupungin Kulttuuritoimen hoitoon. Raportissa käytetty kuvamateriaali on merkitty AC ja se löytyy Kulttuuritoimen kuva-arkistosta.

Haastattelut

Carl-Erik Ehrström (Göstan ja Sigridin tyttären poika)
puhelinhaastattelu 9/2006

Inger Ehrnström (Göstan ja Sigridin tyttären tytär)
puhelinhaastattelu 9/2006

Pekka Heikkilä (Järvenpääseuran pj.)
puhelinhaastattelu 9/2006

Juhani Kolehmainen (Eero Järnefelin tyttärenpoika, joka nykyisin asuu Suvirannassa)
puhelinhaastattelu 1.2.9.2006

Jatta von Konow
haastattelu 9/2006

Kaj Nordenswan (Göstan ja Sigridin tyttären pojanpoika)
puhelinhaastattelu 9/2006

Lars Nordenswan
puhelinhaastattelu 9/2006

Kari Soinola (isoisä toiminut ”kymppinä” Enckellä ja Ainola rakennettaessa)
puhelinhaastattelu 9/2006

(Nanette Lindebergin, Edvard Cooperin veljen tyttären, tiedetään asuvan Järvenpäässä, mutta lukuisista yrityksistä huolimatta ei saatu yhteyttä)

Arkistojen saldoa

Järvenpään teknisen toimen palvelupiste Seutulantie 12 (Pepi)

- vain kopioita muutamista vanhoista kartoista
- kopiot jonkinlaisesta peruskartasta, johon merkitty rakennusten rakennusvuodet, jotka eivät lähellekään oikeita

Järvenpään kaupunginarkisto Eija Kauppinen 04-3152638

- ei mitään niin vanhaa, vasta vuoden 1951 jälkeistä materiaalia

Järvenpää- seuran puheenjohtaja Pekka Heikkilä 050-525 4071

- ei valokuvia, ei karttamateriaalia

Järvenpää kaupunginkirjaston kotiseutukokoelma

- varsin sekalainen – Sigrid Enckellin ja Bjarne Westermarckin alkuperäisiä käsikirjoituksia ei löytenyt

Tuusulan kaupunginmuseo

- Johanna Rinta-Aho totesi, että materiaalia tuskin on, mutta että syvemmällä tutkimisella sattaa jotain löytyä
- mahdollinen jatkotutkimuksen kohde

Tuusulan kaupunginarkisto (ja rakennustoimen arkisto)

- ei tulosta kevyellä haulilla, mutta mahdollinen jatkotutkimuksen kohde

Tuusulan ammattopisto, entinen Kotitalousopettajakoulu

- ei löydy mitään vanhempaa materiaalia, joka koskettaisi Villa Enckellä

Hämeenlinnan maakunta-arkisto Heli Niromaa

- ei löydy vanhempaa materiaalia, vain kotitalousopettajakoulun aikaista.

Kirjallisuutta

Ainola – Sibeliuksen koti. Opas. Museovirasto 2003.

Blomstedt, Yrjö: *Karjalaisia rakennuksia ja koristemuotoja*. Tekstiossa. Helsinki 1901.

Järvenpään kulttuurirympäristön hoitosuunnitelma, vaihe 1. Järvenpään kaupunki, tekninen toimi, kaavoitus ja mittaus. 2001

Järvenpään historiaa vanhojn valokuvin 1850-1952. 1981

Kervinen, Ulla: *Rakennuskulttuurin ja kulttuurimaiseman tausta ja säilyminen Järvenpäässä*. Järvenpään kaupungin julkaisuja 1988.

Kilpeläinen, Kari : Jean Sibelius: Ainola, Järvenpää, 1995

Koulujen kauppalasta kaupungiksi. Tämän vuosisadan Järvenpäättä. Järvenpään kaupungin julkaisuja. 1953.

Korvenmaa Pekka: *Innovation versus Tradition. The Architect Lars Sonck Works and Projects 1900-1910*. Helsinki 1991

Kyrölä, Väinö: *Kartanoitten katveessa* 1984.

Lars Sonck 1870-1956. Suomen rakennustaitteen museon monografiasarja. 1981. Kivinen, Korvenmaa, Salokorpi.

Levas, Santeri: *Jean Sibelius ja hänen Ainolansa* 1945

Tarinaa vanhasta Tuusulasta. toim. Annila, Lahtinen ja Mutanen. 1991

Rosenberg, Antti. *Tuusulan historia 1920-luvun alusta 1980-luvulle*. 1998.

Salmenhaara, Erkki: *Sibeliuksen Ainola*, 1976. 7.8.991

Syketä ja sinfoniaa. Järvenpää aikuisessa iässä. Järvenpään kaupungin julkaisuja. 2001.

Wickberg, Nils Erik. *Tunnelmia ja pyrkimyksiä Suomen rakennustaitteessa vuosisadanvaihteessa*. Ankkitehti 1956/3.

Wäre Rirva: *Rakennettu Suomalaisuus*. Helsinki 1991.

Painamattomat lähteet

von Konow, Jatta: *Villa Cooper, Myllytie 14 Järvenpää; Korjaustöiden karttoitus 12.12.2000*

Nieminen, Seija: *Piirteitä Järvenpään kartanon ja sen alueelle perustetun Kottalousovetajajärjestön puutarhojen historiasta, opinnäytetyö 1957 (Järvenpään kirjaston kotiseutukokoelma)*

Sonck, Lars. *Työselitys Sibeliuksen huvilaan*. 1904 (?). (Originaali Kari Soinilla)

Kuvälähteet

Järvenpään kulttuuritoimi / kuva-arkisto

- runsaasti kuvia Agneta Cooperin jäämistöstä - merkitty AC

Suomen rakennustaitteen museo (SRM)

- muutamia kuvia Lars Sonckin tuotannosta

Muutamia kuvia yksityisiltä henkilöiltä:

- Lars Nordenswan

- Juhani Kolehmainen

- Barbara Rutanen (Ramsnhyttan)

Nettilähteet

<http://www.sibelius.fi/suomi/ainola/index.html>

laaja Sibelius-aiheinen sivusto, jossa myös kuvamateriaalia

<http://www.kuvatäteilijämatrikkelit.fi/henkilötiedot.asp?id=191>

Gösta Enckellin sivusto kuvatäteilijämatrikelissa

http://www.federley.com/families/FG03/FG03_079.HTM

Enckellien sukutaulu

LIITE

Sonckin käsin kirjoittama, päiväämätön ja muutamin piirroksin varustama yhteinen työselitys Ainrola ja Villa Enckellin varten. Laadittu oletettavasti 1903 loppussa tai 1904 alussa. Selityksen loppuun urakoitsia Rikard Laine on todistajien läsnäollessa lisännyt urakkatarjouksensa. Tässä työselitys puhtaaksi kirjoitettuna.

Työselitys Sibelliuksen huviilaan

Rakennus tehdään valmiin kivijalan päälle. Ensimmäisen hirsikerroksen ja kivijalan väliin asetetaan asfalttihuopa. Kaikki seinät tehdään piilutuista hirsistä, paitsi balkongin ja verannan seinät tehdään ympyriräisistä kuorituista hirsistä ja kyökin konttorien väliseinät laudoista.

Seinät hakataan niin, että hirsien varaus on vähintään 10 sm leveä. hakatessa asetetaan hirsien väliin sammalet, sekä valmiina rivetään saumat molemmin puolin tappura riveellä. Kaikkien isompien akkunoin ja ovien pieliin asetetaan osaksi sisään upotettu kara, sekä pienempiin reikiin yksinkertaisempi kara. Porstuan, eteisen ja hallin seinät ovat puhtaaksi piiluttavat ja näkyvä osa saumasta höylättävä, nämä sen tähden kuin niitä ei päällystetä paperilla.

Permantovasoiksi käytetään tavallista vahvempia hirsitä.

Rossipohjien täyte tehdään siten, että alimaiseksi laudoituksen päälle tulee sammalet, joiden päälle asetetaan savi, jonka päällimmäinen osa tasoitetaan vetelämmällä savivellillä, ja tämän päälle santa. Rossipohjan täyteen tulee olla 450 m/m paksun. Alakerran permannot tehdään 1½” paksuista, pontatuista ja höyläyistä petätälaudoista.

Sisäkatot tehdään höylätyistä pyöreäkulumaisista laudoista, joita kantaa joko ympyräiset eli nelikulmaiset höylätyt orret. Väliperannoissa kantaa orsien päällä oleva laudoitus täyteen ja täyteen sisään asetetaan eri orret kantamaan vintin permantoa. Wintiin tehdään permanto yli rakennuksen höyläämättömistä 1” laudoista. Winttikerrosta ei valmisteta nyt muuten, paitsi sinne tulevat seinät, jotka tehdään piilutuista hirsistä.

Kaikki väliseinät menee uunin kohdalla läpi hirsiseinänä, paitsi semmoisissa paikoissa missä on uuni samalla kohdalla molemmin puolin seinää, semmoisissa paikoissa jätetään seinään aukko, mihin uuni tekiä muuraa molemmille uuneille yhteisen palomuurin.

Wesikatto tehdään ympyriäisten hirsorsien päälle siten, että orsien päälle jotka menee vaakasuoraan suuntaan asetetaan tarpeeksi vahvat kattopiirrit, joiden päälle naukataan puolipuhdaista laudoista laudoitus, mihin päreet naukataan. Päreet kastetaan seoksessa, jota tehdään sekoittamalla punamullaa kuparifitriiniin.

Räystäissä on kattopiirujen päät, sekä katto laudat altapäin höylättävät. Räystäään alle tulee lista 2" lankusta.

Raput tehdään yksinkertaiset spesialipiirustusten mukaan, rappuaskelot tehdään lankusta.

Ovet ja akkunat asetetaan paikoihleen vuorilautoiheen, sekä rivetään.

Se osa kellarikerroksessa, missä sokkelin päälys on alempana, tehdään siten, että asetetaan hirsitolpat pystyyn 1. metrin etäisyyteen toisistaan. Tolppien alle tulee yksi alus hirsi, ja tolppien välit täytetään höylätystä laudoista tehdyllä laudoituksella.

Rakennus tehdään annettujen spesialipiirustusten jälkeen, arkkitehdin valkonnan alla. Tähän ei kuulu ovien, akkunain eikä tulisijain teko, eikä myöskään seinien paperilla päällystäminen, maalaminen eikä seinien ulkovuoraus.

Työselitys Enckelin huvilaan

Rakennus tehdään samoin kuin Sibeliuksen huvila, paitsi seuraavissa paikoissa.

Ulkoseinän ulkopinta tehdään ympyriäisistä kuorituista hirsistä. Nurkanpäät profiileeratulua ristinurkalla. Sali, veranta ja eteinen, joiden seinää ei päällystetä paperilla ovat sen tähden puhtaaksi veistettävät. Winttihuoneet tehdään yhtä valmiiksi kuin alakertakin. Wintissä ei panna wesikaton väliin täytettä, vaan tehdään se siten, että kattolaudoituksen alapuolelle asetetaan kahdenkertainen pinkkopahvi ja alimmaiseksi huonetta vasten höylättyistä ja pontatuista laudoista tehty laudoitus. Werannan tolpat tehdään yksinkertaisilla leikkauksilla koristettut.

Lars Sonck

(Työselityksen loppuun on kirjoitettu lisäyksenä urakkatarjoukset:)

Sibeliuksen huvilan sitoudun tekemään tämän työselityksen mukaan seitsemästä tuhannesta yhdeksästä sadasta avuidestä kymmenestä markasta. (7950)

Järvenpäässä 25 p. helmik 1904

Rikard Laine

toodistaa

Heikki Kaartinen

K. W. Wäisänen

Enckelin huvilan sitoudun tekemään tämän työselityksen mukaan kahdeksan tuhannen yhdensadan (8100) markasta.

Järvenpäässä 25 p. helmik 1904

Rikard Laine

toodistaa

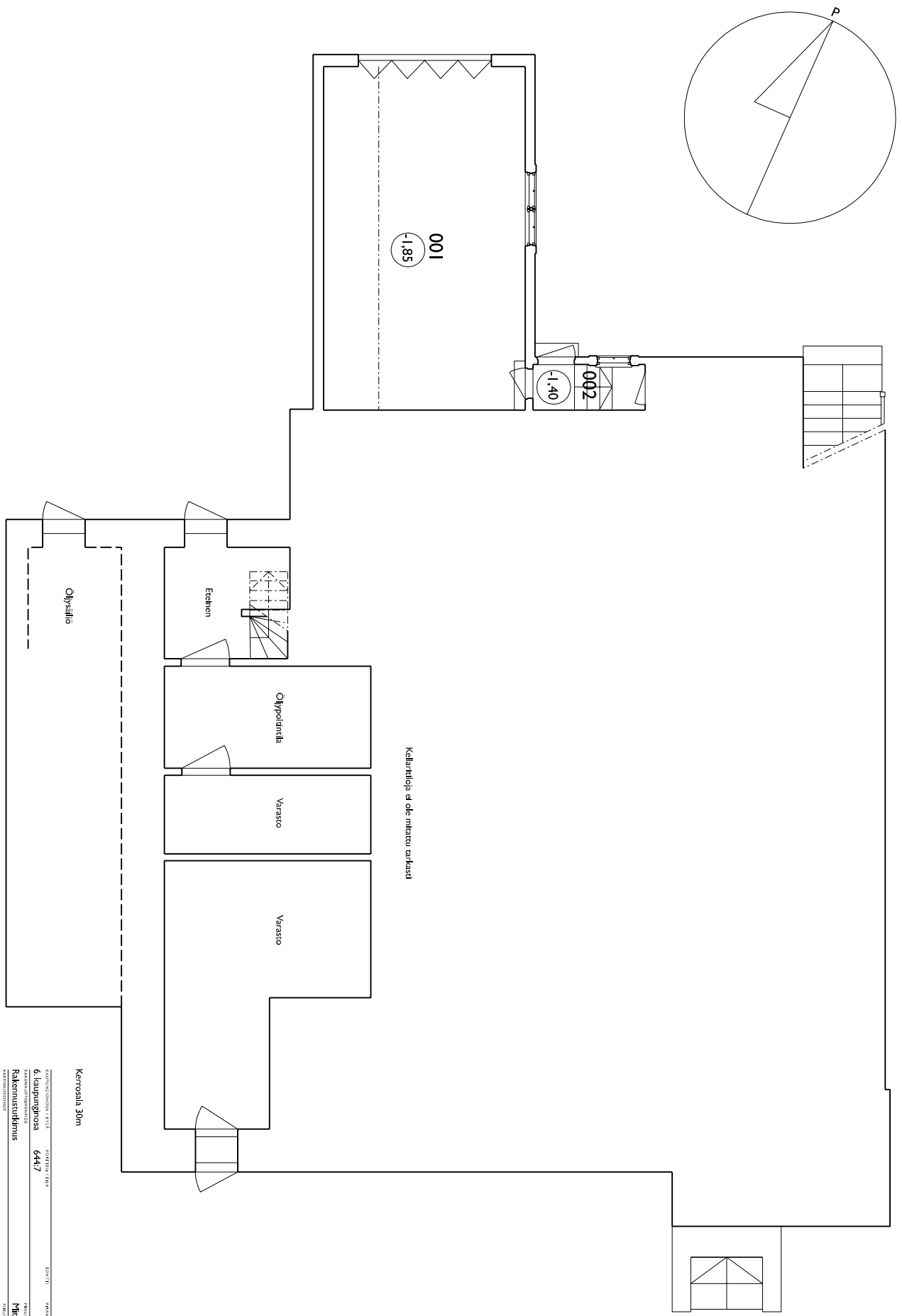
Heikki Kaartinen

K. W. Wäisänen

LIITE

Nykytilanepiirustukset

Nykytilanepiirustukset on tehty 2006 mittauksen perusteella. Ala- ja yläkerran pohjat on mitattu tarkasti, mutta maataason pohja on kellaritilojen kohdalla viitteellinen. Kellarihuoneiden tarkat mitat puuttuvat.

Kerrosala 30m

KÄYNNÖTUNNUS / VY1 KORTTELIN TILA
 6. kaupungrinosa 6447

Rakennusurakunta
 Rakennusurakunta

Villa Cooper
 Myllytie 4
 04400 Järvenpää

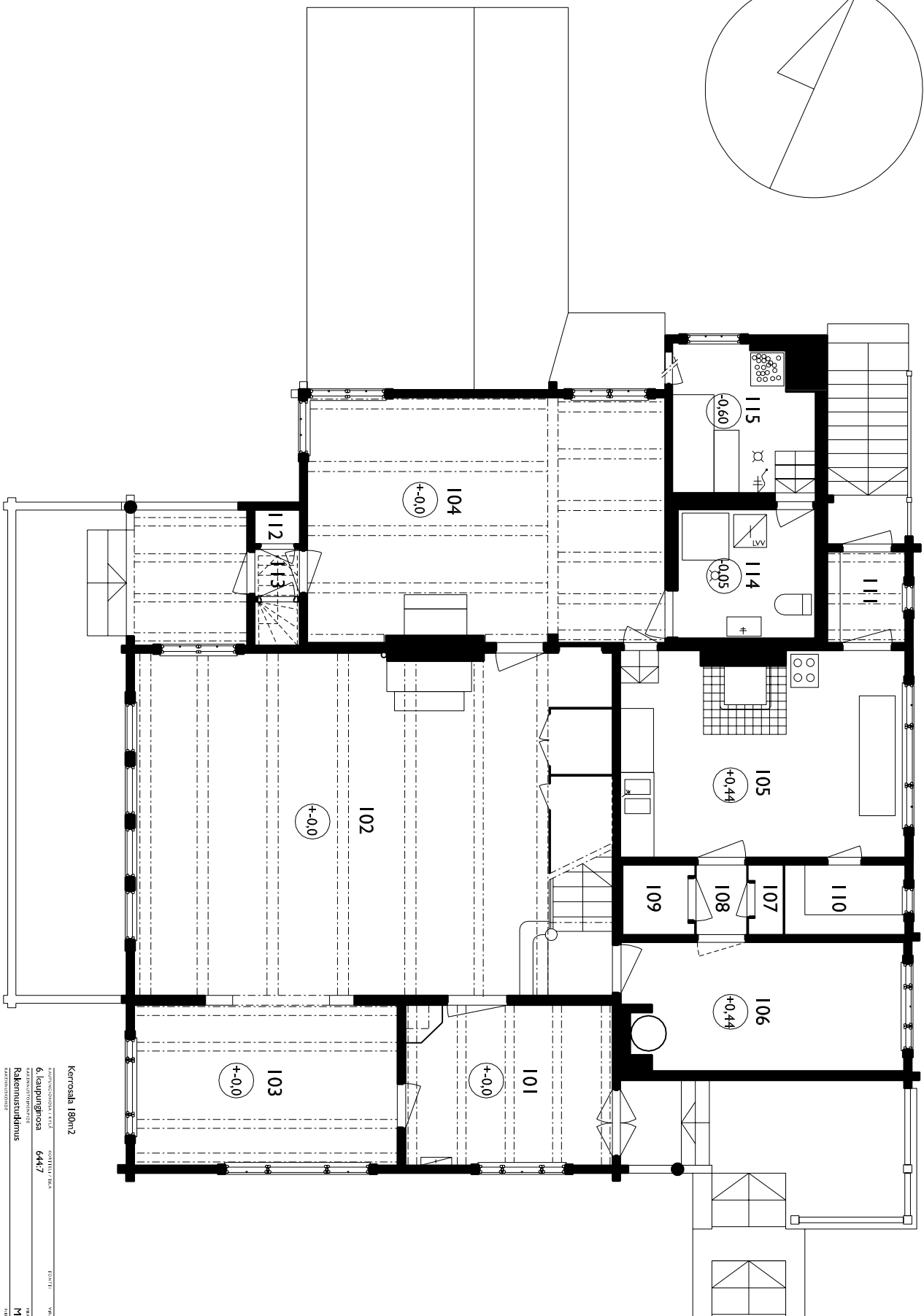
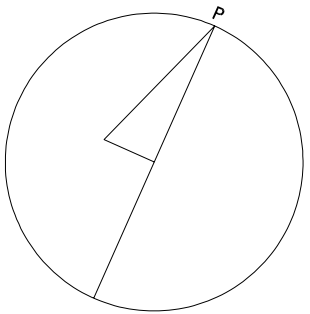
Arkkitehtitoimisto Oskari Oy
 Oskari Saarimäenkatu 20
 0403708637 (Puh)
 esimika.saarimaki@oskari.fi

Mika Bandorff, arkkitehti SAKA
 0403708637 (Puh)
 esimika.saarimaki@oskari.fi

ARK
 002

1-100

Kerrosala 180m²

KORHONEN & KETTELÄ
 6. Kaupunginosa
 Rakennustyyppi
 Rakennusvuosi

6447

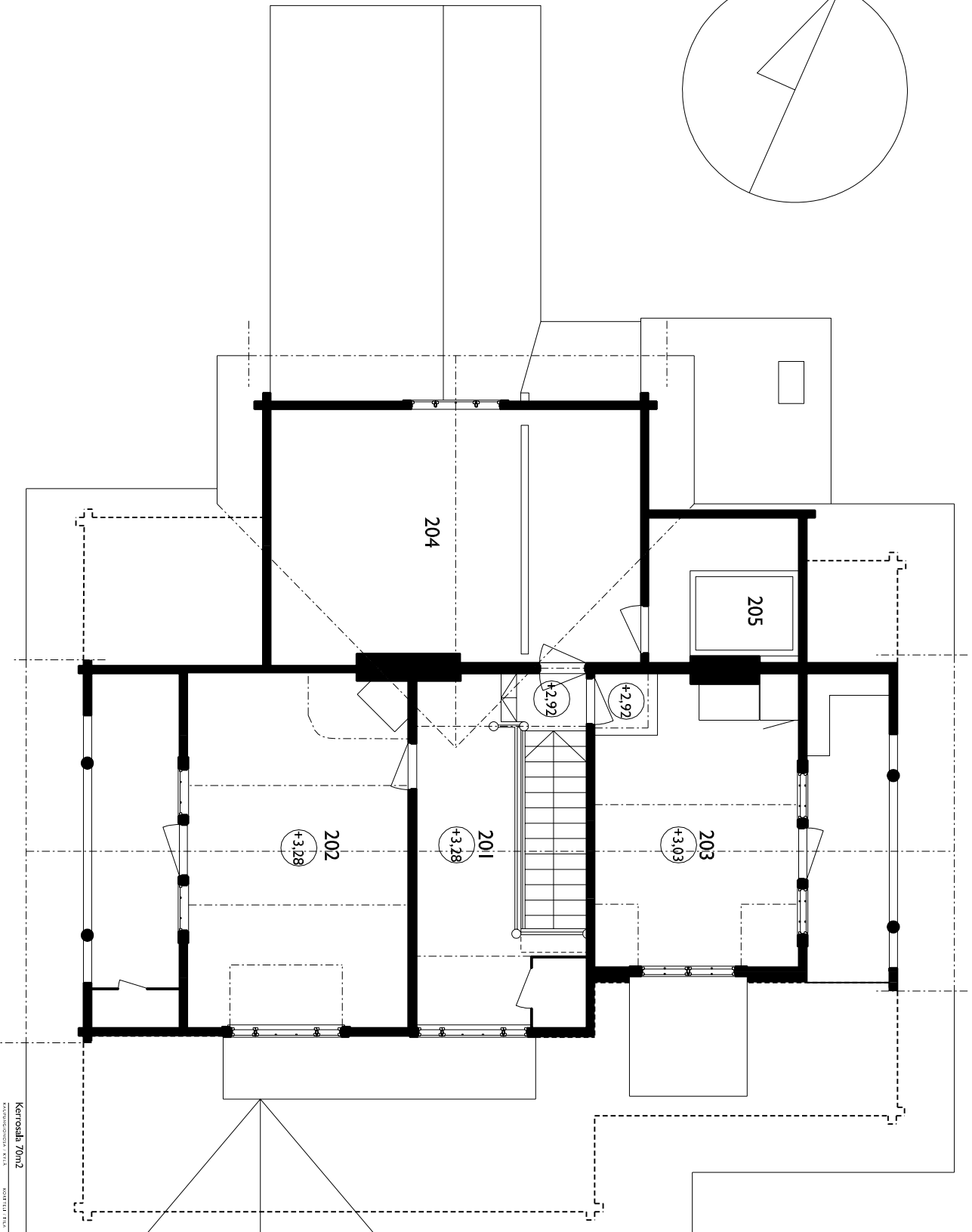
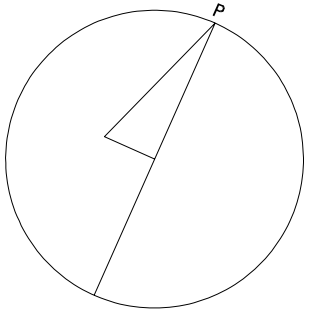
Villa Cooper
 Mylyte 4
 04400 Järvenpää

Mittakaava
 1:100

Arkkitehtitoimisto Oskari Oy
 02300 Espoo
 040-578657 (M8)
 esittelu@oskarioy.fi

ARK
 001

ARK
 001

Kerros 7 70m²

6. kaupunginosa 644/7

Rakennustilavuus

Villa Cooper

04400 Järvenpää

TOIMITUS

MITTUSJÄRJESTYS

PIKUSTELEN SÄÄTÖ

YRITYKSEN

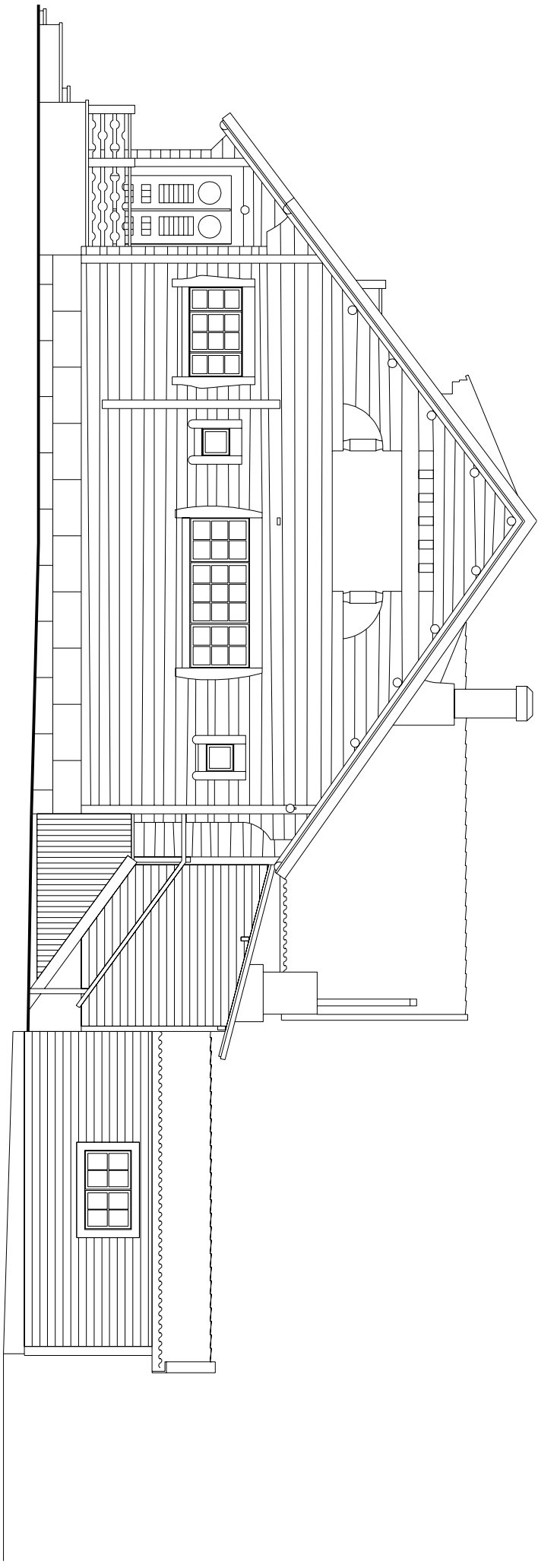
YRITYKSEN

1:100

ARK

002

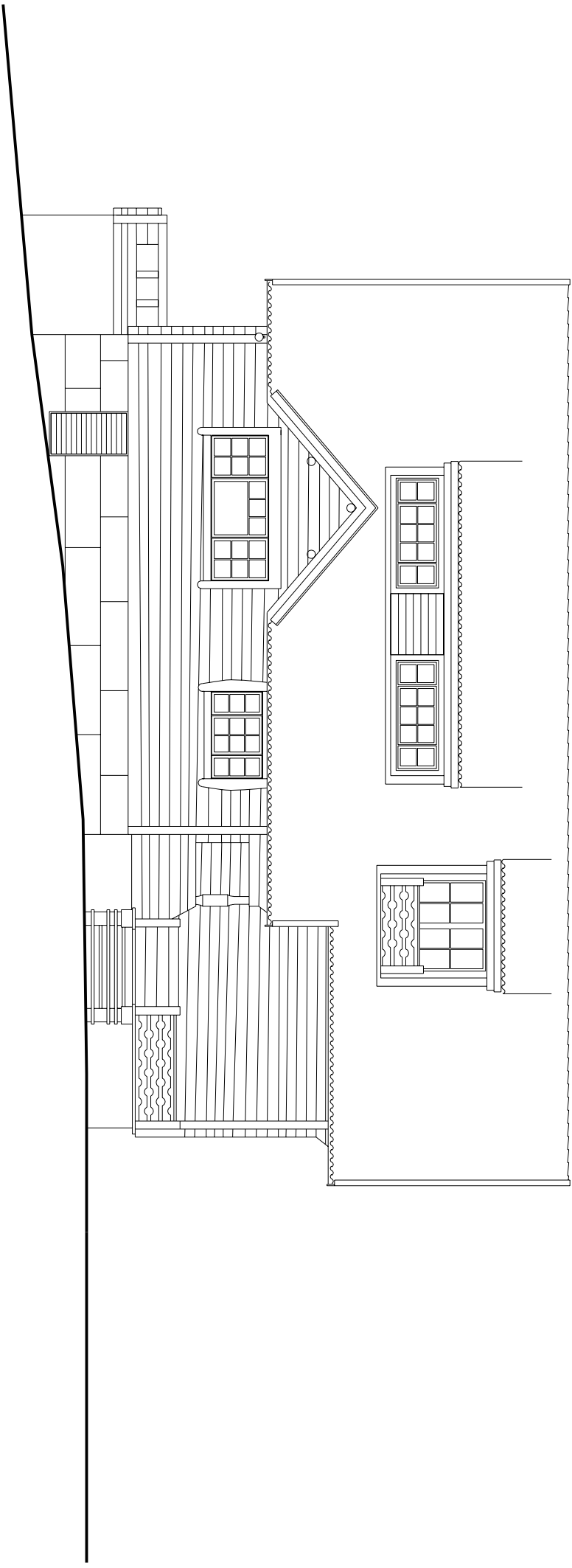
129.2006

KUVAUSKOHDE: 6. Kainuunranta	SOITTO: 6447	PIKOKUVA:	ROKKAUS: 004
KÄYTTÖTILAT: Rakennusurakkuus	KÄYTTÖTILAT: Rakennusurakkuus	PIKOKUVA: Jukka	ROKKAUS: I:100
KÄYTTÖTILAT: Villa Cooper	KÄYTTÖTILAT: Myyjä 4	PIKOKUVA: Ikaan	ROKKAUS: 04400 Järvenpää

ARKKITEHTITOIMISTO OY
 Vuoro Suomalainen 20
 045270857 (P)
 045270857 (P)
 arkki@arkki.fi
 arkki@arkki.fi

ARKKITEHTITOIMISTO OY
 Vuoro Suomalainen 20
 045270857 (P)
 045270857 (P)
 arkki@arkki.fi
 arkki@arkki.fi

KOHDEKUNNAN NIMI: KORTTELIN NIMI: 6447

KOHDEKUNNAN TUNNUS: KAUPUNKI: RAISION KAUPUNKI

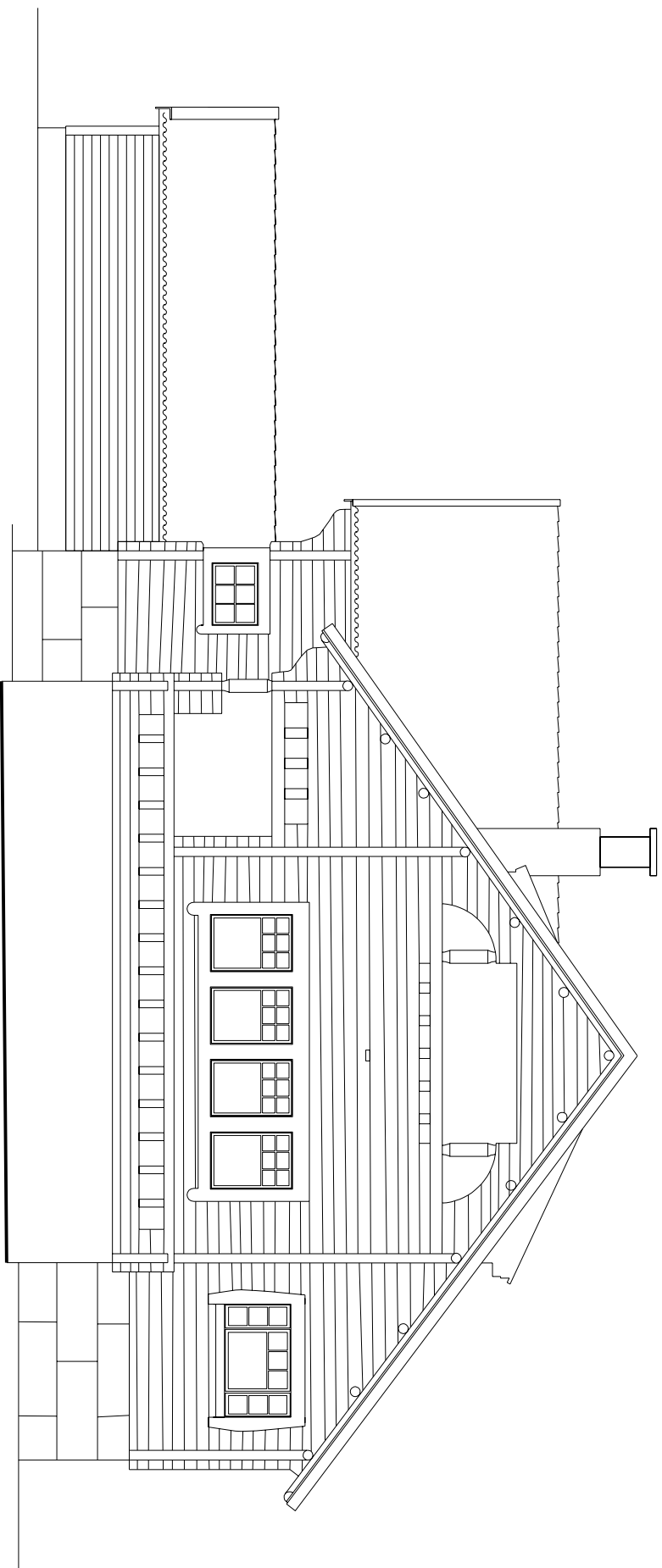
KOHDEKUNNAN NIMI: KAUPUNKI: RAISION KAUPUNKI

KOHDEKUNNAN NIMI: KAUPUNKI: RAISION KAUPUNKI

Villa Cooper
Myllytie 4
04400 Järvenpää

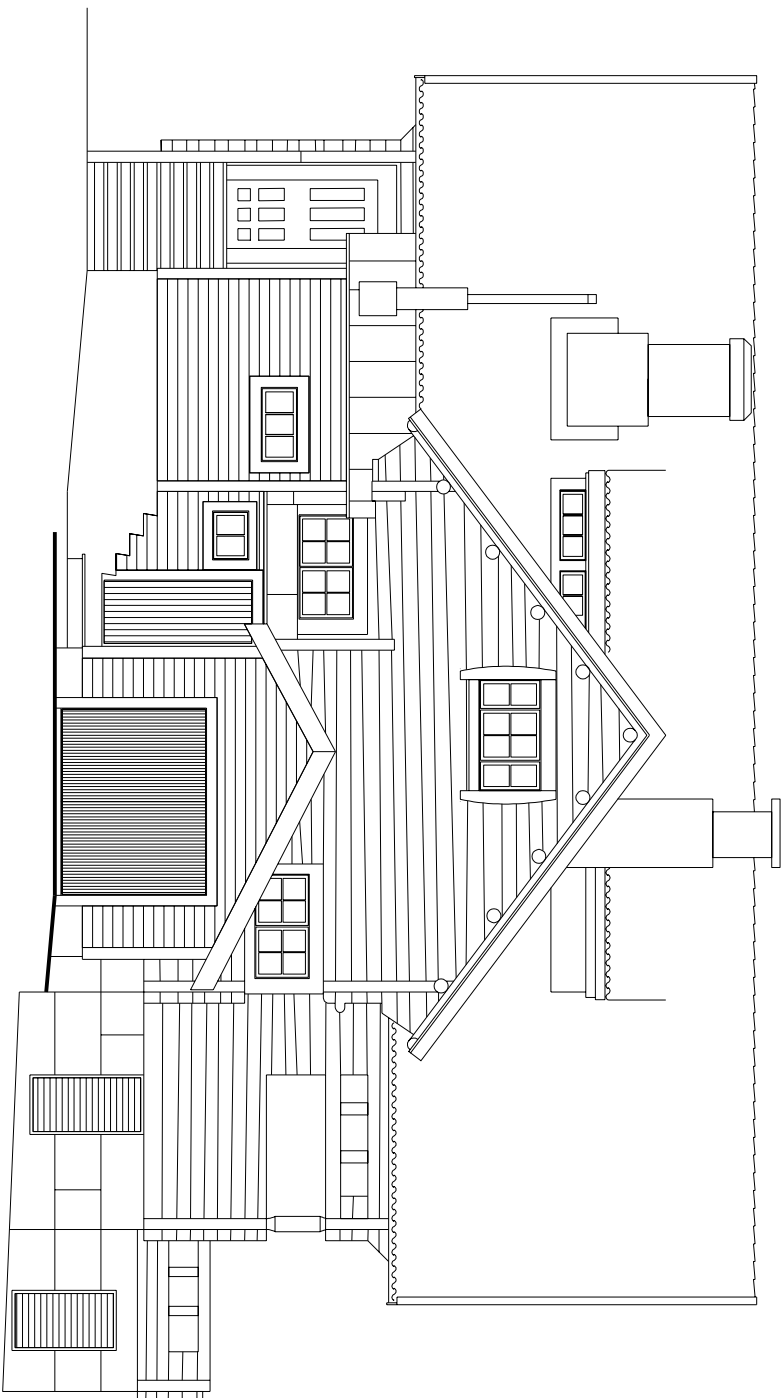
ARKKITEHTUURITOIMISTO OULU OY
Keskustalokatu 20
00100 Helsinki
09-578857 (7PB)
oulu@ouluarkki.fi

ARKKITEHTUURITOIMISTO OULU OY
Keskustalokatu 20
00100 Helsinki
09-578857 (7PB)
oulu@ouluarkki.fi

KOULUNNOSTO / F.A.C.	SOVELTU: P.I.A.	TOIMIT:	VAIKUTUKSEN REIKÄT/2A
61 kaupunkiossa	6447		
Kokemuksuudistus			
Villa Cooper			
Mylyre 4			
04400 Järvenpää			

ARHITEHTITOIMISTO Oulu Oy	ARKKITEHTI: Antti Kivimäki	PROJEKTOINTI: ARK	PROJEKTOINTI: 006	MAASTAUKO: 1:100
02333 Etelä				
040-2708857 (Pb)				
etunimi.sivuuri@oulu.fi				
Z:\2014\Suomenlinna\ALUSTAMINEN				
17.07.2014				

KOHTEKOHTEKUNNAN ETÄÄ	KOHTETUNNUS	TYÖNIMI	MAKSIKOHTEKUNNAN REKUPROJEKTI
6.kaupunginosa	6447		
Rakennusluokitus			
MÄÄRITTELYKOHTE			
Villa Cooper			
Myllytie 4			
04400 Järvenpää			

ARKKITEHTITOIMISTO Ouluus Oy	ARKKITEHTI	ARKKITEHTITOIMISTO
Yhtymä Suomalaisentie 20		
0405378657 (Pää)		
arkki@arkki.fi		
12.9.2006		

